Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Ørsted, Anders Sandøe.; af A. S. Ørsted
Titel | Title:	Til Belysning af den nyeste Tids skandinaviske Politik.
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kjøbenhavn : Gyldendal, 1857
Fysiske størrelse | Physical extent:	130 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

A. S. Ørsted

Den nyeste Tids
skandinaviske Politik

1857

31,- 230,- 8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130021035921

Til Belysning

af

den nyeste Tids skandinaviske Politik.

I.

Af

A. S. Ørsted,
Geheimeconferentsraad.

Kjøbenhavn.
Gyldendalske Boghandling (F. Hegel.)
Trykt hos J. H. Schultz.
1857.

5183

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Indholdsfortegnelse.

Side.

§ 1. Indledende Bemærkninger ..... 1.

§ 2. Om den Støtte for den skandinaviske Politik, der søges i de Skridt, som i 1809 og 1810 bleve fra dansk Side gjorte for at bane Frederik den 6te Vei til den svenske Throne.. 7.

§ 3. Om Paaberaabelsen af den Calmarske Union til Anbefaling for den skandinaviske Politik..... 14.

§ 4. Om Paaberaabelsen af Griffenfeldt og A. P. Bernstorff som Statsmænd, der skulde have erkjendt Nutidens Skandinavisme. — Derunder Oplysninger om de mærkelige Stemninger mod den Sidstnævnte, der viste sig i Sverrig i Anledning af den under 27de Marts 1794 til Handelens og Søfartens Beskyttelse indgaaede Convention..... 18.

§ 5. Om Napoleon som et Navn, hvortil man vil støtte Skandinavismen. a) Om den almindelige Aand i Napoleons Politik som aldeles uforenelig med de Forestillingsmaader, der udgjøre det Væsentlige i Skandinavismen, medens den dog ikke ret alvorlige Interesse, som han i 1810 viste for at fremme Frederik den 6tes Valg til Thronfølger i Sverrig, uden Vanskelighed lader sig forklare af Grunde, der aldeles passe ind i hans Politik. b) Kortfattet Oversigt over hans hele Forhold til Danmark, tildeels med Hensyn til de i den senere Tid fornyede urigtige Forestillinger om Samme. c) Sidebetragtninger angaaende de Synder imod Sverrig, som danske Patrioter i den nyeste Tid have fundet for godt at forekaste den danske Regjering m. v..... .. 33.

§ 6. Fortsættelse. — d) Angaaende Napoleons Virksomhed med Hensyn til Thronfølgervalget i Sverrig 1810..... 56.

§ 7. Om den literære Virksomhed, der blev viist for at skaffe Tanken om Frederik den 6tes Valg Indgang i Sverrig... 68.

Side.

§ 8. Sidebetragtninger til Belysning af den yderligere Fare, hvori Danmark var kommen ved den Modstand, der i Norge blev gjort mod dette Riges Overgivelse til Sverrig i Overeensstemmelse med Tractaten af 14de Januar 1814, og af den Indflydelse, som Frederik den 6tes og de ham ledsagende Statsmænds Nærværelse ved Wiener-Congressen fik paa Danmarks Skjæbne ..... 72.

§ 9. Tilbageblik paa det Foregaaende. — Prøvelse af den Paastand, at den calmarske Unions Undergang maa tilskrives de unordiske Konger, hvormed Unionstiden begyndte..... 100.

§ 10. Geistlighedens og tildeels Adelens Hengivenhed for Calmarunionen, paaberaabt til Beviis for dens Holdbarhed m. m. 118.

§ 1.

Indledende Bemærkninger.

I Fortalen til mit Skrift „Af mit Livs og min Tids Historie", 4de Bind, S. IX—X har jeg yttret, at jeg ikke var tilbøielig til længere at fortsætte dette allerede vidtløftige Værk, men derimod, forsaavidt der endnu maatte forundes mig Tid og Kraft til nogen videnskabelig Virksomhed, heller vilde vælge en anden Form, for hvad jeg endnu kunde have at meddele mine Medborgere. Herved havde jeg vel nærmest Hensyn til nogle allerede tildeels udarbeidede yderligere Udviklinger af de Hovedgrundsætninger, der gaae igjennem mine tidligere videnskabelige Bestræbelser, men det vil dog sees, at jeg, saafremt Omstændighederne dertil maatte opfordre, vel kunde beqvemme mig til endnu at indlade mig videre i saadanne fædrenelandske Anliggender, som de, der udgjøre Stoffet for den største Deel af bemeldte Værk, saavelsom for nogle andre Skrifter, hvilke Tidsforholdene havde foranlediget mig til at udgive, tildeels endnu inden Noget saae Lyset af min, umiddelbart efter min Entledigelse fra Staatstjenesten i 1848 begyndte, Bearbeidelse af mit Livs og min Tids Historie, deels efterat enkelte Stykker af denne vare udkomne. I Særdeleshed har jeg S. XLVII—XLVIII udpeget de Bevægelser, der ere fremkomne under Betegnelse af den skandinaviske Idee, som et Æmne, jeg af de der nævnte Grunde hidtil havde forbigaaet, men hvorover jeg, med Hensyn til dens Fremtrædelse i den seneste Tid, muelig vilde udtale mig, forsaavidt ikke nogen Anden, hvad jeg ønskede, maatte gjøre det overflødigt.

Foranførte Bevægelse, der i 1848 syntes at være gaaet i Staae, var, da jeg skrev bemeldte Fortale, atter frembrudt, og det paa en meget voldsommere og mere faretruende Maade, end da i en tidligere Tid (1843) et Parti, der har faaet en høist beklagelig Indflydelse paa vor hele Samfundstilstand, tog den saakaldte skandinaviske Idee i sin Tjeneste, som et af de flere Pirringsmidler, hvorved det søgte at sætte Liv i den ikke længe forhen begyndte Bevægelse om en Forandring i vor Statsforfatning. Men i den korte Tid, der siden er forløben, er hiin voldsomme Fart tiltagen, og Skandinavismen synes nu ret at være det Løsen, hvorunder man vil løbe Storm paa den i 1852 grundlagte Statsorden, der uagtet alle dens medfødte Skrøbeligheder og de mange flere, der ere komne til ved Maaden, hvorpaa dens Gjennemførelse er iværksat, dog for Tiden er det Anker, hvortil man fornuftigviis maa holde sig, naar man vil tænke paa at redde vort Statsskib. Vel har der imod den saaledes fornyede skandinaviske Bevægelse reist sig en stærkere Modstand end den, hvortil bemeldte Parti er vant. Der har endog i dette selv viist sig en Spaltning, der stundom har havt et meget fjendtligt Udseende, men som dog snart igjen er blevet bilagt. Ogsaa har Regjeringen, paa en fra flere Sider mærkelig Maade, for hele Europas Øine, fralagt sig den Sympathi for den skandinaviske Bevægelse, som Partiet gjerne har villet forudsætte. Dette Skridt, paa hvis nærmere Bedømmelse jeg iøvrigt ei skal indlade mig, kunde dog efter sin Natur ikke standse Bevægelsen, men har tvertimod kun forøget dens Voldsomhed og Bitterhed, og derunder har dens statsopløsende Retning stedse klarere og klarere lagt sig for Dagen. Dette har imidlertid vakt flere Fædrenelandsvenner til med Alvor og Styrke at opløfte deres Stemmer mod det hele Uvæsen, men ligesom det meest betydende, der fra den Side er ydet, først under dette mit Arbeide er kommet for Lyset, saaledes har jeg ikke fundet det overflødigt at forene mine Bestæbelser med deres. Vel er jeg langt fra den Tanke, at det Ord, som jeg haver at sige, vil gjøre Ende paa Bevægelsen. Men ogsaa ved denne Leilighed føler jeg et Pligtkald til at gjøre, hvad der staaer i min

Magt, for at bekjæmpe Vildfarelser, der, hvis de blive ved at tage Overhaand, true Fædrenelandet endog paa Livet. Jeg har heller ingen Tvivl om, at der vil komme en Tid, hvori de klare og afgjørende Grunde, som jeg har at sætte imod de nu herskende Vildfarelser, ville finde Anerkjendelse. Kun ønsker jeg, at det maa skee, inden det bliver for sildigt, „thi det stunder til Aften, og Dagen helder."

Idet jeg nu skrider til at opfylde det betingede Tilsagn, som indeholdes paa det ovenmeldte Sted i Fortalen til mit seneste Arbeide, kommer jeg og til at afhandle det Æmne, jeg i Fortalen S. X har havt for Øie, som det, der vilde have ligget mig nærmest, saafremt jeg havde villet fortsætte det ovenmeldte Værk, men hvorpaa jeg ugjerne vilde indlade mig. Det der paapegede Æmne, hvis nærmere Betegnelse jeg endnu søgte at undgaae, er nemlig de Bestræbelser, Frederik den 6te anvendte for at blive valgt til Thronfølger i Sverrig. I bemeldte Skrifts 1ste Bind S. 396—397 var jeg allerede leilighedsviis kommet til at behandle et Anliggende, hvorved jeg fandt mig fristet til at yttre min Mening over disse Bestræbelser. Hvis jeg ikke seiler, havde jeg endog ladet falde nogle Ord derom paa Papiret, men igjen udslettet dem. Det var mig nemlig uhyggeligt at udtale mig over dette, efter min Overbeviisning temmelig uheldige Parti af den forevigede Konges Regjeringsfærd. Ogsaa var det ugjørligt derved at iagttage Retfærdighed og nogenlunde værge mod Misforstaaelse, uden at udbrede mig over et Æmne, som da laae langt borte fra min Vei. Nu er Forholdet derimod blevet et andet. Istedetfor at jeg da frygtede for, at jeg vilde foranledige et voldsomt Frembrud af den lidet fordeelagtige Mening over hine Bestræbelser, som til hiin Tid var almindelig, paakalder man nu Frederik den 6te og hans Raadgivere i 1809 og 1810 til Bestyrkelse for det, der gjennem Aarhundreder skal have været den danske Stats rette og sunde Politik. Man har ved denne, som ved flere Leiligheder viist, hvorledes man kan vende og dreie sig for at forklare Begivenhederne efter sine Hensigter, og hvorledes man, hvor det findes beleiligt, kan oversee

de meest øinefaldende Omstændigheder, der vise, at de Intet indeholde af det, man deri søger. Der ere kun Faa tilbage, som mere end jeg have fulgt, hvad der foregik ved den paapegede Leilighed, og neppe er der Nogen blandt dem, som endnu kunde føle Drift til at blande sig i denne Sag. Saaledes turde det være, at jeg med større Bestemthed og Sikkerhed, end det ellers vilde skee, kunde belyse det Intetsigende i de Beviser, man nu i selve Frederik den 6tes Handlinger vil finde for det Berettigede i den Politik, som man af alle Kræfter vil indprædike Kongen og Folket. Denne Betragtning maatte overveie den Følelse, der kunde holde mig tilbage fra at røre ved dette Anliggende. Men i Grunden er, selv med Hensyn til den ædle Konges Eftermæle, Intet ønskeligere, end at den hele Sag sees i sin rette Sammenhæng. Vel vil man derved ingenlunde komme til det Resultat, at det var en stor og evig Politik, der ledede hans Skridt ved hiin Leilighed, men det vil heller ikke baade meget, om Partiet nu, da det kan komme Samme tilpas, søger at gjøre denne Betragtningsmaade gjeldende; naar det først enten har gjort sig det Udbytte deraf, som det attraaer, eller det har erfaret, at der ei er Noget at faae, vil Intet afholde det fra at forhaane og fordømme den Adfærd, som det nu søger at sætte i et fordeelagtigt Lys. Sandheden er, at det ingenlunde var i Følge en gjennemgribende eller stor Politik, Frederik den 6te i 1809 og 1810 bestræbte sig for at bane sig og Efterkommere Vei til den svenske Krone, men at det var et Nødmiddel, hvortil han øieblikkelig greb under de vanskelige og faretruende Forhold, hvori den danske Stat den Tid befandt sig, vistnok med ret god Bevidsthed om det Mislige i den Vei, han gik, men dog med noget Haab om, at det ved Hjelp af den Bistand, han kunde vente af sine to mægtige Alliierede, Frankrig og Rusland, fornemmelig af den første, i hvis Hænder England i 1807 havde nødt ham til at kaste sig, kunde lykkes ham at forene Sverrigs Krone med den dansk-norske, medens han ellers maatte frygte, at idetmindste den ene af disse vilde falde af hans Hoved. Og om han end maatte have feilet i sine politiske Combinationer og i de Midler, han ved

hiin Leilighed benyttede, saa mangler det ikke paa Omstændigheder, hvoraf man kan forklare sig, at han ikke fik et rigtigere Syn for de Forhold, hvorpaa dette Anliggendes rette Behandling beroede. I ethvert Tilfælde ere de Feilgreb, som han deri maatte have begaaet, ikke af en saadan Natur, at de kunne svække den ædle Konges velerhvervede Adkomst til taknemmelig ærefrygtsfuld Erindring af det Folk, hvorfor han stred og leed.

Idet jeg skrider til en Prøvelse af den Politik, der nu saa lydelig anprises som Veien til Danmarks Frelse og Fremtids Hæder og Held, vilde jeg være i megen Forlegenhed for at finde en Begrundelse af denne Anpriisning, hvortil Prøvelsen kunde holde sig, dersom ikke „Fædrelandet" for 1857 Nr. 75, 78, 79 og 80 havde saa nogenlunde hjulpet mig ud af denne Forlegenhed. I det førstnævnte Nummer har Hr. Professor Clausen leveret en Artikel under Titel „den skandinaviske Idee contra den holsteenske Diplomati" (sic), hvori han „paa den historiske Sandheds og den nationale Rets Vegne" vil retfærdiggjøre Ideen om en skandinavisk Union som det Maal, tænkende Nordboere stadig bør have for Øie, medens han dog indrømmer, at de dynastiske Forhold for Tiden træde i Veien for „ethvert Skridt, hvorved man indenfor Monarchiets Grændser kunde arbeide paa at faae det bragt til Virkelighed", saa at „hvad Tanker, Ønsker og Forhaabninger, der i denne Retning kan næres, maae finde sig henviiste til politiske Drivfjædre og Løftestænger, som ere at søge paa Steder, der ligge udenfor Enkeltmands Synskreds" (!!!) Denne Forfatters Meningsfæller ville vistnok i ham erkjende en Mand, der egner sig saa vel til Repræsentant for hiin politiske Tanke, at de idetmindste Ingen have at stille over ham. I de tre sidstnævnte Nummere har Fædrelandets Redaction ledsaget den Note af 20de Februar d. A., hvori vor daværende Udenrigsminister var traadt frem mod den skandinaviske Politik, med en Række af Bemærkninger, der skulle fremstille denne Note og dens Forfatter i det meest ufordeelagtige Lys, og i Modsætning til Samme udvikle Skandinavismens fulde historiske og politiske Berettigelse. Denne Artikel kommer nu fra den Kilde, hvorfra den hele Bevægelse

er udgaaet og efterhaanden er blevet fornyet, saa at vistnok hele Partiet vil vedkjende sig den sammesteds givne Udvikling, der i det Væsentlige er en Gjentagelse af, hvad der i bemeldte Blad i Løbet af tretten til fjorten Aar idelig er blevet udtalt i lignende Retning. Endog den ovennævnte anseete Forfatter har saavel nu, som hvor han tidligere har ført Ordet for en, til en uopløselig Forening med Sverrig-Norge førende, Politik egentlig kun sluttet sig til „Fædrelandet", hvis hele national-politiske Retning han allerede i 1842 offentlig havde ydet sin Hylding. Men hans Tale turde paa Grund af hans Anseelse, tildeels og paa Grund af dens indre Beskaffenhed, have noget større Betydenhed; den skal derfor være mit Udgangspunkt, men jeg skal dog af og til tage Hensyn til Noget af det, der i bemeldte Redactionsartikel er anført til yderligere Styrke for Clausens Fremstilling, saavelsom til Et og Andet, der ellers er kommet frem i samme Retning. Ogsaa skal jeg stundom benytte den Leilighed, som de herhen hørende Undersøgelser frembyde til at berigtige vrange Forestillinger, der vel ikke staae i umiddelbar Sammenhæng med den saakaldte skandinaviske Idee, men dog benyttes til at støtte den Mening, at der kun i den er Frelse at finde.

Paa den anden Side skal jeg lade Adskilligt i den ovennævnte Redactionsartikel ligge, der altfor aabenbart ikke er Andet end „Fædrelandets" sædvanlige Fjas. Ei heller skal jeg indlade mig paa, hvad der enten i denne eller i Clausens Artikel kun hører til Critiken over bemeldte Note og dens Forfatter. Medens ogsaa denne Critik er fuld af Skjævheder, er det ingenlunde min Sag at tage Noten i Forsvar. Jeg skal alene bemærke, at der under det Ministerium, som man finder for godt at benævne det Ørstedske, aldrig vilde have kunnet være Tale om at meddele fremmede Cabinetter Noget om dets Forhold til den skandinaviske Bevægelse. Hvorvidt det, der senere var foregaaet, kunde sætte det Ministerium, hvorved det blev afløst, i den beklagelige Nødvendighed, at gjøre den Rede for Landets nærværende og fremtidige Politik, som Noten indeholder, er Noget, hvorom jeg ikke kan have nogen Dom, ligesom jeg heller intet Kald kunde føle til at yttre mig over

Notens Indhold og Form. Men det vil være aldeles ubeføiet, om man af denne sømmelige Tilbageholdenhed vilde udlede nogen Slutning til min Mening, angaaende Enkelthederne i titmeldte Note, det være sig nu i den ene eller den anden Retning.

§ 2.

Om den Støtte for den skandinaviske Politik, der søges i de Skridt, som i 1809 og 1810 bleve fra dansk Side gjorte for at bane Frederik den 6te Vei til den svenske Throne.

Hr. Professor Clausen benytter i Særdeleshed Indholdet af et Skrift, der i Slutningen af 1808 og Begyndelsen af 1809 i stort Antal skal ved Luftballoner være kastet over fra Sjelland til Skaane, for at opfordre det svenske Folk til at forene Sverrigs Krone, hvorom det forudsattes, at den snart maatte falde af Gustav Adolphs Hoved, med Danmarks. Om dette Foretagende har han i Noten S. 310, i Henhold til Professor Schierns historiske Studier 1ste Bind S. 296, bemærket, at det upaatvivlelig ei kan være skeet uden under den danske Regjerings Auspicier, og længere nede i Texten S. 310 kalder han det uden videre et Regjeringsskrift. Denne hele Luftballonshistorie hører til det, hvorom danske Mænd til sin Tid ikke gjerne hørte tale, og det saa meget mindre, jo mere de vare Frederik den 6te hengivne. Den er imidlertid kommet for Lyset i Sverrig, ikke just i en for Danmark og dets daværende Konge gunstig Hensigt, men der kan man og finde Oplysninger om dens Ophav, der vise, at Sagen ikke kan have den Betydning, Clausen vil lægge i samme. I „Minnen af Sverrigs nyere Historie", samlede af Överste v. Schinkel, Adjutant hos Kong Carl Johan, og redigerede af C. W. Bergmann, et for Sverrigs Historie til hiin Tid yderst vigtigt Værk, som jeg i det Følgende vil komme til

idelig at paaberaabe mig, 4de Bind, S. 312—313 Note*), anføres det, at Forfatteren, der betegner sig som Svensk, van=

*) Denne Note indeholder dog paafaldende Urigtigheder om en ældre Plan til Nordens Gjenforening, som skal være lagt i Danmark, og som M. C. Bruun skal have udtrykt i sin Brochure tria juncta in uno, hvilken, som bekjendt, foranledigede en Trykkefrihedssag, der endtes med hans Landsforviisning. Ligesom Maaden, hvorpaa dette anføres, allerede viser, at Samleren eller Udgiveren ikke har kjendt bemeldte Skrift, og iøvrigt ikke har havt Andet for sig end en taaget Tradition, saaledes er det Alle, der vare indlevede i hiin Tid, vitterligt, hvad og enhver Anden, der vil gjøre sig bekjendt med Samme, vil kunne see for sine Øine, at det ikke indeholdt det Mindste, der kunde hentyde paa de nordiske Rigers Forening, men at det førte sin Titel, fordi det bestod af tre forskjellige Stykker, af hvilke idetmindste det ene endog havde en anden Forfatter end Bruun. Dersom der ellers skal ligge nogen Bitanke i Titelen, saa kan det ikke være Andet end et Slags Spil med Treenighedslæren, hvilket ganske var i den Tids Smag. En Tanke om de tre Kongerigers Forening var ganske fremmed for Bruuns daværende Tankeretning; hans hele Digten og Tragten gik ud paa at forplante den franske Revolutions Friheds= og Ligheds=Grundsætninger, og Sverrigs aristokratiske Forfatning var ham uden Tvivl nok saa vederstyggelig som det uindskrænkede Monarchi i Danmark, der netop til hiin Tid var frugtbart paa liberale Reformer, skjøndt det ikke gik saa rask dermed, som Bruun kunde ønske. Dersom der allerede til hiin Tid havde i Sverrig, i saa Fald vistnok særlig i Skaane, dannet sig en Formodning om, at Bruun syslede med noget Slags Skandinavisme, saa vilde det ikke kunne have været andet, end den literære Forbindelse, som til den Tid var Gjenstand for adskillige Videnskabsmænds Bestræbelser. Det er mig imidlertid indlysende, at man først i en senere Tid har lavet en saadan Formodning, mulig ved at knytte visse løse Reminiscentser til den Omstændighed, at Bruun ansaaes som Forfatter til en Pariser Journalartikel fra 1810, der antydede, at Frederik den 6tes Valg til Thronfølger i Sverrig vilde være Frankrig behageligt. Denne Artikel omtaler Schiern l. c. S. 330, og han forsikkrer i den Anledning, at Bruun i sin Landflygtighed

skelig kan have været nogen Anden, end den i 1792, som indviklet i Gustav den 3dies Mord, landsforviste Grev Ehren-

---

aldrig opgav sin Ungdoms varme Sympathier for de tre skandinaviske Rigers Forening. Denne Forsikkring vidner kun om Hr. Professorens Færdighed i at gjøre Historien saaledes, som han vil den skal være, men støtter sig ikke til Noget, hvorom han veed mindste Beskeed. Derimod er det mig bekjendt paa anden Maade, at Bruun vedblev at nære Kjærlighed for sit Fædreneland og i Erkjendelsen af sin Ungdoms Vildfarelser havde ladet al Bitterhed mod dets Regjering fare (see Nyt Juridisk Archiv 10de Bind S. 70). Jeg vil og meget gjerne troe, at han i 1810, som mange Andre, meente, at Danmarks Redning beroede paa, at Thronfølgervalget i Sverrig faldt paa vor Konge. Men det var dog nærmest i den Napoleonske Regjerings Ærinde, han gik, da han skrev hiin Artikel. Professor Schiern anfører og, at man tillagde den en officiel Characteer; dette mener han imidlertid at have været uden Grund, og deri har han vistnok Ret, men det er dog aabenbart, at den nærmest er skrevet, med Hensyn til hvad Forfatteren antog at være den Regjering til Behag, til hvis Tjeneste han havde indviet sin Pen. I et nylig udkommet svensk Skrift betegnes ovennævnte Bruuns Brochure af 1797 ligefrem som et Tendentsskrift i skandinavisk Retning („den skandinaviske Frågan af Arnliot Collina" S. 17—18), hvilket sættes i Forbindelse med adskillige andre aabenbare literære Urigtigheder, som Forfatteren sandsynligt maa have fra Danske, der ikke have gjort sig mindste Umage for at undersøge, hvad der paa anden, tredie o. s. v. Haand var dem overantvordet fra den Tid, hvorom de have villet oplyse deres svenske Brødre. Hvad den skandinaviske Betydning angaaer, som man vil lægge i den Bruunske Brochures Titel, da er den vist ikke ældre end fra 1843, da Tanken om „det store trefoldige Norden", om jeg ikke feiler, for første Gang lod sig høre. Denne Phrase har let, i Forbindelse med hvad der allerede forhen var blevet digtet om Bruuns Skandinavisme, ført En eller Anden paa det Indfald, at Titelen paa oftmeldte, ham ubekjendte Skrift maatte tyde paa den nye opfundne Trefoldighed; og naar en Gisning er Partiet beleilig, kan den i en Fart komme i Omløb som en Kjendsgjerning, der spredes trindt omkring, for maaskee omsider at blive indskreven blandt historiske Sandheder.

schwärd, der nedsatte sig i Danmark og der førte sin Moders Navn Gyllenborg. Dette var og til hiin Tid almindelig antaget i Danmark, og skjøndt jeg kun har staaet i meget løs umiddelbar Forbindelse med denne Mand, der, som i bemeldte Note bemærket, her havde vundet Agtelse og Anseelse, saa har jeg dog, efter Alt, hvad jeg hørte om dette Anliggende, ikke tvivlet paa, at han var bemeldte Skrifts Forfatter, og at han var Hovedhjulet i det hele Foretagende.

Han var, som begribeligt, en bitter Fjende af det da i Sverrig regjerende Huus, og erkjendte, som vel til den Tid Alle gjorde, at Gustav Adolph ikke kunde holde sig paa Thronen, men at Sverrigs Frelse krævede, at han jo før jo hellere steeg ned af samme. Han havde derhos, som i hiin Note bemærket, stor Hengivenhed for Frederik den 6tes Person, ligesom han ogsaa hørte til dem, der troede fast paa Napoleon og hans Dynasti. Han antog derfor uden Tvivl, at der ingen anden Frelse var for Sverrig, end uopholdelig at rives ud af det politiske Forhold, hvori det ved sin Konges Haardnakkenhed var stillet, og at dette sikkrest kunde opnaaes ved, at dette Rige forbandtes med Danmark, hvorom han, som saa mange Andre, troede, at det havde en tro Ven og Beskytter i Napoleon, og at denne vel vilde formaae at opretholde denne Forbindelse. Jeg tør ikke, saa gjerne jeg end vilde, paatvivle, at Frederik den 6te jo paa en Maade har indvilliget i hans Foretagende, medens neppe nogen af de daværende Statsministre, hvilke til den Tid aldrig bleve sammenkaldte, derom har været hørt. Gyllenborg har vist efter hiin Tids Skik forhandlet Sagen med Kongen selv, deels personlig, deels gjennem dennes Cabinetssecretair, med hvem han ogsaa stod i megen Forbindelse. Dersom jeg vilde tillade mig at fremføre usikkre Gjætninger, kunde jeg og nævne enkelte Andre, som da havde Kongens personlige Fortrolighed, og som kunne have styrket Forslaget. Jeg kan ikke Andet end troe, at det i og for sig har været Frederik den 6te meget imod at gribe til et saadant Middel, men at han saavel af Gyllenborg, som af dem, der understøttede hans Plan, er blevet bestormet med Forestillinger om de Udsigter,

som der var til derved at kunne redde baade Danmark og Sverrig, hvilke hvert for sig vare haardt truede, indtil han omsider er bragt til at ansee det for sin Kongepligt, ved denne Leilighed at sætte sin personlige Følelse til Side. Jeg ønskede Intet hellere, end at dette hele Anliggende kunde have været begravet i Glemsel; men da det nu er blevet trukket frem, i Sverrig med let forklarlig Misbilligelse af den brugte Fremfærd, her derimod for deri at søge en Støtte for nyere Partihensigter, har jeg fundet mig opfordret til at give min Skjærv til Sandhedens Opklaring. For den Billigtænkende vil der dog, saavidt jeg skjønner, ikke blive Anledning til en streng Dom over, at Frederik den 6te under den farefulde Stilling, hvori han og Riget befandt sig, ikke forkastede et Middel, der blev ham anviist som det, hvorved Staten kunde frelses. Efter min Overbeviisning var det og ved denne Leilighed Hovedskaden, at han regjerede uden Statsraad, og derved lettere blev givet til Priis for Raadgivere, som for en Deel vistnok vare baade veltænkende og forstandige Mænd, men langtfra ikke havde det Ind- og Overblik eller den faste Takt, som de prøvede Mænd, der vel endnu vedbleve at hedde Geheime-Statsministre, og som hver i sit særlige Fag ydede ham deres Tjeneste, men ikke længere bleve kaldte til Samraad. I alle Tilfælde kunne de levende Udtalelser til Bedste for de skandinaviske Rigers Forening, som findes i forommeldte Skrift, ikke have den Betydning, som Clausen vil lægge deri, naar man ikke vil tage det for det, han vil gjøre det til, et Regjeringsskrift, men kun i Skriftet og Maaden, hvorpaa det blev benyttet, finder en ved mange, ganske særegne Forhold hildet Privatmands Foretagende, som Kongen vel, sikkert ikke uden en vis Modstræben, har tilstedt, men derfor dog ingenlunde har villet gjøre til sit. I Særdeleshed er det rimeligt, at Kongen lidet eller intet har befattet sig med det Enkelte i Skriftets Indhold. Ligesom han vistnok har stolet meget paa Forfatterens Kundskab om Forholdene og Stemningen i Sverrig, samt hans Dom over den Virkning, Skriftet vilde gjøre, kunde der, afseet fra de Grunde, der gjorde, at det hele Forslag helst burde have været tilbage-

viist, ikke være nogen særdeles Betænkelighed ved, at de deri indeholdte Phraser bleve i den skjulte Forfatters Navn udsendte i Sverrig, om de just ikke havde nogen ret historisk og politisk Gyldighed; at de i Fremtiden skulde bruges som Støtte for en politisk Troesbekjendelse, der skulde gjøres gjeldende til at rokke den indførte Statsorden, var Noget, som ikke kunde falde ham ind.

Et mere historisk Vidnesbyrd om Frederik den 6tes Virksomhed for Rigernes Forening har Hr. Professor Clausen i de Bestræbelser, denne Konge efter Gustav den 4des Thronafsigelse og Carl den 13des Udnævnelse til Sverrigs Konge, anvendte for at blive valgt til hans Eftermand. Imidlertid holder han sig fornemmelig til Luftballon-Documentet, ventelig fordi dette var fyldigere, og som, naar man med ham vil ansee det for et Regjeringsskrift, gjør det overflødigt at tye til den Skrivelse, hvormed Frederik den 6te anbefalede sig til Carl den 13de som Candidat til Thronfølgervalget. Denne Skrivelse havde vel det Fortrin, virkelig at være kommet fra vor Konge, men dens Indhold har nok ikke været saa fuldkomment efter Hr. Professorens Sind, som hiint Himmelbrev. Skjøndt han først har nævnt de forskjellige Tider, hvori der herfra blev arbeidet paa Iværksættelsen af Sverrigs Forening med Danmark-Norge, saa blive de dog under den nærmere Forklaring, han siden giver om denne Virksomhed, ikke holdte fra hinanden, men det seer ud, som om Alt, hvad der indeholdes i det himmelfaldne Skrift, var en umiddelbar Udtalelse af Frederik den 6te. Ogsaa bemeldte Skrivelse til Carl den 13de indeholder imidlertid levende Yttringer af det Naturlige og Ønskelige i de tre nordiske Rigers Forening og henviser til Historien, som Beviis herfor. De, der ellers tale Ordet for samme Sag som Professor Clausen, pleie derfor især at holde sig til hiin Skrivelse, hvilken man kan læse i Wegeners aktmæssige Bidrag S. 370—371. Naar Hr. Professoren derimod stiller den i Skygge, saa kunde det vel forklares af det Foranførte, men det har sandsynligviis og været ham anstødeligt, at Frederik den 6te i fornævnte Skrivelse blandt Andet ogsaa paaberaaber sig, at han og den Nabo,

til hvem han henvendte sig, vare udsprungne af samme Stamme, medens det er Hr. Professorens Troesbekjendelse, at der stedse har været og til evig Tid skal være et fjendtligt Forhold mellem det Holsteen-Gottorpske Huus og den Green af den Oldenborgske Stamme, der regjerer i Danmark. Skjøndt jeg, hvis jeg havde været i Hr. Professor Clausens Sted, vilde have foretrukket den Hjemmel, der kunde findes i vor forevigede Konges virkelige Ord, for den, som han søger i oftmeldte apokryphiske Document, saa kan dog heller ikke Indholdet af hiin Skrivelse gjelde meget for en nøiere Betragtning. Jeg har andetsteds („Af mit Livs og min Tids Historie" 3die Bind S. 418—428) godtgjort, hvor aldeles Uret de have, der ville mene, at det var for at faae Leilighed til at forene Sverrig eller en Deel deraf med Danmark-Norge, at den danske Konge i 1808 erklærede sin Nabo Krig, men at dette efter Danmarks Stilling til Frankrig var en uundgaaelig Nødvendighed, naar Sverrig ei kunde formaaes til at lukke sine Havne for England og alle Varer af engelsk Oprindelse m. v., hvorimod Frederik den 6te, først da de senere Begivenheder, idetmindste saaledes som han opfattede dem, lode ham befrygte, at Norge ellers vilde gaae tabt, fandt det til sit Riges Frelse fornødent, at søge sig valgt til Carl den 13des Efterfølger. Intet var nu naturligere eller sømmeligere, end at han derom henvendte sig til denne sin Nabo, og at han ved den Leilighed fremstillede de indbyrdes Forhold fra den Side, der gjorde Rigernes Forening anbefalelig, og dette er baade med Liv og med Værdighed udført i ovennævnte Skrivelse, der uden Tvivl har een af Bernstorfferne til Forfatter*). Men saalidet man kan dadle, at Skrivelsen

*) Ved foranførte Leilighed har Kongen vist ikke, saaledes som ved den abnorme Luftballons-Sendelse, handlet uden Medvirkning af Udenrigsministeren. Skjøndt denne sandsynligviis ikke har havt nogen stor Tillid til, at Øiemedet vilde opnaaes, havde han dog, under de givne Omstændigheder, ikke kunnet fraraade dette Forsøg eller unddraget sig fra efter bedste Evne at arbeide derfor. Det

med Styrke udhæver, hvad der kunde tjene til Fordeel for Kongens deri udtalte Ønske, saalidet er man berettiget til at antage, at denne selv har betragtet disse Udtalelser, der blot vare beregnede paa Øieblikkets Forhold, som en i sig gyldig og vedvarende Politik, hvilken han ogsaa under andre Forhold vilde have søgt at gjøre gjeldende. I den svenske Konges Svarskrivelse*) var der iøvrigt Intet uden kold Høflighed, saa at Frederik den 6te, om han ellers kunde have ventet hans Understøttelse for sit Ønske, dog nu kunde læse mellem Linierne, at der Intet herved var at gjøre.

§ 3.

Om Paaberaabelsen af den Calmarske Union til Anbefaling for den skandinaviske Politik.

Men maaskee de Yttringer, der ved foranførte Leiligheder bleve fremførte til Anbefaling for de skandinaviske Rigers Forening gjennem den danske Konges Valg til Thronfølger, i og for sig havde en indvortes Betydning, som de maae beholde, om man end maa erkjende, at den Kilde, hvorfra de ere komne, ei kan give dem nogen særdeles Gyldighed. Hvad man deraf synes at tillægge størst Vægt er den Henviisning til den Calmarske Union og de paafølgende Begivenheder, der findes i Luftballons-Papiret; denne har Hr. Professoren paa en noget paafaldende Maade givet Plads i Noten til „Fædrelandet" S. 310, hvorefter den maatte synes at skulle tjene til at støtte det Beviis, som han i den tilsvarende Deel af Texten vil have ført for, at „Politikens Daarskab har adskilt, hvad Forsynets Viisdom har villet skulde høre tilsammen". Det hedder: „Uklogskab og Mistroiskhed samt en unordisk Kongeslægt paa Skandinaviens Trone" (hvortil Hr. Professoren i en Parenthes føier „den pommerske Erik, den baierske Christopher, den oldenborgske

---

havde Intet af det Anstødelige, som hiin Luftballons-Expedition førte med sig.

*) Den findes i Wegeners actmæssige Bidrag S. 380—381.

Christian den 1ste"), „brød den Forening i dens Barndom, der, om den havde opnaaet Manddom, mere end engang allerede var bleven velsignet; alt det Blod, som er rundet paa Skaanes og Danmarks Sletter, som har farvet Norges Klipper, vilde være blevet sparet for Norden." Allerede med Hensyn til den Mand, der antages at have været Forfatter til dette Opraab, undrer det mig, at han ei har kunnet finde paa noget Bedre end hine holdningsløse Talemaader, der navnlig i Sverrig endog maatte hendrage Tankerne paa de sørgelige Følger, Calmarunionen og de senere Forsøg paa dens Fornyelse havde ført med sig. Men det var vanskeligt at finde paa et passende Indhold, og Forfatteren har derfor maattet lade sig nøie med høitlydende Talemaader, der kunde virke øieblikkelig Overraskelse og Opmærksomhed. Ubegribeligt er det derimod, at en Mand som Hr. Professor Clausen har gidet gjentage disse hule Talemaader, som om de indeholdt et sandt Udtryk for Calmarunionens Værd og dens Skjæbne, som om virkelig denne Dronning Margrethes Skabning havde havt nogen Levekraft i sig, der kun blev tilintetgjort derved, at den af hende udseete Eftermand og dennes nærmeste Eftermænd, Alle dog kaldte til Thronen af det danske Rigsraad, vare tydskfødte Fyrster. Det ligger klart for Dagen, at der til hiin Tid ingen Tiltrækning var mellem de Nationer, der pludselig bleve forenede under et fælles Overhoved, men at denne Forening kun skyldtes Valdemar Atterdags og hans Datters personlige Hensigter i Forbindelse med den opløste Tilstand, hvori Sverrig i Midten af det 14de Aarhundrede befandt sig. Det er og almindeligt erkjendt, at Foreningen var saa løs, at det selv under de mest føielige Omstændigheder vanskelig vilde have været muligt, at holde Rigerne sammen. Der er neppe Nogen, der med et skarpere og mere uhildet Blik har opfattet Unionen og dens Forhold til Sverrigs Historie, end dette Riges berømte Historieskriver Gejer; og dennes Dom er, at det var en blot Begivenhed, der saae ud som en Tanke, hvortil han føier, at der hverken hos Stifterne eller hos nogen Anden viser sig nogen Ahnelse af, hvad en saadan Forening kunde blive, og at den

udvortes Forening derfor kun fødte en indvortes Spaltning, at Unionen kun var et stort Navn, uden at efterlade nogen Virkning.*)

Jeg kunde finde mig fristet til at meddele nogle Træk af Forfatterens Oversigt over den forudgaaende saavelsom de efterfølgende Tiders Forhold, hvorved Rigtigheden af hans Dom er stillet i et klart Lys. Men ligesom det maaskee ikke vilde lykkes mig deraf netop at fremhæve det, som var meest skikket til at virke paa Overbeviisningen, vilde det her lede for vidt. Det forekommer mig derhos, at ogsaa de rigtignok endeel magrere Fremstillinger af dette Anliggende, som vore egne Historieskrivere have leveret, føre til samme Resultat. Der turde ikke let være nogen af de Forfattere, hvis Arbeider vidne om, at de virkelig have efterforsket denne Sag, der jo indrømmer, at Unionen var i sig uholdbar, men i den senere Tid viser der sig en Tilbøielighed til at pirre Nationalforfængeligheden, tildeels ogsaa Nationalhadet, ved at fremstille den som en stor og lykkelig politisk Tanke og derimod kaste al Skylden for dens uheldige Gang paa Dronningens tydskfødte Eftermænd. „Fædrelandet" har imidlertid nævnt flere Historikere og Statsmænd, der skulle have anpriist hiin Idee og virket i dens Tjeneste (S. 321). Blandt disse er nu endog Gejer, uagtet jeg erindrer mig, at dette Blad selv ikke længe forud havde anført det Væsentlige af Sammes foranførte Dom, men meent, at han deri har feilet. Dette sidste kunde nu ikke sige Noget, saa

*) See 1ste Bind S. 149 af den efter Forfatterens Haandskrift og med en Fortale af denne ledsagede „Geschichte Schwedens", der er indlemmet i Heerens og Uckerts „Geschichte der europäischen Staaten" og som omtrent til samme Tid er udkommen paa svensk. Efter den berømte Forfatters Død fortsættes dette kostelige Værk af Professor i Upsala F. F. Carlson, hvilken Fortsættelse, saavelsom hele Værket, er af overordentlig Vigtighed ogsaa for en rigtig Opfatning af Danmarks Historie, idet vigtige Partier af samme sættes i et meget klarere Lys, end vore egne Historieskrivere have givet dem.

længe Hr. Ploug blot har sin Autoritet at sætte mod Gejers, og i ethvert Tilfælde seer man her et nyt Beviis paa, hvorledes han paa Lykke og Fromme paaberaaber sig Tildragelser og Autoriteter, der netop ere stik imod det, som han vil gjøre gjeldende, og at han derhos lider af en vidunderlig slet Hukommelse. Men det gaaer ham ikke stort bedre med de øvrige Autoriteter, som han nævner. Heriblandt er nu Holberg. Foruden at denne i andre Henseender saa betydende Forfatter just ikke hører til de dybtgaaende Historieforskere, er hans Dom omtrent lige det Modsatte af den, Hr. Ploug tillægger ham. Det er fornemmelig de Svenskes Besværinger over Dronning Margrethe, som Holberg, i Henhold til hvad allerede Hvidtfeldt derved havde bemærket, vil gaae imøde, men saaledes at han ei ganske deler Rigskantslerens „patriotiske" Bemærkninger, hvorimod han indrømmer, at Danmark udi hiin Forening havde tiltaget sig et Slags Suprematie, og det tildeels fordi „Dronningen, som smeddede dette Forbund, var dansk." Ogsaa bemærker han, at Sverrig undertiden har havt Aarsag til Klagemaal, „helst under Erik af Pommern, som var en sælsom Konge." Men han vælter ingenlunde Skylden for Unionens uheldige Skjæbne paa Erik alene, om hvem han endog dømmer mildere end andre Historieskrivere, endnu mindre paa hans Efterkommere, af hvilke Christian den 2den er den eneste, hvis Behandling af Sverrig han dadler.*) Derimod indrømmer han, at allerede Margrethe var ilde lidt i Sverrig, men mener, at Aarsagen til, at Foreningen ei kunde vedligeholdes, for en stor Deel laae i de Svenskes Uregjerlighed, i hvilken Henseende han paaberaaber sig, at de gjorde Rebellion saavel under de gode som de onde Konger. Han er forresten ikke trængt synderlig ind i Sagen, og det er rimeligt, at han, skjøndt han trækker paa Skuldrene af Hvitfeldts Patriotisme, dog selv har fundet det stridende mod en Patriots Pligter, at give de svenske Klager det Medhold, som de fortjente. Men

*) See Rahbeks Udgave af Holbergs Skrifter 14de Bind S. 355—356, cfr. S. 511—515.

det er heller ikke min Sag, at retfærdiggjøre hans Opfatning; det kommer her kun an paa at vise, hvor aldeles det er hen i Veiret, naar „Fædrelandet" indskyder sig under denne vor store Forfatter.

§ 4.

Om Paaberaabelsen af Griffenfeldt og A. P. Bernstorff som Statsmænd, der skulde have erkjendt Nutidens Skandinavisme. — Derunder Oplysninger om de mærkelige Stemninger mod den Sidstnævnte, der viste sig i Sverrig i Anledning af den under 27de Marts 1794 til Handelens og Søfartens Beskyttelse indgaaede Convention.

Ikke mindre ubeføiet er det, naar „Fdrl." nævner Griffenfeldt og A. P. Bernstorff som Statsmænd, der have anerkjendt, hvad man nu kalder den skandinaviske Idee. Begge disse store Ministre have vel, som de fleste Andre, der have ledet Danmarks Politik, anseet det for vigtigt at holde Fred og Venskab med vore Naboer (hvilket „Fædrelandet" lader være sig nok, naar det finder for godt at inddrage et stort Navn i Skandinavisternes Tal), men Ingen af dem har tænkt paa enten at tilveiebringe nogen Statseenhed mellem Danmark og Sverrig, eller paa at der burde indgaaes noget evigt bindende Forbund mellem dem; de have endog begge, hvor Forholdene fordrede det, taget Deel i en fjendtlig Fremtræden mod Sverrig. Navnlig har Bernstorff, skjøndt uden al Føie, allerede tidligere stundom maattet høre ilde, fordi Danmark i 1788, til Opfyldelse af sine tractatmæssige Pligter mod Rusland, maatte gjøre Indfald i Sverrig (see mit titommeldte Skrift, 1ste Bind S. 260), og af vore nye Skandinaver bliver dette endnu skarpere dadlet, skjøndt de søge derved at undvige Bernstorffs Navn. Den Convention, der under 27de Marts 1794 blev sluttet mellem Danmark og Sverrig om visse Søudrustninger til fælles Forsvar for deres Handel og Søfart under den daværende europæiske Søkrig bliver derimod i den senere Tid ofte udhævet som

et Beviis paa Bernstorffs Bøielse til den nu anpriste skandinaviske Politik, og navnlig som en Demonstration mod Rusland, der ei vilde deeltage i denne Plan. Men, ligesom dette vidner om liden Granskning af denne Conventions Indhold eller de dermed forbundne Forhold, saaledes er det høist mærkeligt, at man i Sverrig besværede sig over hans Kulde og Uvillie i at gjøre alvorlige Skridt for det, der var Conventionens Formaal, og hidledede dette fra Forsagthed eller endog fra Forkjærlighed for England — imod hvilken Stat det var, Conventionen skulde yde Beskyttelse, ingenlunde imod Rusland — ja at man husede Mistanke om, at han kunde være istand til at slaae sig paa engelsk Parti og overlade Sverrig til sin Skjæbne. Man vil i de oven S. 7 omtmeldte af Carl Johans Adjutant, Øverste v. Schinkel, samlede Bidrag til Sverrigs Historie finde saadanne Beviser paa fornævnte, iblandt Sverrigs daværende politiske Mænd herskende, Betragtningsmaade, at man derover maa falde i den yderste Grad af Forundring. — Man seer, at Mistanken endog gik saavidt, at man i vort Naborige nærede Formodning om, at den den 5te Juni 1795 udbrudte Ildebrand, der fortærede omtrent 1/5 af Kjøbenhavns Bygninger, var anlagt, for at vor Kronprinds ikke skulde være istand til, efter sit, formeentlig mod Bernstorffs Ønske givne, Svar paa en Indbydelse fra Hertug-Regenten i Sverrig den 8de s. M. at indfinde sig ved en stor Leir i Skaane, hvorved Hertugen var findet at gjøre ham alvorlige Forestillinger om kraftigere at tage sig af de allierede Rigers Handel og Søfart mod de engelske Anmasselser, og fremfor Alt at tage saavel danske som svenske Skibe under Convoi, uden hvilket de kostbare Søudrustninger, hvorom man havde forenet sig, formeentlig ei vare til ret Nytte. Hermed forbindes en ganske forunderlig Fortælling om, hvorledes Kronprindsen dog, omtrent 8 Dage efter Branden, indfandt sig, men da viste en paafaldende Forlegenhed og Tilbageholdenhed, og dette forklares af hans Frygt for at gaae ind paa Noget, som ei stemte med Bernstorffs Villie, hvilken Frygt skal bære Skylden for, at Hertugens Forestillinger, navnlig om Nødvendigheden af at convoiere, ikke

gjorde den tilsigtede Virkning paa Kronprindsen, hvem man gjerne vilde tillægge en bedre Villie end hin almægtige Minister. Der vil vist ikke være Nogen, som venter, at jeg skulde indlade mig i en Gjendrivelse af den Mistanke, der saaledes var opstaaet i Sverrig mod vor udødelige Statsmand. Men Enhver vil allerede finde det utroligt, at slig Mistanke kunde opstaae. Dette gjelder fremfor Alt om den Deel af Samme, der angik Ophavet til Kjøbenhavns Ildebrand, hvilket endog ligefrem var mod sund Menneskeforstand. Imidlertid indeholder den ovennævnte Samling neppe nogen Meddelelse, hvortil Hr. v. Schinkel ikke har havt god Hjemmel, og det kan saaledes ikke paatvivles, at der til hiin Tid, hos et meget gjeldende Parti i Sverrig, herskede en saadan Uvillie mod Danmark, og i Særdeleshed mod den Minister, som ledede dets Politik, at den endog kunde avle hiin ligesaa urimelige som skammelige Mistanke, hvorom det iøvrigt i bemeldte Samling 3die Bind S. 142 erkjendes, at den inden kort Tid viste sig heelt og holdent at have været ugrundet. Jeg bør dog ikke fortie, at der til samme Tid gik en, om end ikke fuldt saa urimelig, saa dog vistnok ogsaa aldeles uretfærdig, Tale i Kjøbenhavn, der, skjøndt ikke uden Medvirkning af en ond Villie, hvilken det ikke heller er vanskeligt at eftervise, hos vore Naboer er blevet omdannet til den ovenanførte Mistanke imod selve vor Regjering. Man sagde nemlig dengang i Kjøbenhavn, at Ilden var paasat af Mordbrændere, som Englænderne dertil havde kjøbt. Denne Tale var uden Tvivl en Affødning af den i mit Skrift „Af mit Livs og min Tids Historie" 1ste Bind S. 250—253 omhandlede Hentydning, som en Forfatter, der udøvede stor Indflydelse paa Meningen (P. A. Heiberg), i Anledning af Slotsbranden af 1794, havde fremført i en Bladartikel, der fremkaldte Besværinger fra den engelske Gesandts Side, og derved en bekjendt Trykkefrihedssag. Den Mistanke, som laae paa Bunden af hiin Artikel, var siden rigelig blevet næret ved vor, det revolutionerede Frankrig aldeles hengivne, Dagspresses uafladelige Bestræbelser for at opvække Had imod England. I den i det Schinkelske Skrift meddeelte Samtale mellem Hertug-Regenten

og Kronprindsen paaberaaber den Første sig den Mistanke, som man, ifølge fra Kjøbenhavn modtagne Underretninger, husede sammesteds om, at Ildebranden hidrørte fra ildesindede Udlændinge, hvilke dermed endog skulde have forbundet en oprørsk Hensigt. Men denne Yttring fremkaldte en levende Modsigelse af vor ellers efter Beretningen saa ordknappe Kronprinds, uden at dog Hertugen fandt sig beroliget. Ommeldte Samtale har maaskee givet Anledning til, at der nogle Dage derefter blev udsat en betydelig Præmie for den, der kunde tilveiebringe Opdagelse af Ildens Ophav (Placat af 23de Juni 1795), skjøndt det vel og kan være, at allerede den i Kjøbenhavn omløbende Tale dertil kunde have bevæget Regjeringen. Men i alt Fald viser den Omstændighed, at der var hengaaet 14 Dage efter Branden, inden bemeldte Forholdsregel blev anvendt, at Regjeringen ikke selv nærede hiin Mistanke. Der fremkom heller ikke, enten ved de Undersøgelser, som allerede strax vare blevne anstillede i Anledning af Ilden, eller ved Hjælp af Præmien, Noget, der kunde hentyde paa en saadan Oprindelse, ligesom jeg heller ikke nogensinde hørte nogen endog nok saa løs Angivelse af de Mellempersoner eller de Midler og Veie, gjennem hvilke den engelske Regjering skulde have udøvet hiin Udaad. Man holdt sig kun til, hvad den franske Presse til den Tid udspredte om de mordbrænderiske og andre skammelige Foretagender, hvorved det paastodes, at Pitt arbeidede paa at overvinde den franske Revolution, og den nærmeste Tid efter Ildebranden stod Sagen saaledes, at det ansaaes som Tegn paa Mangel af det rette patriotiske Sind, naar Nogen vovede at yttre Tvivl om hiin Formodnings Rigtighed. Efterhaanden tabte dog denne Mistanke sig, og der ere neppe Mange af de Nulevende, som erindre Noget derom. Jeg erindrer den derimod heel tydeligt, men skulde ikke have tilladt mig at nævne Noget derom, hvortil jeg dog ved en anden Leilighed havde følt mig tilbøielig, naar ikke den Schinkelske Samling havde leveret en saa god Bekræftelse paa, at Formodninger i hiin Retning virkelig den Tid vare i Omløb i Kjøbenhavn.

Det har iøvrigt været mig høist paafaldende, at der til ovennævnte Tid hos vore Naboer har været en saa fjendtlig Stemning imod de Danske. I Kjøbenhavn var der, saavidt jeg havde bemærket, aldeles Intet af en tilsvarende Stemning imod de Svenske. Det var tvertimod en almindelig Tro, at Gustav den Tredies Had og fjendtlige Hensigter, hvilke have været vitterlige overalt, vare begravne med ham, og at der under Formynderregjeringen var en fuldkommen god Forstaaelse mellem de to Naboer. Blandt Andet fandt man et afgjørende Beviis for, at denne Regjering ganske forkastede den myrdede Konges Politik, i den Mildhed, hvormed Deeltagerne i Kongemordet bleve behandlede, af hvilke endog de tvende, efterat den lovforskyldte Straf for dem var formildet til Landsforviisning, med hiin Regjerings idetmindste stiltiende Samtykke levede her ligeoverfor Sverrigs Kyster, og der fandt mange Venner især i de demokratiske Kredse.*) Fra dansk Side vedblev ogsaa Tilliden og Velvillien uforandret, indtil Gustav den Fjerde, nogle Aar efter, at han selv havde tiltraadt Regjeringen, lagde et fjendtligt Sindelag for Dagen.**) Jeg har nu med Forundring erfaret, at jeg har bedraget mig i ovenmeldte Tro, hvilken jeg iøvrigt udentvivl har deelt med mine Landsmænd, dog sandsynligviis

*) Da Gustav den Fjerde selv havde overtaget Regjeringen, blev der, saavidt vides, desangaaende gjort Bevægelse fra svensk Side, og Følgen blev, at den af bemeldte to Landsforviste, der ansaaes for den meest skyldige, Grev Horn, der her levede under Navn af Clason, blev fjernet fra Sjælland og Øerne (jeg veed dog ei rettere end, at han derefter levede i Holsteen). Af det titnævnte Schinkelske Værk (5te Bind S. 297—298) sees det, at han paa den udvalgte Thronfølgers Reise til Sverrig i 1810 opsøgte denne i Hamborg, men at Prindsen, skjøndt han tidligere under sit Ophold i denne Stad havde understøttet Horn, nu alvorligen tilkjendegav ham, at det var uforeneligt med hans nye Forhold til Sverrig og dets Konge, men dog kort efter lod ham tilstille en ret anseelig Gave med strengt Forbud mod oftere at uleilige ham.

**) jfr. ovennævnte mit Skrift 1 Bind S. 253.

med Undtagelse af Nogle, der have levet i enkelte Kredse, hvori man ikke kan have været uvidende om de Stemninger, som ogsaa under Formynderregjeringen rørte sig i Sverrig, til hvilke Kredse jeg i min Ungdom ingen Adgang havde.

Fremfor Alt har det overrasket mig, at der i Sverrig kunde danne sig saa uretfærdige Domme om den Minister, som det danske Folk tilbad. Men i den Schinkelske Samling finder jeg tillige Oplysninger, hvoraf jeg dog kan forklare mig dette. Det sees nemlig, hvormeget de Partier, der havde dannet sig i Gustav den 3dies Tid, hvilke for en Deel ogsaa havde deres Oprindelse fra den ældre, vedbleve at drive deres Spil under Formynderregjeringen, og hvorledes de flere udmærkede Rænkemagere, der fandtes i disse Partier, bragte den svage Hertugregent til idelig at gaae over fra en overspændt Politik i en vis Retning til en anden ligesaa overspændt i den modsatte. Heraf skal jeg blot udhæve, at Reuterholm, der længe havde Sverrigs Politik i sin Haand, nærede et dybt Had mod Danmark, og at han, skjøndt en Grundaristokrat, dog til den Tid, hvorom her er Tale, havde begyndt at arbeide paa en Alliance med den franske Republik, for fra den at erholde Subsidier, og at der til ham sluttede sig andre maaskee endnu mere demokratisksindede Statstjenere. Blandt disse havde den Svenske Minister i Paris, Baron Stael-Holstein, her mere bekjendt af sin berømte Hustru, der længe overlevede ham, end af sig selv, til hiin Tid flere GangeÆrinder til Kjøbenhavn og Forhold til Bernstorff; navnlig har han paa Sverrigs Vegne deeltaget i ovennævnte Convention.

Iøvrigt var Reuterholm vistnok en Mand af ualmindelige Evner, men ogsaa af en høist upaalidelig og ustadig Charakter, beherset af hæslige egoistiske Tilbøieligheder, hvormed han forbandt de phantastiske Drømmerier og Kunster, hvori der ikke sjeldent blander sig en god Portion af Skjælmeri, hvilken slette Mysticisme havde talrige Tilhængere i Sverrig, og deriblandt selve Prindsregenten. Det er naturligt, at Bernstorffs rolige, stadige, værdige, men, skjøndt kjække og, hvor det gjaldt, bestemte, dog tillige vaersomme Politik, ikke var den bru-

sende og foranderlige Politik tilpas, der gik ud fra Reuterholm. Det er og let at forstaae, at de Mænd, der gik hans Ærinder i Kjøbenhavn, i den Velvillie, hvormed Bernstorff mødte dem, naar der var Tale om at beskytte begge Nabostaters Handel og Søfart, kunne have lagt Mere, end der stemte med hans Mening, og at de, naar det senere saaes, at han ei ganske gik den Vei, de havde forestillet sig, tiltroede ham Bagtanker, der gik en Retning, som ei kunde bestaae med en trofast Alliance mellem de tvende Naboer. Det kan ikke feile, at Schinkel har hentet de ovenmeldte Meddelelser af Opsatser, affattede af Reuterholm eller i alt Fald under dennes Ledelse. Det hele Værk vidner om, at Forfatteren eller Samleren*), hvad man vil kalde ham, har været omhyggelig for, Intet at meddele uden sikker Hjemmel, og Fortalen gjør god Rede for det rige Materiale, som han deels i det Kongelige Kabinets og Carl Johans øvrige Samlinger, deels i ældre i Arkiverne opbevarede Depecher, Breve, Opsatser m. v. har havt til det historiske Værk, som det i 1823 af hans Konge blev ham overdraget under dennes Øine at udarbeide, hvilket Materiale siden er blevet forøget ved Hjelp af andre Samlinger, hvoriblandt ogsaa Reuterholms private, som Staten havde erhvervet. Om end denne navnlig i foranførte Meddelelser om vor Kronprindses Sammenkomst med Prindsregenten ikke just har indblandet nogen ligefrem Usandhed, saa kan det dog med Vished antages, at han har opfattet og bearbeidet det Hele saaledes, som hans særlige Meninger og Lidenskaber krævede det. Jeg finder det iøvrigt ganske troligt, at Kronprindsen har været mærkelig taus og tilbageholden ved den omhandlede Leilighed, og at hans Fremtræden har havt et synderligt Præg af Forlegenhed. Foruden at dette i en vis Grad stemmer med hans sædvanlige Maade at være paa, er det let

*) For Kortheds Skyld betegner jeg det Hele stedse som et Værk af Schinkel; thi, medens Forholdet mellem hans og Bergmans Deeltagelse ikke er tydelig betegnet, kan det ikke omtvivles, at det, der især giver Skriftet sin Betydning, hidrører fra den Førstnævnte, og dennes fortrolige Forhold til Carl Johan.

at begribe, at han, da han upaatvivlelig vidste eller dog snart mærkede, at det var lagt an paa at overtale ham til at gaae ind paa en anden Vei end den, hvorpaa han hidtil var ført af sin trofaste Ven og Raadgiver, med en vis Ængstelse tog sig iagt for at sige formeget, og at han, da han ikke havde Gaver til at skjule sine Tanker under en Strøm af Talemaader, ikke har taget sig synderligt ud. Reuterholm har naturligviis fundet Behag i at karrikere Kronprindsens Fremtræden, om ikke af anden Bevæggrund, saa dog for deri at finde et Slags Erstatning for, at han ei fik ham fanget i sine Garn. Men i de faa Ord, der tillægges Kronprindsen, fremskinner der dog en sund Retsbevidsthed og en levende Kjærlighed til det Folk, hvis Styrelse var ham betroet, og den hele Holdning, som han ved den Leilighed iagttog, turde i Grunden netop have været det klogeste Parti, som der var at tage for at undgaae den Snare, man havde lagt for ham. At hverken Bernstorff eller nogen anden af vore Statsmænd ledsagede Kronprindsen, var vistnok i enhver Henseende det Rette; man har ikke villet, at Sammenkomsten skulde have noget Præg af en politisk Forhandling, og man har uden Tvivl begrebet, at man fra svensk Side vilde have vidst at udbytte det efter sine Hensigter, dersom Prindsen havde havt den Mentor med sig, som, efter hvad man der vilde gjøre gjeldende, ganske beherskede ham. Paa den anden Side har Bernstorff heller ikke været bange for, at Prindsen skulde lade sig forlede til nogen Udtalelse, som man kunde tage til Indtægt mod ham og Landet.

Da iøvrigt det tredie Bind af Hr. v. Schinkels „Minnen" alt var udkommet i 1853, saa er det mærkeligt, at det i den Grad er blevet Redactionen af „Fædrelandet" ubekjendt, som man maa slutte af den Fripostighed, hvormed den i 1857 nævner Bernstorff som en dansk Statsmand af fuld skandinavisk Tro. Det kunde aldrig falde mig ind, at Hr. Ploug skulde give sig Tid til at læse et saa omfangsrigt Værk som det Schinkelske, og endnu mindre, at han skulde indlade sig paa, ved Hjelp af hvad han der maatte lære, at berigtige ældre Udtalelser, men det vilde dog have været en tarvelig Fordring, at en

Bladredactør, der gjerne vil være Folkets Lærer og Fører, især i Alt, hvad der vedkommer de skandinaviske Forhold, skulde gjøre sig den Uleilighed, at blade saameget i ovennævnte for disse Forholds Belysning vigtige Værk, at han kunde tage sig iagt for den urimelige Paastand om Bernstorffs Skandinavisme, som han i 1857 har tilladt sig. — Hr. Ploug har imidlertid en lang Erfaring om, hvilke Usandheder og dristige Paastande han kan vedblive at byde det danske Publikum, og dog beholde troende Læsere. — Han vilde derfor maaskee ikke have fundet nogen Betænkelighed ved hiin Udtalelse, om han end i fornævnte Værk havde seet, hvor aldeles vildfarende den er.

De ovenmeldte Meddelelser vise iøvrigt tillige, hvor ganske anderledes man i Sverrig har opfattet vor store Statsmands Virken for den neutrale Søfarts og Handels Opretholdelse end her i Landet. Medens vore Forfattere tage Munden fuld for at anprise A. P. Bernstorffs Viisdom i vedvarende at modsætte sig Convoieringer, vel oftest for dertil at støtte en nedsættende Dom over Sønnen C. Bernstorff, der Aaret efter Faderens Død fandt det fornødent at gaae ind paa Handelsstandens paatrængende Ønsker i saa Henseende, sees det, at hiin A. P. Bernstorffs Politik allerede i 1795 om ikke før blev i Sverrig fremstillet som en forsagt Halvhed, eller endog som et Tegn til et hemmeligt Forræderi mod den fælles Sag. Efter hvad jeg i mit Skrift: Af mit Livs og min Tids Historie 3 Bind S. 87—108 udførlig har udviklet, har der dog ingen virkelig Modsætning været mellem Faderens og Sønnens Politik, men Forhold, som vare indtraadte kort før den Førstes Død, gjorde det nu nødvendigt at foretage en Forandring *) i Maaden, hvorpaa der hidtil var sørget for vor Handels og Søfarts Betryggelse. Det er ligeledes viist, at de Lovtaler, som man her i Landet er

*) Den forrige Vildfarelse er, uden Hensyn til foranførte mine Berigtigelser, gjentagen i Schierns historiske Studier 1ste Bind S. 343—344, og det i Forbindelse med alle de Urigtigheder, som man dertil har knyttet, for at udbringe, hvorledes Danmark stedse er blevet forkuet af Rusland.

vant til at holde over A. P. Bernstorffs ældre Virksomhed for hiint Formaal (ved Afslutningen af den bevæbnede Neutralitetstractat af 1778), have deres Grund i vildfarende Forestillinger; medens jeg tillige har udviklet, at det just var paa Grund af sin rigtigere Opfatning af Forholdene og sit dybere Blik i Fremtiden, at Bernstorff ikke saa ganske har fortjent de Lovtaler, som Forfattere, der ikke have kjendt Forholdene tilgavns, have ydet ham, idet de have tiltroet ham en større Overeensstemmelse med deres eensidige Forestillinger, end der i Sandhed har fundet Sted. — Ogsaa er det der udhævet, at Sverrig tidligere end Danmark begyndte at convoiere, men ogsaa tidligere derved kom i et uheldigt Sammenstød med England end vi, og derhos blev behandlet med større Haardhed fra engelsk Side, maaskee tildeels fordi der i England var en Erkjendelse af vor ærlige, faste og maadeholdne Politik. — At Danmark om nogen Tid kom til at lide ganske anderledes for det antagne Neutralitetssystem end Sverrig, var en Følge af vor Beliggenhed i Forbindelse med de da foregaaede Omsving deels i Ruslands deels i Sverrigs Politik; men enhver fornuftig og upartisk Prøvelse viser, at Danmarks Politik var den sundeste og den stadigste, ligesom det og indlyser, at vore politiske Ordførere ere i fuldkomment Vildrede med Alt, hvad der hører til de ovenmeldte Forhold. — Det er noget langt uden for mit nærmeste Maal, jeg har ladet mig føre, i Anledning af at „Fædrelandet" Nr. 78 til Støtte for den saakaldte skandinaviske Idees practiske Gyldighed blandt andre Navne har tilladt sig at paakalde Bernstorffs Navn. Det burde vel være nok, ja mere end nok ligefrem at modsige den Paastand, der ligger i denne Paaberaabelse, saa meget mere, som Enhver, der har sat sig noget ind i hiin Tids Forhold og i Bernstorffs Færd, veed, at den er aldeles ubeføiet. — Men, foruden at „Fædrelandet" saa godt som aldeles lever af vilkaarlige Paastande, har det ikke længe forud gjort et efter dets Maade ret alvorligt nyt i store Ord indfattet Forsøg paa at begrunde den Plads, som det paa det ovennævnte Sted har givet Bernstorff. Det hedder nemlig i Nr. 70 Side 290 Sp. 2, at den skandinaviske Idee ikke nogensinde tidligere er med

større Kraft brudt frem hos Nationen, end under den eneste af de tydske Ministre, der er blevet populair i Danmark,*) netop fordi han efter en Maalestok, der maa forbause, naar man tager Hensyn til, at Tiden ligger over 60 Aar tilbage, vovede at sammenknytte de tre nordiske Rigers Politik i Modsætning til Udlandets, ved at indgaae det navnkundige Forbund med Sverrig, der gik ud paa Rustning af Eskadrer fra begge Sider til vor neutrale Handels og Søfarts Beskyttelse. — Maaskee „Fædrelandet" har taget denne sin Begeistring fra en Afhandling af Professor Schjern fra 1844, der nylig er gjengivet i hans historiske Studier, 1ste Bind, og hvori der føres en snurrig Tale om Conventionen af 27de Marts 1794 og, hvad derved blev udrettet, som om det var Glandspunctet i Bernstorffs politiske Liv (S. 343). Vi have nu ikke blot seet, at den ikke indeholder nogen Hjemmel for den Skandinavisme, der tillægges Bernstorff, men ogsaa oplyst, at Stemningen i Sverrig til den Tid og netop i Anledning af de Forhold, der fulgte af Conventionen, var forunderlig bitter mod Danmark og personlig mod Bernstorff, at de styggeste Forhaanelser og Bagvaskelser mod denne i Danmark tilbedede Statsmand netop derved havde fundet Indgang hos dem, der ledede den Svenske Politik. De Oplysninger, der saaledes nu ere fremkomne om denne Stemning i Sverrig, hvorom den danske Almeenhed til hiin Tid ikke havde nogen Ahnelse, have paa en høist ubehagelig Maade forbauset mig, men de ere saa afgjørende, at der ikke er Noget at sige mod Samme. Jeg har derfor fundet mig opfordret til at benytte det Stof, der saaledes frembød sig for at bevise, hvor

*) Johan Hartvig Ernst Bernstorff har saaledes ingen Popularitet havt i Danmark? — Men „Fædrelandet" maatte dog vel endnu mere ugjerne ville frakjende Struense — denne rette Typus for den absolutistiske Liberalisme eller, om man vil, liberalistiske Absolutisme, hvoraf vore Ordførere ere gjennemtrængte — Popularitet; og han var dog den tydskeste Regjeringsmand, vi have havt, og bliver selv af tydske Forfattere haardt dadlet for sin ublue Foragt mod alt Dansk.

langt man til hiin Tid var fra den Tanke om Sammenknytning mellem de to nordiske Riger, hvoraf hiin Convention skal være et saa herligt Frembrud. I Forbindelse dermed har jeg og sagt det Fornødne til at tilbagevise, hvad der i Sverrig var opspundet til Besmittelse af Bernstorffs Navn, som staaer reent i alle danske Hjerter, og tillige oplyst, hvorledes hiint Opspind hidrørte fra enkelte Personligheder, som til den Tid raadede for Sverrigs Politik, saa at det ingenlunde bør træde i Veien for det velvillige Sindelag, som nu i mange Aar har viist sig mellem Gjenboerne ved Sundet. Jeg er tillige kommet til, i Fortsættelse af hvad jeg forhen ved tidligere Leiligheder har udviklet, yderligere at belyse det Vildfarende i nogle Overleveringer og Domme, hvorpaa man pleier at bygge den beundrende Taknemlighed, hvormed A. P. Bernstorff erindres, og udhævet, hvorledes hans retfærdige Adkomst til sit store Hædersnavn for en god Deel netop ligger i, at hans Tanker og Idrætter have været ikke lidet forskjellige fra dem, som man har regnet ham til Fortjeneste. Ogsaa er jeg derved blevet foranlediget til at eftervise det Grundløse i den Modsætning, som man til Forkleinelse for hans Sønner vil finde mellem deres og Faderens Politik. Det Følgende vil give mig Leilighed til at udhæve nogle afgjørende Oplysninger, som kunne udledes af det Schinkelske Værk, om disse ædle, men aldrig tilstrækkelig erkjendte, og i den senere Tid stundom skammelig mishandlede, Statsmænds store Fortjenester af Danmark i en Tid, hvori dettes hele Tilværelse stod paa Spil. Men her skal jeg ikke længere dvæle ved de Sidebetragtninger, hvortil „Fædrelandets" Paaberaabelse af A. P. Bernstorff kunde give Anledning, hvorimod jeg nu gaaer over til yderligere at forfølge den Tankerække, hvormed man søger at retfærdiggjøre den skandinaviske Politik. — Dog maa jeg først for dem, der kunne ville gjøre sig nærmere bekjendte med de Forhold mellem Danmark og Sverrig til den ovenmeldte Tid, som jeg i Henhold til v. Schinkels „Minnen" har omhandlet, tilføie, at Sammes 3die Bind S. 58—60, 123—125, 140—145, indeholder, hvad der umiddelbart vedkommer Maaden, hvorpaa man i Sverrig betragtede Danmarks Virksomhed

for Haandhævelsen af Nordens Handel og Søfart, men at den Fremstilling af Sverrigs daværende Politik og dens Redskaber, der frembyder Nøglen til det over al Maade Forunderlige i denne Betragtningsmaade, findes spredt omkring i Værket. — Reuterholms Characteer og Regjeringsfærd samt det mærkelige personlige Forhold mellem ham og Hertugregenten er allerede belyst i 2det Bind Side 42—45. — Der seer man, at han under Gustav den Tredies Tog i Finland arbeidede paa et skammeligt Forræderi imod denne sin Herre, og at han vilde forlede Hertugen af Sødermanland til at gjennemføre samme, samt at denne vel stedse tilbageviste alle disse Forslag, men dog ei kunde rive sig løs fra de mystiske Baand, hvormed han var fæstet til Reuterholm (jfr. 3. B. S. 284). Men ogsaa forekommer der paa andre Steder Adskilligt, som tjener til yderligere at sætte denne Personlighed i det rette Lys. Deriblandt maa jeg udpege 4de Binds S. 333—338 og 346—350, der vise, hvorledes han, efter at Gustav Adolph selv havde tiltraadt Regjeringen, snart blev nødt til ei allene at skille sig fra sin gamle Ven, den hidtilværende Regent — men og at forlade Sverrig og at vanke omkring i Landene, og hvorledes han ved enhver Leilighed lagde sit dybe Had til sin afdøde Konge Gustav den Tredie og dennes Søn for Dagen, ligesom han og var blevet bitter mod Hertugen, skjøndt det var haardt mod sin Villie, at denne havde ladet Reuterholm fare. Endvidere maa jeg bemærke 5te Binds S. 341—344, der beretter om det Forsøg, han ved Carl den 13des Thronbestigelse gjorde paa igjen at komme i Veiret under denne sin gamle Ven og Beskytter, og den afskyelige Maade, hvorpaa han omtalte Kongen, efterat hans Forhaabninger vare tilbageviste.*)

---

*) Side 340 seer man, at han tilbragte sine senere Dage i Slesvig i Nærheden af Landgrev Carl. Det kan sandelig ikke have været hans politiske eller moralske Tænkemaade, der aabnede ham denne Tilflugt, men fælles Tro paa Aandeseeri og Aandemaneri og andre deslige Daarligheder, der ogsaa omtaagede Landgrevens levende Aand. Allerede ved den ovennævnte Omreise i Gustav Adolphs

Om de mange andre tildeels ligesaa store Rænkemagere, som under Formynderregjeringen snart kom til Indflydelse, snart igjen faldt, findes og Oplysning trindt omkring i Værket. Iøvrigt troer jeg, at Enhver, der nogenlunde tilgavns læser fornævnte righoldige Værk, vil overbevise sig om, at det er samlet og bearbeidet med saamegen Sandhedskjærlighed, Rolighed og Skjønsomhed, at man kan stole paa, hvad deri er fremstillet som hjemlet i Arkiv-Documenter eller andre Papirer, der kunne sættes ved Siden af disse, eller som v. Schinkel har af egen Erfaring. Man vil vel ikke hos ham finde store historiske Overblik eller en dybtgaaende Opfatning af de Forhold og Tilstande, der kom i Berørelse med Begivenhederne. Blandt Andet ere de Domme, som man her finder over Videnskab og Poesi, temmelig svage. Ei heller vidner Skriftet om nogen mærkelig logisk Styrke. Men alt Dette kan ikke betage Skriftet sin Paalidelighed med Hensyn til selve Tildragelserne. Saafremt Skriftet hidrørte fra en ret fremragende aandelig Natur kunde man snarere have Anledning til at formode, at Forfatteren havde seet Begivenhederne med et selvdannet Systems Briller. Ligesaa lidt har det kunnet gjøre noget væsentligt Afbræk i min Tillid til dette Skrifts Paalidelighed, at jeg har fundet en Deel Urigtigheder i, hvad der angaaer Danmark. Jeg har nemlig ingen Grund havt til at paatvivle, at det jo rigtigen har givet den Maade, hvorpaa de Anliggender, som ei kunde være Forfatteren selv bekjendte, ere blevne opfattede i Sverrig. En stor Deel af hine Urigtigheder angaaer desuden kun saadanne Betegnelser af Personer eller Stilling, eller andre slige Biting, hvoraf en Fremmed let kan tage Feil, uden at Hovedsagen selv derved forvanskes. I de senere Bind findes der og Eet og Andet, som bærer Præg af vore Skandinavisters Opspind, der ogsaa have faaet nogen Indgang ved bemeldte Værks Bearbeidelse (jvf. ovenfor S. 8—9 Noten). Men Sligt hører ikke til det, hvorfor Forfatteren har kunnet eller villet svare. Iøvrigt har v.

Tid opholdt han sig flere Gange ved Landgrevens Hof, (see 4de Bind S. 347 og 349).

Schinkels inderlige Hengivenhed for den betydende Personlighed, i hvis Tjeneste og Gunst han stod, ikke ganske været uden Indflydelse paa hans Domme*), ligesom det er endnu mere aabenbart, at hans i sig selv smukke Iver for, saavidt muligt, at redde Carl den 13des Minde, ved mange Leiligheder har forvansket hans Dom. Men jeg skal vel tage mig iagt for at bygge paa, hvad der har Præget af at hidrøre fra nogen af disse Retninger.

Endnu maa jeg, med Hensyn til hvad jeg her og andetsteds meddeler efter hiint Skrift, gjøre den Bemærkning, som og ved andre Leiligheder vil finde Anvendelse, at der let kunne være en Deel Huller i mine Citationer. Jeg havde efterhaanden læst, hvad der var udkommet af Schinkels „Minnen," førend jeg tænkte paa at benytte dem ved noget litterairt Arbeide, og havde derfor ikke forsynet dem med Mærker, hvorved jeg kunde gjenfinde det, som jeg her har faaet Brug for. Endnu mindre har jeg gjort Extracter, hvilket er ganske uden for de Vaner, jeg paa den Tid, da jeg var saa lykkelig at have en god Hukommelse, havde antaget og siden ikke været istand til at afændre. Det volder mig derfor nu idelige Vanskeligheder, naar jeg skal samle, hvad jeg løselig erindrede af et Skrift. Jeg tør imidlertid troe, at jeg under nærværende Arbeide har erindret og givet det, hvorpaa det fortrinsviis kom an.

---

*) I det Hele har denne Hengivenhed dog ikke forblindet hans Syn. Han vedgaaer t. Ex. ved flere Leiligheder, at Carl Johan saa længe som mulig spillede et Dobbeltspil med Napoleon, (see bl. andre Steder 6 Binds Side 49—50).

§ 5.

Om Napoleon som et Navn, hvortil man vil støtte Skandinavismen. a) Om den almindelige Aand i Napoleons Politik som aldeles uforenelig med de Forestillingsmaader, der udgjøre det Væsentlige i Skandinavismen, medens den dog ikke ret alvorlige Interesse, som han i 1810 viste for at fremme Frederik den sjettes Valg til Thronfølger i Sverrig, uden Vanskelighed lader sig forklare af Grunde, der aldeles passe ind i hans Politik. b) Kortfattet Oversigt over hans hele Forhold til Danmark, tildeels med Hensyn til de i den senere Tid fornyede urigtige Forestillinger om Samme. c) Sidebetragtninger angaaende de Synder imod Sverrig, som danske Patrioter i den nyeste Tid have fundet for godt at forekaste den danske Regjering m. v.

„Fædrelandet" nævner, foruden de ovenomhandlede Navne, endnu eet, der vistnok fremfor noget andet skal slaae Enhver af Marken, der har havt Tvivl om den Politik, som det har gjort sig til Opgave at indprædike det danske Folk. Det er ikke mindre end Napoleon, hvem det til den Ende har betegnet som det største politiske Geni, Verden har havt. — Hvor megen Adkomst nu end denne store Hersker har erhvervet til Efterverdenens Beundring, saa vil dog Ingen, der betænker, hvad han siger, fælde en saadan Dom over hans Politik, at den navnlig med Hensyn til Spørgsmaal af det omhandlede Slags kunde have nogen særdeles, for ikke at sige en afgjørende, Vægt. — Herimod taler allerede den Omstændighed, at den gigantiske Bygning, som han havde opført, snart styrtede sammen; det var netop Grundfeilen i hans iøvrigt dybe politiske Combinationer, at de gik ud fra personligt og nationalt Hovmod og havde til Formaal at tvinge hele Verden under Frankrigs og især under hans eget Herredømme, med Foragt for alle i Folkeeiendommelighederne eller de historiske og politiske Forhold liggende Hindringer.

De Ord, hvormed han i 1809 tiltalte det Barn, som han havde ophøiet til Storhertug af Berg (en ældre Broder til

Frankrigs nuværende Keiser)*), indeholde saa fuldstændig Kjærnen af hans Politik, saaledes som den allerede da havde udviklet sig, at man ikke har andet Vidnesbyrd behov. Selv den Omstændighed, at han ved denne Tale ei kunde have til Hensigt at virke paa det Vuggebarn, hvortil den blev henvendt, men kun at forbause og nedværdige Europa, der strax gjennem „Moniteuren" kom til Kundskab om Samme, maatte give den forhøiet Betydning.

Men det er desuden kun ved en aldeles vrang Opfatning og Fremstilling af Napoleons Forhold til Thronfølgervalget i Sverrig, at man deri kan finde den Politik, der i den seneste Tid er traadt frem under Betegnelse af skandinavisk. Om han end med ret Alvor havde arbeidet for Frederik den sjettes Valg, saa vilde det dog fornuftigviis ikke kunne udledes af en, ham saa fremmed Politik, som den, man nu vil tillægge ham. Grunden maatte derimod ligefrem søges deri, at det under de givne Omstændigheder fremstillede sig for ham som den sikkreste Vei til omsider i hele Norden at faae det gjennemført, der i flere Aar havde været Hovedformaalet for hans Politik, at alle europæiske Lande bleve lukkede for Englænderne, indtil disse stolte Øboere begvemmede sig til, under Betingelser, der kunde bestaae med hans og Frankrigs Storhed, at indrømme en Fred, hvortil han heelt vel følte, at hele Fastlandet trængte nok saa meget som England. Foranførte Bestræbelse havde allerede i de nærmeste Aar, inden Danmark blev indviklet i Krig, ledet hans Fremfærd med Hensyn til dette Rige, og gjort Rustninger fornødne, der vare til stor Byrde for dets Finantser; men

*) Han paalagde nemlig Barnet, naar det blev voxent, stedse at erindre sig, at de Pligter, han skyldte Keiserens Person, optoge den første Rang, de, han skyldte Frankrig, den anden, og at alle andre Pligter selv mod de Folk, som Keiseren maatte finde for godt at betroe ham, maatte træde tilbage derfor. Det sees i Schinkels „Minnen", 5te B. Side 277, at denne Tale havde gjort et saa dybt Indtryk paa den gamle Carl den 13de, at den, da der blev Spørgsmaal om at vælge en fransk Prinds, vakte Betænkeligheder hvilke han udtalte for sin Udenrigsminister.

efterat den nu forlængst bekjendte og erkjendte hemmelige Artikel i Tilsitter-Freden havde foranlediget England til at overfalde Danmark med Krig, blev dette nødsaget til at kaste sig i hans Arme, antage Fastlandssystemet saa godt som i dettes fulde Omfang og endvidere paaføre sin Nabo Krig, for at tvinge denne til ogsaa at lukke sine Havne for England. I dette Øiemed sendte han derfor en betydelig Troppestyrke ind i Danmark, der, hvis Sverrig ei vilde give efter, skulde i Forbindelse med den, Danmark havde at skaffe tilveie, gaae ind i Sverrig, medens dette og blev angrebet af Rusland, og, som det lod til, omsider skulde deles mellem dette Rige og Danmark; men der blev Intet af det saaledes paatænkte dansk-franske Tog til Sverrig, hvorimod de franske Troppers Underholdning blev en trykkende Byrde for Danmarks svage Finantser. Med disse Troppers Anbringelse havde Napoleon for Resten og den hemmelige Hensigt at paasee og fremtvinge den nøiagtigste og strengeste Opretholdelse af Fastlandssystemet i de af vore Lande, der frembøde bequemmest Leilighed for den Handel, Napoleon vilde have tilintetgjort. Det er end ikke usandsynligt, at dette tilligemed hans Troppers gode Forpleining paa Danmarks og de med Samme forbundne Hertugdømmers Bekostning var hans Hovedhensigt, og at det aldrig har været ret Alvor med at lade dem gaae over til Sverrig. Derimod har han uden Tvivl regnet paa, at de truende Farer fra alle Sider, hvoraf Sverrig saaledes blev omspændt, skulde bringe det til at bøie sig for hans Fordringer. Den Krig, som Danmark for sine to, det paatvungne mægtige Allieredes Skyld maatte bequemme sig til at paaføre Nabostaten, endte i Slutningen af 1809 saaledes, at begge disse naaede deres nærmeste Formaal; Rusland erholdt Finland, og Sverrig maatte forpligte sig til at lukke sine Havne for England. — Men der blev ikke udrettet det Allermindste for Danmark, hvis Trængsler derimod i mange Maader vare blevne forøgede ved den nye Krig. Man burde vistnok billig have ventet, at Danmark idetmindste havde faaet en Penge-Erstatning, vel ikke af Sverrig, som end ikke vilde have formaaet at udrede en saadan, men af de mægtige Venner, der havde ført os ind

i Krigen, og som begge naaede, hvad der laae dem paa Hjerte. Endog et Beløb, der nuomstunder vilde synes ringe, maatte, efter vore daværende Pengeforhold, have været os til stor Hjælp; allerede en nogenlunde passende Godtgjørelse for de Udgifter, som vi havde maattet anvende paa de ovenmeldte franske Troppers Forpleining, vilde have været til ikke ringe Lettelse, medens det dog langtfra ikke vilde have været nok for nogenlunde at tilfredsstille Billighedens Krav.*)

Alt dette maa staae levende for Enhver, der nogenlunde har fulgt Tingenes Gang til de ovenberørte Tider. I mit Skrift „Af mit Livs og min Tids Historie" 3die Bind S. 435—446, 493—501 og flere Steder vil man imidlertid finde en Efterviisning af samtlige her berørte Omstændigheder, og det turde deraf være indlysende, at, saa megen Ret vi end kunde have til at beklage os over England og Rusland, saa var Napoleon dog den første Aarsag til de Ulykker, som til hiin Tid overgik Danmark, og han havde derhos tilsidesat ethvert Retfærdigheds- eller Billighedshensyn mod den Stat, som han saaledes havde indtvunget i sin Politik, og som med en Troskab, hvortil man kun ellers hos een af hans frivillige eller tvungne Allierede kunde finde Mage, fyldestgjorde Alt, hvad han med noget Skin af Rimelighed kunde kræve af os. Det forholder sig vistnok, som jeg l. c. S. 227 har udtalt, at intet af de Tilsagn, som Frankrig strax efter Udbrudet af Krigen med England havde gjort Danmark, blev opfyldt, men at Napoleon endog paa flere Maader bidrog til at forøge Krigens Tryk. Hvad jeg her bringer i Erindring angaaende Napoleons Fremfærd mod Danmark, viser, at der ligesaalidet i dennes

*) Selv Sverrig blev i Grunden bedre behandlet ved den i 1809 sluttede Fred end Danmark; thi det fik det af Frankrig erobrede Pommern tilbage, en Besiddelse, hvorpaa den svenske Politik lige fra Gustav Adolph den Stores Tid satte overordentlig stor Priis (jvfr. Gejer l. c. 3die Bind S. 83), og hvis Gjenvindelse ogsaa i de faa Aar, hvori Sverrig beholdt den, ydede det store Fordele.

personlige Sindelag mod Danmark og dets Konge, som i hans almindelige Politiks Aand var Noget, som kunde bevæge ham til ret for Alvor at tage sig af Frederik den 6tes Sag ved Thronfølgervalget i Sverrig. Dette vedkommer vel ikke ligefrem det nærværende Æmne. Men den i en ældre Tid hos mine Landsmænd herskende Fordom, at Napoleon havde viist sig som en varm Ven af Danmark og dets Konge, er, efter i mange Aar at være forsvunden, nu vaagnet til nyt Liv. Dette skyldes uden Tvivl især den Hjælp, man i denne Forestilling kan søge, naar man vil bruge Napoleon som en Autoritet for den moderne Skandinavisme. Dog staaer det ogsaa i Sammenhæng med andre Retninger, der beherske den senere Tids Bestræbelser for at dreie de historiske Forhold, hvorved vor nærværende Tilstand er fremkommen, saaledes som Partilidenskaber og Partiindfald tilsige det.

Et overraskende Beviis paa alt dette har jeg med Beklagelse fundet i den Afhandling om det svenske Thronfølgervalg i 1809 og 1810, der læses i Hr. Professor Schierns historiske Studier 1ste Bind S. 291—349. Denne Afhandling skriver sig vel fra 1844, men da den findes i hiin i September 1856 udkomne Samling, maa Forfatteren endnu vedkjende sig det Væsentlige af sammes Indhold. Dette er i mange Maader i Strid med, hvad jeg, paa de nylig anførte Steder, ikke blot har sagt, men, det tør jeg ligeover for denne Historiker dristig paastaae, ogsaa tilstrækkelig beviist. Hvis det havde været ham beleiligt, vilde han vistnok have gjort Forsøg paa at gjendrive mig, men deraf er der intet Spor. Forfatteren tilstaaer, at Napoleon viste en mærkelig Passivitet i sine Bestræbelser for Frederik den 6tes Valg, men finder hans Mangel paa større Iver undskyldelig. Ligesom jeg er aldeles enig i det Første, saaledes vil jeg meget gjerne indrømme det Sidste, ja jeg har endog en meget mere afgjørende Undskyldning, end Hr. Professoren efter sin Tankegang kunde opstille; thi, medens det for ham er en Troesartikel, at det aldeles havde staaet i Napoleons Magt, efter sin Villie at afgjøre det svenske Thronfølgervalg (S. 328), antager jeg, som det Følgende vil vise, at han ei

dertil var i Stand; ikke at tale om det Fordømmelige i, at bruge sin Vælde for at paatvinge et uafhængigt Folk sin eensidige Villie i dets Velfærdsanliggende, en Betragtning, der vel ikke vilde have gjældt meget for Napoleon, hvis Sagen ellers havde været gjørlig.

Naar Hr. Professoren derimod S. 338—339 med varm Anerkjendelse udhæver den Troskab mod Danmark og dets Konge, som Napoleon skal have lagt for Dagen, ved at tilbagevise den Udsigt, der i 1812, da han var i Begreb med at begynde den store russiske Krig, skal være givet ham til Bistand af Sverrig, hvis han vilde have sikkret det Erhvervelsen af Norge, saa finder jeg allerede deri et meget betegnende Træk af den haardnakkede Eensidighed i Opfatningen af alle Danmarks Forhold, hvortil denne Forfatter, som saa mange Andre, har givet sig hen. Forudsat endog, at et saadant Tilbud virkelig er gjort — Schierns Meddelelse derom (S. 338) er kjendelig sat paa Skruer, medens den paa næste Side gjengives i ganske anderledes betydningsfulde Ord — saa vilde der, aldeles afseet fra hans Sindelag mod Danmark, have været Grunde nok for ham til ikke derpaa at indlade sig. Han kunde efter Alt, hvad der var foregaaet mellem ham og Carl Johan, ikke have gjort Regning paa, at denne i Sandhed vilde have sluttet sig til hans Hensigter. Den svenske Kronprinds havde alt for tydelig tilkjendegivet, at han og det Folk, der var ham betroet, ikke vilde gaae ind paa det, sammes Velfærd undergravende, Continentalsystem, og Carl Johan har sikkert heller ikke, ved den paapegede Leilighed, dertil givet nogen Udsigt. Denne var desuden da i levende Underhandling med Ruslands Keiser om en Alliance mod Frankrig, den var maaskee endog allerede da sluttet (dette er skeet den 24de Marts); og om han, hvad jeg forresten anseer for umuligt, havde tilbudt at forraade saavel Keiser Alexander, med hvem han nu var traadt i den venskabeligste Forbindelse, som det svenske Folk, saa vilde Napoleon have været for klog til at stole paa en Alliance, hvis Grundlag var en saa mangesidig Troløshed. Iøvrigt kan det efter Napoleons hele Tænkemaade ikke feile, at

han jo gjerne havde beqvemmet sig til at understøtte Norges Adskillelse fra Danmark, naar hans politiske Formaal derved kunde fremmes. Han vilde vistnok ikke have begaaet den Skjændighed, at hjælpe til at skille sin troe Allierede ved dennes ene Kongerige, og dermed lade ham i Stikken. Men i den Forudsætning, hvorfra den Tractat, som Sverrig skal have tilbudt, maatte gaae ud, at han nemlig vilde vedligeholde sin Vælde, vilde han have været rig paa Lande, hvori han kunde have givet Kongen af Danmark et Vederlag, om hvis Antagelighed han, efter sin Betragtningsmaade, ei kunde have nogen Tvivl. Han havde uden Vanskelighed kunnet indrømme ham Lande og Stæder i Nordtydskland, med dobbelt saamange Sjæle som Norge, og med Indtægter, der endog stode i et større Forhold til dem, Norge kunde kaste af sig; og ved et saadant Landskifte, der ganske var efter hans Smag, vilde han have bragt Stæder og Landstrækninger, der for Fastlandssystemets Overholdelse vare særdeles vigtige, under en Allieret, hvis Hengivenhed han vilde troe sig at have givet ny Styrke ved det rundelige Vederlag, som han havde faaet for det, han maatte aftræde, medens det og, naar der ellers kunde være noget Hold i den nye Alliance med Sverrig, maatte være ham kjært, at styrke denne Stat mod Rusland.

Men hvor dybt Hr. Professoren stikker i den erkepatriotiske Politik, der har fordærvet den sunde Fædrenelandsfølelse, der forhen boede hos os, træder dog endnu stærkere frem i den Række af Anmærkninger, der gaae ud paa at vise, hvorledes Danmark, ved sin tidligere Adfærd mod Sverrig, havde givet dette skjellig Aarsag til at benytte den Leilighed, som frembød sig til, ved Ruslands Hjælp, at borttage det norske Broderrige. Der kunde ikke fra fjendtlig Haand gives nogen hadskere, Sandheden mere forvanskende, Fremstilling af Danmarks Politik, end den, som vi her have af en Patriot af det Slags, der lader Danmark gaae op i Skandinavien. Han skyder den ældre Tid tilbage, hvori den dansk-norske Regjering ved Opoffrelser, der søge deres Lige — en velbekjendt Yndlingstalemaade af den Mand, i hvem Hr. Professor Schiern uden Tvivl gjerne vil

erkjende Hovedanføreren for den skandinaviske Politik*) — bestandig havde søgt at tækkes Rusland, og vil blive staaende ved Ruslands og Danmarks indbyrdes Forhold i den Tid, da Frederik den 6te stod i Spidsen af Regjeringen for den dansk-norske Stat. Jeg maa og for denne Sinde lade det beroe ved det, han i den Henseende har fremhævet, men forbeholder mig dog ved Leilighed at belyse adskillige formeentlige Kjendsgjerninger, hvorved Hr. Professoren paa andre Steder har søgt at bevise Danmarks af Rusland afhængige Politik.

Han begynder nu med, at Danmark og Norge under den finske Krig i Aarene 1788—1790 tog Ruslands Parti, men igjen gjorde Holdt, bevæget især ved Englands Trudsler.**) Det er jo dog vist, at Danmark ved denne Leilighed ikke gjorde Andet, end hvad streng tractatmæssig Pligt bød det. Man kan heller ikke paatvivle, at den store Statsmand, der da styrede Danmark, og som i en tidligere Tid havde været trængt ud af den Plads, han nu igjen beklædte, fordi han ei kunde finde sig i den til Rusland heldende, iøvrigt tillige grunddanske, Guldbergs Regjeringspolitik, at A. P. Bernstorff kun saare ugjerne gik ind paa hiint Krigstog, der desuden ogsaa greb meget forstyrrende ind i Regjeringens Planer til det skrøbelige Pengevæsens Ophjælpning, der udgjorde Statens værste Brøst. Men det bliver endnu mere ubegribeligt, hvorledes Danmark ved de Skridt, det gjorde, for at opfylde sine tractatmæssige Forpligtelser mod Rusland — hvilke Skridt forresten ingen Følger havde til Skade for Sverrig — kunde fremkalde en retfærdig Fremtidshævn fra Sverrigs Side, naar man kjender lidet til den troløse og fjendtlige Færd, som dets daværende Konge uafladelig viste mod Danmark. Medens den danske Regjering, navnlig siden Johan Hartvig Ernst Bernstorffs Tid,

---

*) Jvfr. „Den nordiske Union" af Thorodd Snorroson S. 25.

**) At ogsaa Preussen tog meget virksom Deel i at bringe Danmark til at træde tilbage, er Noget, som Hr. Professoren helst fortier ved en Leilighed, hvori dets Fremtræden mod Danmark fra hans Standpunkt maatte være fortjenstlig.

havde gjort godt Nabovenskab med Sverrig til en af sine Grundsætninger, og søgt at befæste dette Venskab ved det rigtignok uheldige Ægteskab, som denne Minister af alle Kræfter befordrede, mellem en dansk Kongedatter og Gustav den 3die,*) gik denne stedse ud paa at skade og fortrædige Danmark og den kongelige Familie, vedgaaende, at han, i Erindring om de Forurettelser, den kongelige Linie af det oldenborgske Huus havde udøvet mod hans Forfædre (Hertuger af Slesvig-Holsteen-Gottorp), nærede et dybt Had mod det danske Kongehuus.**) Han gjorde det ene Forsøg efter det andet paa, deels igjennem Alliance med Rusland, deels ved Ophidselse af Stemningen i Norge, at skille dette Rige fra Danmark. Han havde og meget

---

*) Dette Ægteskab og de derved foranledigede tre Reskripter af 17de October og 21de November 1766, der med Hensyn til det venskabelige Forhold, som nu fandt Sted mellem det danske og svenske Kongehuus, afskaffede de forhen anordnede aarlige kirkelige Taksigelsesfeste (deels i Danmark, deels i Norge, og derhos en særlig i Nyborg) for lykkelige Begivenheder i Krige mod Sverrig, turde og indeholde et, skjøndt langsomt virkende, Skridt til at forjage det dybt indgroede Nationalhad. Forhen vare og lignende Ægteskaber indgaaede i lige Øiemed, men der blev derved lidet udrettet, og ved nye blodige, ødelæggende Krige var det gamle Fjendskab opfrisket; nu, efter en mangeaarig Fred, og da Regjeringen vistnok aldeles havde opgivet den ulykkelige Tanke, at gjenerobre de tabte Provindser paa hiin Side Sundet, var der Udsigt til, at et saadant Tegn paa Regjeringernes Venskab kunde finde Indgang hos Folket, ligesom der virkelig viste sig adskillige Spor til, at det havde gjort nogen Virkning paa Sindene. Iøvrigt blev ei alene den Politik, der havde bragt den nævnte store Minister til at arbeide for dette Ægteskab, forstyrret ved det Sind, Gustav lagde for Dagen; men den havde og i sig selv en meget anstødelig Side, idet den i Prindsessens Barndom bortgav hendes Haand uden Hensyn til hendes og den hende bestemte Brudgoms Hjertelag. Det er hertil, jeg i Anledning af et senere, noget lignende Tilfælde, har hentydet i mit Skrift „Af mit Livs og min Tids Historie" 3die Bind S. 140.

**) See Schinkel 1ste Bind S. 173.

tidlig fattet en eventyrlig Plan til at tilvende sit Huus Arverettighed til begge Riger. Han regnede længe paa den unge Kronprindses svagelige Barndom og paa den Omstændighed, at den ligeledes svage Arveprinds i adskillige Aar var barnløs, hvorhos han bildte sig ind, at der var, eller dog let kunde tilveiebringes, en Akt, hvorved Lovise Augusta udelukkedes fra Thronfølgen. For at bringe dette Anliggende i Rigtighed, traadte han 1777 ganske uformodentlig op ved det danske Hof, hvor han især søgte at vinde Enkedronning Juliane Marie.*) I 1785 arbeidede han paa, ved en dertil udsendt høitstaaende Mand, at bringe Enkedronningen til at troe, at man stræbte hende efter Livet, og ved denne Frygt, og under Tilsagn af svensk Beskyttelse, at formaae hende til at bemægtige sig den sindssvage Konge saavelsom Kronprindsen, der Aaret forud var traadt i Spidsen for Regjeringen.**) Og efter at dette Forsøg var mislykket, overraskede han i Slutningen af 1786 det danske Hof med et uventet Besøg, der var rigt paa selsomme og tildeels mistænkelige Samtaler og Optrin.***) I 1788 arbeidede han paa at forføre Kronprindsen til at bryde Alliancetractaten med Rusland, og derimod gjøre fælles Sag med ham mod dette Rige, paaberaabende sig, at den sindssvage Konge var forledt til hiin Alliance af troløse Ministre. Det fortjener herved at bemærkes, at, da Bernstorff, paa hvem denne Yttring

---

*) See Schinkels „Minnen" 1ste Bind S. 189—193. Ogsaa i Wegeners aktmæssige Bidrag S. 66—68 finder man nogle, skjøndt mindre betydende, Prøver af Gustav den 3dies Speculationer paa den danske Throne, cfr. „Af mit Livs og min Tids Historie" 3die Bind S. 136—138. Da det førstnævnte Skrift udbreder sig over den livfulde Skjæmt, hvorved Christian den 7de, der ellers urigtig betegnes som gammel, satte sin høie Gjest i Forlegenhed, skal jeg her tilføie, at det, efter en Overlevering, som i min Ungdom var udbredt i Kiøbenhavn, dertil hørte, at han kaldte Kong Gustav „Broder Donquixote".

**) Schinkel 1ste Bind S. 312—313.

***) l. c. S. 330—336.

især var møntet, kom til Kundskab om samme, udtalte han med en ædel Naturs Selvfølelse for den svenske Gesandt, at dette Skridt gjorde ham meget ondt for Kong Gustavs egen Skyld, men at det var ham umuligt personlig derved at finde sig krænket. Af Gustav den 3dies hele hadefulde Sind og Adfærd har nylig Hr. Etatsraad Molbech i sit Skrift „Den skandinaviske Eenhedstanke" S. 10—18 givet en livlig Skildring, grundet paa tilforladelige Kilder. Idet jeg henviser til denne, skal jeg blot tilføie, at de af mig særlig anførte Steder af det Schinkelske Værk indeholde enkelte yderligere, eller nærmere udviklede, Træk, der ere forekomne mig at være særdeles betegnende. Iøvrigt bekræfter dette Værk den Molbechske Fremstilling, der for en stor Deel er øst af andre og ældre Kilder.

Ganske kort efterat Danmark, som Følge af Englands og Preussens alvorlige Forestillinger, havde med Keiserinden af Ruslands Minde trukket sig tilbage fra den endnu ikke tilendebragte Krig mellem dette Rige og Sverrig, fandt en Tildragelse Sted, der trindt omkring i Landet spændte Forbittrelsen mod Gustav den 3die til det Høieste. Denne Tildragelse er uden Tvivl de Fleste af de Nulevende fremmed, men for omtrent 10 Aar siden er den blevet saaledes belyst, at jeg, der fra min Barndom grant erindrer det Indtryk, som den i sin Tid gjorde, finder det passende her at paapege den som meget betegnende for den fjendske og samvittighedsløse Adfærd, hvorfor Danmark i Gustav den 3dies Tid var udsat. Jeg mener hermed den svenske Sø-Lieutenant Lars Benzonstjernes, lykkeligviis i Tide opdagede, Anslag paa at opbrænde adskillige russiske Orlogsskibe, der i Vinteren 1789 laae indfrosne ved Kjøbenhavn, af hvilken Tildragelse Nyt Archiv for Søvæsenet, 2den Række, 2det Bind, udkommet i 1847, S. 285—314, indeholder en historisk Fremstilling af Commandeur-Capitain H. Fisker, maaskee en Søn, i alt Fald vistnok en Nærpaarørende, af den Generaladjutant og Capitain Lorenz Heinrich Fisker, der var Medlem af den til Sagens Undersøgelse og Paa-

*) l. c. S. 344.

kjendelse nedsatte Commission (for omtrent 40 Aar siden død som Contreadmiral). Det sees deraf, at bemeldte Benzonstjerne, da han, paa Grund af en Angivelse af en Kjøbmand i Kjøbenhavn og de i Anledning af Samme anstillede Undersøgelser, eftersporedes af Politiet, blev taget i Beskyttelse af den herværende svenske Gesandt (v. Albedyl), der og i andre Maader havde søgt at skjule ham og befordre hans Flugt, men at han, efter nogle Dages Forløb, selv overleverede sig til Stadens Commandant, for at redde Ministeren og dennes Huus, der ved de stærke Folkestimlinger, som det omløbende Rygte fremkaldte, var udsat for Fare, medens disse Folkestimlinger ogsaa havde hindret Benzonstjerne i at undkomme. Denne tilstod nu uden Omsvøb, at han, saaledes som angivet, havde afkjøbt en herliggende irsk Skipper et Skib, for omtrent den 6dobbelte Værdi, og med denne Skipper gjort Aftale om dets Anvendelse til den russiske Eskadres Antændelse og Ødelæggelse, hvilken blev forberedt, ved i Skibet at indbringe adskillige brændbare Materialier, deriblandt en Mængde Krudt. Under Forhørene oplystes det ikke, at han var kjøbt til at udføre denne Daad, men han angav, at han var drevet af Fædrenelandskjærlighed, og navnlig derved vilde hævne den Vold, som Russerne, ved en af ham opgiven Leilighed, skulde have udøvet mod værgeløse Folk. Imidlertid gav han dog Forklaringer om betydelige Pengesummer, som han, med Hensyn til hiint Foretagendes Udførelse, fra Sverrig havde modtaget, ligesom der og ellers fremkom Oplysninger om høitstaaende Personer i Sverrig, der havde understøttet og billiget hans Foretagende. Sær mærkelige ere de l. c. S. 291—296 meddeelte Breve til ham fra den svenske Gesandt, hvilken ikke blot paa den forbindtligste Maade takkede ham for den Selvopoffrelse, hvormed han havde reddet Gesandten og dennes Huus, men ogsaa i meget stærke Udtryk ophøiede det Forsæt, Benzonstjerne, som han antog, for at tjene sig Fædreneland, havde været i Begreb med at udføre, yttrende, at han vel maaskee ved en borgerlig Domstol ikke kunde undgaae Straf, men at det for Guds og Samvittighedens Domstole

vilde staae ganske anderledes. Efterat Dom var afsagt af Commissionen, anklagede Benzonstjerne derimod meget stærkt den svenske Gesandt som den, der havde bestyrket ham i hans Forsæt, hvilket han havde været i Begreb med at opgive, men som siden havde forladt Kjøbenhavn, uden at yde ham den ham tilsagte videre Beskyttelse. Der fremkom imidlertid Intet, som kunde føre til at antage, at den danske Flaades eller Stadens Antændelse egentlig havde været tilsigtet, ligesom og den i det nævnte Skrift S. 301—302 meddeelte Betænkning fra Sagkyndige (ved hvis Betegnelse der iøvrigt findes en dog intetsigende Feiltagelse) gaaer ud paa, at Gjerningen, om den var blevet udført, dog ikke vilde have udsat den danske Flaade eller Staden for en saa stor Fare, som det almindelig antoges. Ved Commissionens Dom blev Benzonstjerne fundet skyldig til de i D. L. 6te Bog 4de Capitel 1ste, 2den og 3die Artikel hjemlede Straffe, saa at denne Commission, hvis fire juridiske Medlemmer alle vare erkjendte for sær duelige Jurister, maae have antaget, at Gjerningen indsluttede et Attentat imod Statens Sikkerhed.*) Men ved Høiesterets Dom blev han kun fundet skyldig til simpel Livsstraf, naturligviis fordi denne øverste Domstol kun har henført den tilsigtede Antændelse af de russiske

*) Skjøndt Stadens og den danske Flaades Antændelse ikke ligefrem havde været tilsigtet, kunde det dog synes, at disse mulige Følger laae saa nær, at Gjerningsmanden ikke kunde Andet end have betænkt dem, og, da han ikke derved havde ladet sig afholde, maatte, i Overeensstemmelse med de da herskende Begreber om dolus indirectus, antages at have villet dem. Høiesteret havde imidlertid vistnok gode Grunde til at forandre Commissionens Dom. Foruden at det, efter den ommeldte Betænkning af Sagkyndige, synes, at det end ikke hørte til Gjerningens sandsynlige Følger, at der skulde skee Ulykke paa Staden eller den danske Flaade, turde de da almindelige erkjendte Grundsætninger om dolus indirectus neppe have været ret anvendelige, undtagen med Hensyn til de virkelig indtraadte Følger af en Gjerning. Ogsaa af flere Aarsager kunde der vel være Tvivl om de Lovsteders Anvendelighed, hvorefter Commissionen havde dømt.

Skibe til Lovens 6. B. 19. C. 1. Art., og derhos, da det blev ved et Attentat, ikke har fundet den fulde Straf efter dette Lovsted anvendelig. Ved kongelig Resolution blev Straffen, paa Forbøn af Keiserinde Catharine, der imidlertid havde sluttet Fred med Sverrig, formildet til Hensættelse paa Munkholms Fæstning (ei til Arbeide, men kun som Statsfange), og i 1796 blev han løsladt. Ved den Mildhed, der saaledes blev viist ham, blev der uden Tvivl taget Hensyn til den Formodning, der var for, at han havde søgt at gjøre sin Konge og sit Fædreneland en Tjeneste, samt at han selv havde overleveret sig i den offentlige Magts Hænder. Efter det ovennævnte Skrift S. 312 Note var der og af disse Hensyn i Kjøbenhavn Stemning for mild Behandling; men dette indskrænkede sig dog vel i det Hele til den dannede Classe.*) Paa den Ø, hvor jeg tilbragte min Barndom, havde man meget at udsætte paa den, som man troede, overdrevne Naade, der blev ham viist, og anderledes var det neppe andetsteds i Provindserne, og heller ikke hos Massen i Kjøbenhavn.**)

Skjøndt den her meddeelte Tildragelse er forefaldet, efterat Danmark havde trukket sig ud af bemeldte Krig, indeholder den dog et meget slaaende Beviis for, hvor galt det fra alle Sider

---

*) De paa det ovennævnte Sted meddeelte Breve fra Benzonstjerne indeholde ogsaa levende Anerkjendelse af den humane Maade, hvorpaa han her blev behandlet.

**) Jeg erindrer mig endnu nogle Stropher af en, efter Commissionsdommens Afsigelse forfattet, og rimeligviis forlængst ganske forsvunden, Gadevise, hvilke vare fulde af den raaeste Pøbelglæde over det Skuespil, som forestod, og tillige af meget voldsomme Hentydninger til en høiere Haand, som havde været med i Spillet. Det er ikke usandsynligt, at Kjøbenhavns Politi, navnlig af sidstnævnte Grund, har standset den da sædvanlige Udraabning af Visen, men der var dog kommet flere Exemplarer til Provindserne, og deriblandt til min Fædreneø, hvor den ikke uden Velbehag læstes og afskreves.

vilde have været, om Danmark, istedetfor at opfylde sine tractatmæssige Forpligtelser mod Rusland, havde føiet sig efter Gustav den 3dies Begjæring. Den Bebreidelse, at Regjeringen ved sit Forhold i Anledning af den Krig, Gustav den 3die i 1788 paaførte Rusland, skulde have forraadt de Pligter, den skyldte det skandinaviske Broderfolk, staaer nu ikke blot som ugrundet, men endog som aldeles urimelig.

Ogsaa skal Danmark have forskyldt Tabet af Norge ved den Krig, som det i 1808 erklærede Sverrig, og hvorved det skal have medvirket til, at Rusland kunde fratage det Finland. I mit titnævnte historiske Værk 3die Bind S. 418 ff har jeg, som jeg tør troe, klarlig eftervist den uundgaaelige Nødvendighed, hvori Danmark befandt sig, at gjøre fælles Sag med Frankrig og Rusland i ved Trudsler og, naar disse ei frugtede, da med Vaabenmagt, at bringe Sverrig til at spærre sine Havne for England. Det er derhos oplyst, at denne Krig ei alene skilte Danmark ved den store Lettelse i den Samme paatvungne Handelsspærring, som det vilde have været, om det gjennem Nabolandet kunde have vedblevet i nogen Grad at pleie Samqvem med England, eller iøvrigt at handle med de Varer, der antoges at hidrøre fra sligt Samqvem, men at den og iøvrigt fra mange Sider i høi Grad forøgede det Tryk, som Krigen med England havde paaført det, og beredede det mange Farer. Derhos er det bemærket, at den danske Regjering, der heelt vel indsaae alle disse farlige og mislige Følger, saavidt muligt og saalænge som muligt søgte at holde igjen, men at den omsider maatte gjøre, hvad den ei kunde undlade. Det er ogsaa godtgjort, at Sverrigs daværende Konge havde givet Danmark aldeles retfærdiggjørende Grunde til at paaføre ham Krig, saa at det fra enhver Side vilde have været Daarskab, om den danske Regjering, ved fortsat Modstræben mod hine to overmægtige Staters Fordringer, vilde have udsat sig for, at Frankrig med den store Troppemagt, som dertil stod rede lige ved vore Grændser, oversvømmede vore Lande. Endvidere er det oplyst, at det engelske Overfald i 1807 havde sin umiddelbare Aarsag i den bekjendte, Tilsiter-Freden tilføiede,

hemmelige Artikel, og at den Opfordring, hvorved vi tillige indvikledes i Krig med Sverrig, kun var en Fortsættelse og Følge af hiin Artikel. Ogsaa er det viist, at, skjøndt Rusland var meddeelagtig i begge disse Skridt, saa havde de dog deres Udspring fra Napoleons Politik, hvilken han og havde paatvunget Rusland; ligesom Enhver seer, at det, der gjorde denne Opfordring saa tvingende, var den afgjorte Overmagt, Napoleon den Tid øvede over hele Fastlandet, og som han, efter hvad der laae klart for Alles Øine, baade kunde og vilde øieblikkelig have ladet Danmark føle, hvis det ikke havde beqvemmet sig efter hans Fordringer. Hr. Professor Schiern har aldeles ikke indladt sig paa at eftervise Urigtigheder i nogetsomhelst Led i foranførte Udvikling. Ganske paa Partiets sædvanlige Viis fremhæver han nogle enkelte Kjendsgjerninger, som, løsrevne fra deres Sammenhæng, og for den største Deel oven i Kjøbet meer eller mindre fordreiede, kunne synes at tale for hans Paastand; alt Andet lader han være ubemærket. Kun saaledes kan han bringe troskyldige Læsere til at antage, at Danmark i 1808 erklærede Sverrig Krig, deels for, til sin Fordeel, at benytte Sverrigs uheldige Tilstand, deels for at hjælpe Rusland til at gjøre Erobringer i Sverrig, og navnlig bemægtige sig Finland, eller som han udtrykker sig S. 292, at de Svenske ogsaa ved denne Leilighed, som sædvanligt under deres Krige med Rusland, bleve bidte i Hælene af de Danske (!!!).

Vel har han søgt en Hjemmel for den forhadte Hensigt, han tillægger den danske Regjering, i nogle Udtryk i dens Krigserklæring af 29de Februar 1808, der synes at vise, at den var fremkaldt af Hengivenhed for Rusland og Hensyn til de med denne Magt indgaaede Forpligtelser. Men der behøves sandelig langt mindre Skarpsindighed end den, jeg tiltroer hiin Forfatter, for at see, hvor lidet dette Beviis har paa sig; det kommer kun an paa at ville bruge sine Øine. Naar den danske Regjering ved bemeldte Leilighed blot henviste til dens Forhold til Rusland, uden at nævne om Forpligtelser, indgaaede mod Frankrig, eller om nogen Attraae efter at hævde

franske Interesser, saa har dette sin naturlige Grund i den Omstændighed, at Opfordringen til Sverrig om at forandre sin Politik, skjøndt udgaaende fra Frankrig, var kommen til Sverrig gjennem Rusland. Da Frankrig den Tid selv var i Krig med Sverrig, kunde Napoleon ikke finde det passende at henvende sig til det, og det saameget mindre, som den svenske Konge end ikke vilde anerkjende ham. Derimod var det baade mere passende og maatte formodes at ville blive virksommere, naar det var den svenske Konges hidtilværende Allierede, Keiseren af Rusland, der søgte at overtyde ham om, at det efter Europas nærværende Forhold var nødvendigt for Sverrig, at gjøre den samme Forandring i sin Politik, som Rusland allerede havde underkastet sig, og til alle andre Forestillinger knyttede den, at han ellers vilde finde sig nødsaget til at paaføre Sverrig Krig, og derunder benytte de Midler, som hans Magt, i Forbindelse med Naboskabet, gav ham i Hænde til at gjennemføre sin Fordring.

Den danske Regjering kunde heller ikke føle nogen Tilbøielighed til at paaberaabe sig sin nylig indgaaede Forbindelse med Frankrig og det dermed forbundne forhadte Spærringssystem. Det var mere stemmende baade med dens Værdighed og med dens Betragtning af Forholdene, at den fornemmelig holdt sig til det Brud, Sverrig havde gjort saavel paa Danmarks særlige som paa Nordens almindelige Interesser, i hvilke Rusland var deeltagende, og ikke gik videre ind paa hiint Spærringssystem, end at den løselig berørte de strenge Forholdsregler, som det ved den Samme fra engelsk Side tilføiede Vold var blevet en bydende Nødvendighed at gribe. Ogsaa var det i Danmarks Interesse, ikke ved bemeldte Krigserklæring at binde sig nærmere til Frankrig og til det fra Samme udgaaede Spærringssystem, end det ellers var. Saaledes som Krigserklæringen blev affattet, kunde den ikke være til Hinder for, at, naar Rusland faldt fra sin Alliance med Frankrig, Danmark da kunde have sluttet Fred baade med Sverrig og med England; dette vilde og sandsynligviis være skeet, saafremt ikke Styrelsen havde ført det saaledes, at Ruslands Brud med

Frankrig var blevet ledsaget af en saadan Forbindelse mellem den russiske Keiser og den betydelige Personlighed, som nu udenfor Alt, hvad man til hiin Tid kunde have ventet, var bleven kaldet til Sverrigs Throne, at Danmark ingen Fred kunde faae enten med disse Stater eller med England, uden under et Vilkaar, som dets Konge ei kunde gaae ind paa, saalænge ikke en uundgaaelig Nødvendighed laae for Øinene. Det svenske Contramanifest*) viser og heelt tydelig, at man i Sverrig kun altfor vel opfattede Sagens rette Stilling. Den svenske Regjering udtaler deri med stor Styrke og Bitterhed, at det kun var i Følge et med Frankrig indgaaet Forbund om at fremme et fransk Krigstog mod Sverrig, at Danmark erklærede denne sin Nabo Krig, og at det var styret, drevet, ja endog betalt af Frankrig, uden dog engang at turde nævne denne Magt, hvorimod det søgte at besmykke sin Angrebskrig, ved at henskyde sig under sine Forhold til Rusland. Der er vistnok Adskilligt i dette Contramanifest, som fra dansk Side ingenlunde kan indrømmes, navnlig er det en stor Feiltagelse, at Danmark blev betalt af Napoleon for at udføre hans Hensigter; det maatte tvertimod paa egen Bekostning gjøre og lide Alt, hvad der flød af den Alliance, han havde paatvunget det. Ogsaa er Tonen utilbørlig bitter, skjøndt ikke saa bitter, som om et sligt Manifest nu skulde udfærdiges af Hr. Professor Schiern eller Nogen af dem, der dele den Art af Patriotisme, han har optaget. Men vist er det, at det svenske Cabinet fuldkommen rigtig har seet, hvorfra den Krig, Danmark havde erklæret Sverrig, havde sin Oprindelse.

Intet er sædvanligere, end at Historieskriverne søge at ophøie Enhver sit Fædrenelands Fortid, og i alle Forhold, hvori det har stødt sammen med andre Lande, at give det Ret, og derimod kaste al mulig Dadel paa dets Fjender. Dette er og en i sig ret naturlig Retning, skjøndt den, naar den drives for vidt, hvilket især i de senere Aar i en umaadelig Grad har

*) Det kan læses i „Aals Erindringer" 1ste Bind S. 433—437.

været Tilfældet hos os, kan gjøre megen Skade.*) Men at et Lands Historieskrivere gjøre sig Umage for at fordreie alle foreliggende Kjendsgjerninger, for at fremstille de Forhold, der have bragt deres Fædreneland i Strid med et andet Land, saaledes, at Brøden falder paa det, og at de Ulykker, som ved disse Forholds Løsning ere komne over det, maae ansees som en retfærdig Straf, det er Noget, hvorpaa uden Tvivl Danske have givet det første Exempel. Dette Særsyn hidrører dog ikke fra Mangel af patriotiske Følelser, men fra en Ophidselse af disse, hvorved de ere komne aldeles ud af Ligevægten.**)

---

*) Det kunde blive et meget fortjenstligt Arbeide, om en ret grundig og sundtdømmende Historiekjender med alvorlig Flid vilde eftervise den mangesidige forvanskende Indflydelse, som en overspændt patriotisk Følelse har havt paa Opfatningen af ældre og nyere historiske Forhold. I mit Skrift: „Af mit Livs og min Tids Historie" 2det Bind S. 143—146 har jeg berørt, hvorledes vor berømte Historieforsker Suhm i den Danmarkshistorie, som han havde paataget sig at udarbeide til Brug for de lærde Skoler, havde søgt at frigjøre sig for de sædvanlige ængstelige Hensyn i Fremstillingen af visse historiske Forhold, men af Guldberg blev bragt til at holde sig nærmere til den vedtagne historiske Orthodoxi, og jeg har dertil knyttet enkelte Antydninger af mine egne Tanker angaaende hiin Skjødesynd i vor Historieskrivning. Denne er iøvrigt gaaet ganske anderledes vidt i den senere Tid, da det er blevet almindeligt, at underkaste sig en kunstig fremkaldt Folkestemnings Aag, end i de ældre Tider, da Hensyn til Regjeringens Anskuelser udøvede en for stor Indflydelse paa vore Forfattere. Men selv de nu paa en sær voldsom Maade herskende Vildfarelser have dog en dyb Rod i den ældre officielle Historieskrivning.

**) Den, som erindrer Noget om en overspændt Danskhed, der for 40 til 50 Aar siden viste sig hos enkelte Forfattere (cfr. mit i forrige Note nævnte Skrift 2det Bind S. 319—320 Note), kan ikke bare sig for at tænke paa et derved foranlediget lidet Skrift i det tydske Sprog, som gik ud paa at udvikle Forskjellen mellem en Patriot og en Erkepatriot. Strax derefter trak den erkepatriotiske Retning, som heller ingen Lykke havde gjort hos os, sig reent til-

Adskillige, der have fundet dem kaldede til, at læge Alt, hvad der var eller forekom dem sygeligt i vort Statsliv, ere, under deres vildledte Bestræbelser for at finde Sygdommen og Curen, faldne paa den Forestilling, at vi Danske ei udgjøre noget særligt Folk, men kun Brudstykker af et større Folk, og ei kunne finde vor rette Plads, uden ved at erkjende os som Dele af dette, og ved at slutte os til den Deel af dette større Folk, der baade ved sin Størrelse og ved sin overlegne Dygtighed egner sig til at være Føreren for det Hele. Ledede af denne Forestillingsmaade, have de anseet det for den rette Patriotisme, at bearbeide alle Forhold fra den nærmere og fjernere Fortid saaledes, som de finde det stemmende med Samme, for at vi derved kunne bringes til at erkjende den Stilling og det Maal for vore Bestræbelser, som de have udfundet at være det danske Folk anviist af Naturen og Historien. Naar man nu til den Adkomst, Sverrigs større Folketal og den større Dygtighed, der tillægges det, maatte give det til at staae i Spidsen for det samlede Skandinavien, kunde føie, at dette kun vilde være en billig Affindelse for den det forhen tilføiede Uret, saa var det Noget, som maatte give dets Berettigelse en forøget Styrke. Men, som der i alle Led af den Tankerække, gjennem hvilke de, der for Tiden føre det store Ord hos os, ere komne til forommeldte Resultat, findes en Mængde Vildfarelser, for det Meste indvævede i en eller anden Sandhed, saaledes er det ovenfor tilstrækkelig efterviist, at navnlig den Deel deraf, som skal fremstille Danmarks Forbrydelser mod Sverrig, er grundfalsk. I det Følgende vil der blive Leilighed til at belyse de øvrige Led i hiin Tankerække. Jeg kan ikke troe, at Sygdommen endnu er kommet saa dybt i Blodet, at den er ulægelig; jeg har endog det Haab, at Adskillige af dem, der have bidraget til at nære den, snart ville see deres Veis Vildfarelse, og anvende deres Evner paa at søge den forstyrrede Sundhed bragt tilbage.

---

bage. Nu er den dog igjen opvaagnet og det i en endnu unaturligere Skikkelse.

Da det just ligger paa den Vei, som jeg nylig har befaret, kan jeg ikke holde mig tilbage fra endnu paa dette Sted, at fremhæve et Par Træk af paafaldende Forvanskelse af Sandheden, hidrørende fra det blinde Nationalhad, der er indblandet i den falske Skandinavisme. Hr. Professor Schiern har i det titnævnte Værk S. 344 fortalt, at Keiser Alexander i 1807 svoer, at han ei vilde stikke sit Sværd i Skeden, førend Danmark havde faaet Erstatning for den det af England tilføiede Uret. Vistnok udgav det russiske Cabinet ved hiin Leilighed en til Europas øvrige Cabinetter henvendt, høitidelig Erklæring, omtrent af det angivne Indhold, men den har naturligviis ikke været ledsaget af nogen Eed; og det kan ikke være, uden for at forstærke Indtrykket hos de Læsere, som kunne være istand til at troe det, at Hr. Professoren har ladet Ruslands Keiser sværge. S. 345 hedder det endvidere, at denne i 1812 hemmelig solgte Norge til Sverrig. Jeg skal vist ikke paatage mig noget Forsvar enten for Rusland eller for de øvrige Stormagter, for hvis Politik Danmark i Tiden fra 1807 til 1814 blev et Offer. Men hiint Udtryk er dog uberettiget; thi Finland var allerede over 2 Aar forud, i Overeensstemmelse med hvad der var vedtaget mellem Frankrig og Rusland, og hvori Danmark havde maattet finde sig, fuldstændig erhvervet af Rusland, og neppe vilde det heller i 1812 have staaet i Alexanders Magt, at faae Carl Johan til at opgive Norge, om han end havde (hvad jeg dog ikke just tør antage), været villig til at tilbagegive Finland. Historien og navnlig de Oplysninger, der gives i Schinkels „Minnen", vise, at Carl Johan ikke vilde have taget tiltakke hermed, idet han i Norges Forening med Sverrig fandt en meget større Betryggelse for dette Riges Fremtid, end i at faae Finland tilbage. Af fornævnte Værk fremgaaer det og, at baade Rusland og England kun ugjerne vilde gaae ind paa Norges Affondring fra Danmark, men at Carl Johan stod fast paa dette Vilkaar, og med urokkelig Udholdenhed trængte paa den Diversion i Holsteen, hvorved Norges Erhvervelse i Begyndelsen af 1814 blev iværksat, medens hans Allierede stedse søgte at faae dette Fore-

tagende udsat, og derimod paadrev de Kraftanstrengelser, hvorved det Napoleonske Aag skulde afkastes, men omsider maatte bequemme sig efter hans Fordring, hvis de ei vilde tabe den kraftige Hjælp til at styrte Napoleon, som han i Raad og Daad ydede dem, og hvortil især Keiser Alexander havde sat sin Lid.

Jeg skulde sandelig ikke have paaanket de nylig udhævede Yttringer, dersom jeg kun havde fundet dem i et af de Dagblade, der ei have Andet for Øie, end at tage Munden saa fuld som muligt af Talemaader, der kunne tjene deres øieblikkelige Hensigt, uden at bekymre sig om deres Tales Forhold til Sandhed og Ret. Men de ere komne fra en Forfatter, der, allerede paa Grund af sin Stilling i Staten, maatte antages at vide Beskeed med det, hvorom der handles, og at have prøvet og veiet sine Ord, og det fortjener derfor alvorlig Paatale, at han ganske har baaret sig ad som hine Bladskrivere. Det kan nu ikke tjene til at retfærdiggjøre hans Sigtelser imod den forlængst afdøde Keiser Alexander, at denne virkelig har givet god Føie til Besværing fra dansk Side. Jo stærkere den bare Sandhed vidnede imod ham, jo mindre Opfordring var der til, ved ubeføiede Tilsætninger, at give Klagen forøget Bitterhed. Men desuden er det baade fra den moralske og politiske Side utilbørligt, efter mere end 40 Aars Fred og Venskab, at benytte de Krigsforhold, hvori den Napoleonske Tid havde bragt os til adskillige Stater, for igjen at oplive de fjendtlige Følelser fra hiin Tid. Dette er Noget, som Dagspressen heller ikke i det Hele vil; med Hensyn til de Stater, imod hvilke det fjendtlige Forhold var meest fremtrædende, gaaer den endog til den Yderlighed, at dreie Alt saaledes, at Skylden for Fredsbrudet skal falde paa os selv, saa at vi endog skulle have Anledning til at søge Tilgivelse. Kun med Hensyn til Rusland skal der gjøres en Undtagelse, og Historien fra hiin Tid forvanskes saaledes, at al vor Ulykke skal være kommen fra dette Rige. Herved lægger man udtrykkelig eller stiltiende den Forudsætning til Grund, at Rusland ogsaa efter Fredens Gjenoprettelse har viist et uvenligt Sindelag mod Danmark, eller dog søgt at paatrænge os Forholdsregler, hvor-

under vor Ære og Selvstændighed leed. Men Alt, hvad der er kommet frem, for at bibringe lettroende Læsere denne Forestilling, er deels vilkaarligt Opspind, deels klarlig efterviste Fordreielser af Begivenheder og Forhold, som det for den, der ønskede det, ikke var vanskeligt at see i det rette Lys. Det ligger endog klart for Dagen, at Rusland fra den Tid af, at dets Fredsforhold med Danmark fuldstændigen var blevet gjenoprettet*), ved enhver Leilighed har behandlet os paa den venskabeligste Maade, og aldrig har ladet det mangle paa den Agtelse, som den ene selvstændige Stat skylder den anden. Jeg veed meget vel, at de Ord, som jeg har talt, ville komme visse Folk meget tilpas, som et, efter deres Logik, aabenbart Beviis paa et russisk Sind; men jeg er nu ligesaa ligegyldig ved saadan urimelig Sigtelse, som jeg forhen har været, naar man ved en, som det syntes, alvorlig truende Leilighed har villet paakaste mig en saadan. Hvad jeg har sagt, er ikke Andet end, hvad jeg med fuldkommen Vished veed, og hvorfor jeg ogsaa forhen har gjort fuldkomment Rede, og som jeg stedse vil være istand til fremdeles at retfærdiggjøre, hvis dertil maatte blive nogen Anledning. Dog skal jeg, af en Forsigtighed, som kunde synes overdreven, men dog vist ikke er det, tilføie to Bemærkninger. Den første er, at den allerseneste Tid ikke ligefrem indbefattes under den, hvorom jeg har afgivet den ovennævnte Forsikkring, skjøndt jeg ingen Anledning har til at antage, at der i den er foregaaet Noget, som derfor kunde træde i Veien. Den anden er, at den alene angaaer Ruslands Forhold til Danmark, saa at det er aldeles ubeføiet, om man deraf vil udlede Noget om en Stemning for Ruslands øvrige Politik, og at det navnlig ligger udenfor det, hvorom jeg har

*) Ved dette Udtryk sigter jeg til den Tid, da det, ved den i Norge foregaaede Reisning fremkomne nye Stof til Strid mellem Danmark og Sverrig, gjennem Wiener-Congressen var blevet bortfjernet. Indtil den Tid var Keiser Alexander, paa Grund af sin nøie Forbindelse med Carl Johan, ogsaa spændt mod Danmark; hvorom mere i det Følgende.

udladt mig, hvad man vil dømme om Keiser Alexanders Adfærd, forsaavidt han ikke lod sig nøie med at opnaae det nærmeste Formaal for den Krig, som han i 1808 blev nødsaget til at paaføre sin forrige tro Allierede Gustav den 4de (cfr. mit titnævnte Skrift 3die Bind S. 427, saa og 421 og 435), men ogsaa ved Fredslutningen udvidede sit Riges Grændser paa Sverrigs Bekostning.

Naar jeg her som andetsteds er traadt frem mod Pressens uretfærdige Angreb paa Stater, til hvilke vi have staaet i fjendtligt Forhold, saa er dette ikke skeet for disses Skyld, men for vor egen; thi den Skam og Skade, som saadan Uretfærdighed kan medføre, bliver vor og ikke deres.

§ 6.

Fortsættelse. — d) Angaaende Napoleons Virksomhed med Hensyn til Thronfølgervalget i Sverrig 1810.

Jeg kommer nu fra en noget lang Sidevei tilbage til den nærmere Belysning af den Napoleon tillagte Skandinavisme, som man vil begrunde i den Iver, han skal have viist for at bevirke Frederik den 6te valgt til Thronfølger i Sverrig. Hvad denne hele Sag angaaer, turde de titnævnte Schinkelske „Minnen" indeholde de fuldstændigste og troeste Oplysninger om det paa Ørebro Rigsdag i 1810 foregaaede Thronfølgervalg, og om alle de Traade, hvorved dets overraskende Udfald blev fremledet (5te Bind S. 182—212, 251—292). Alt, hvad der fortælles, stemmer fuldkomment med de paalideligste Beretninger, der ellers haves, og derhos finder man her mange Kjendsgjerninger og Bemærkninger, hvorved det, der ellers synes underligt, finder en rimelig Forklaring, og den hele indre Sammenhæng giver Meddelelserne et saadant Præg af Sandhed, at der ingen Anledning er til nogen Tvivl desangaaende, navnlig i hvad der vedkommer Napoleons Forhold til Sagen. Det fremgaaer af hine Meddelelser, at Napoleons Ønske til den Tid virkelig var for Frederik den 6te, men det sees tillige, at den egentlig bestemmende Grund for dette Ønske var, at han

ikke af nogen Anden kunde vente en saa streng Opretholdelse af Fastlandssystemet. Heri har der dog sandsynligviis blandet sig en Følelse af det Billige i, at Danmark og dets Konge fik nogen Erstatning for de mange Lidelser, som han havde paaført dem. Det var ogsaa ganske i hans Smag, at skaffe sin Allierede Udvidelser, naar det kunde skee paa Andres Bekostning.

Hr. v. Schinkel lægger med Rette særdeles Vægt paa en Artikel i den officielle eller dog halvofficielle Journal de l'empire for 17de Juni 1810, der udpegede Kongen af Danmark og Hertugen af Oldenborg som de to Fyrster, mellem hvilke man burde vælge, da hver af disse vilde bringe Sverrig i Forbindelse med Continentet og imod England, hvorfra dets Ulykker kom. Det er vist ogsaa med god Grund, naar han læser mellem Linierne, at Frederik den 6te var den af disse Candidater, Napoleon ønskede, men at han af Hensyn til Rusland, der, skjøndt entente cordiale fra 1807 var noget kjølnet, endnu var en Allieret, hvis Venskab maatte være ham vigtigt, ikke kunde forbigaae Alexanders Svoger.*) Til den svenske Gesandt Lagerbjelke udtalte han, da denne under 20de s. M. overbragte ham sin Konges Brev om at understøtte Hertugen af Augustenborgs Valg, som sin Mening, at Leiligheden burde benyttes til at stifte en nærmere Forening med Danmark, og det netop for at styrke Sverrig mod Rusland, men da hiint svenske Sendebud bekjæmpede en saadan Forening som upolitisk, ja endog som umulig, bøiede Keiseren af, og endte med at bede Gesandten sige sin Konge, at Keiseren altid vilde interessere sig for ham og for Sverrig, og at han vilde gjøre, hvad der stod til ham, for at bidrage til Kongens Tilfredsstillelse. Dog vil Gesandten have lagt Mærke til, at Keiseren i Stilhed var utilfreds med, at Kongen havde taget sit Parti, inden han havde hørt hans Tanker.**) Som ved denne, saaledes og ved andre Leiligheder, undgik Napoleon officielt og bestemt at tage

*) 5te Bind S. 186.

**) S. 192.

sig af Frederik den 6tes Valg. Da noget senere Spørgsmaalet om Pontecorvo var opstaaet og bragt for Keiseren, har denne, uagtet det umiskjendeligt var ham imod, dog baade i Svar til Kongen af Sverrig og i flere Maader indvilliget i, at denne hans General modtog den svenske Throne. Han viste endog fra den Tid Pontecorvo større Velvillie end i den forudgaaende Tid. Han frafaldt ogsaa den Paastand, der, efter flere af hans meest anseete Raadgiveres Mening, kunde gjøres om, at Prindsen skulde forpligte sig til, som født Franskmand, aldrig at ville føre Vaaben mod Frankrig, i Anledning af hvilken Paastand Pontecorvo med stor Bestemthed havde erklæret, ei at kunne indgaae nogen Forpligtelse, der kunde give ham, som Sverrigs tilkommende Konge, Udseende af en anden Stats Vasal, hvortil han i al Ærefrygt føiede, at, hvis Keiseren vilde gjøre en slig Fordring gjeldende, saa vilde det være hans Pligt, ufortøvet at meddele Kongen af Sverrig, at han maatte give Slip paa den ham tiltænkte Ophøielse, men udtalte derhos, at han ogsaa heelt vel kunde nøies med den Storhed, hvorfor han havde Keiseren at takke.*)

Et andet slaaende Beviis paa, hvorlidet Napoleon vilde gaae yderligt i at holde paa Frederik den 6tes Candidatur, er, at, da den franske Chargé d'affaires i Sverrig, Desangieres,**) som man formodede, paa hemmelig Befaling af Keiseren havde arbeidet for Kongens Sag, og Pontecorvo ved en Audients havde gjort Napoleon opmærksom derpaa, yttrede denne sig ei

---

*) Hvad v. Schinkel herom beretter (S. 290—292), beroer naturligviis for en stor Deel paa, hvad Carl Johan har meddeelt ham, og det lod sig vel tænke, at denne havde givet Forhandlingen en for sig vel gunstig Farve. Men jeg har dog ingen særdeles Anledning til Tvivl om, at det jo i det Væsentlige er tilgaaet saaledes som foranført, i alt Fald vilde dette være ligegyldigt med Hensyn til det, jeg har villet oplyse.

**) Vel kjendt i Kjøbenhavn, hvor han tidligere i adskillige Aar havde været Secretair ved den franske Legation, og, om jeg ikke feiler, havde giftet sig ind i en rig Familie.

alene med overrasket Uvillie over denne Færd, men lod og ufortøvet bemeldte sin Forretningsfører tilbagekalde (S. 272—276). Denne Tilbagekaldelse gjorde et ikke ringe Indtryk paa det netop da til Valghandlingens Udførelse i Ørebro forsamlede hemmelige Udskuds Medlemmer, som hidtil havde været uvisse om Keiserens sande Villie, ved hvilken de, skjøndt den neppe ubetinget vilde have været bestemmende for dem, ingenlunde vare ligegyldige. Hvad Napoleon ved en eller anden Leilighed gjorde for at fremme Frederik den 6tes Valg, har han saaledes igjen tilintetgjort, naar det behøvedes for at vedligeholde Skinnet af ikke at ville udøve Indflydelse. Jeg tvivler imidlertid ikke om, at hans virkelige Ønske dog var for, at Valget maatte falde paa vor Konge. Han har neppe troet at kunne overvinde den Uvillie, som han, blandt Andet af Lagerbjelkes bestemte Udtalelse, vidste, at man i Sverrig nærede mod dette Valg, og derhos har han frygtet for at støde Keiseren af Rusland, ved en bestemt Optræden for en Anden end dennes Svoger. Det er neppe heller undgaaet hans Eftertænkning, at Portecorvo, hvis Udfaldet dog blev for denne, da bestemt vilde have været imod de Forholdsregler til den engelske Handels Undertrykkelse, hvorfor han maaskee tænkte ellers at kunne vinde ham. Men hvilke Tanker Napoleon end har huset i sit Inderste, saa ligger det for Dagen, at hans Bestræbelser for Frederik den 6te have været saa tilbageholdne og vaklende, at de maatte blive uvirksomme.

Dette blev og i sin Tid erkjendt her i Landet, og naar den modsatte Mening nu lader sig høre, saa er det kun, fordi man finder det tjenligt for visse Hensigter. Nogen Støtte herfor kan man dog, naar man tager til Takke med det, der er at faae (og dertil ere vore Ordførere meget rede), finde i en Deel franske Skrifter, hvori man gjerne vil tillægge Napoleon en mere oprigtig og fast Adfærd i dette Anliggende, end den, han har viist, ligesom man og ønsker at gjøre Fremstillingen saa gunstig som muligt for den danske Konge, i hvem man erkjender een af Napoleons troeste Allierede, og, hvad der maaskee har ligget bemeldte Forfattere endnu mere paa Hjerte, ved

Siden deraf søger at glæde Napoleons Manes, ved at sige alt muligt Ondt om den Fyrste, mod hvem han i sit Hjerte nærede dybt Had, men som han dog ikke uden Grund kunde siges at have hjulpet paa Sverrigs Throne. Jeg har ikke gjort umiddelbart Bekjendtskab med mange af hine Fremstillinger, men der er een af disse, som man vistnok uden Ubillighed kan gjøre til Maalestok for deres Værd.

I det i 1856 udkomne 13de Bind af Thiers's Histoire du Consulat et de l'empire har denne berømte Forfatter givet en høist paafaldende Fremstilling af bemeldte Anliggende (S. 66—77). Han antager, at den naturlige Tanke for den barnløse Carl den 13de og for det svenske Folk maatte have været, at kalde den fordrevne Konges Søn til Thronfølger, men at dennes Parti havde gjort sig saa forhadt i Sverrig, at det ei lod sig sætte igjennem, og at derfor Carl den 13de havde adopteret*) Hertugen af Augustenborg, Kongen af Danmarks Svoger. Dermed var, saa mener Thiers, Hensigten at komme tilbage til den berømte calmarske Union, hvilket baade Sverrig og hele Europa maatte ønske, men Carl den 13de, skjøndt denne vise og dybe Politik hengiven, vovede ikke umiddelbart at adoptere Danmarks Konge, deels fordi Fornyelsen af den calmarske Union, som den oplyste Deel af Folket yndede, havde efterladt frastødende Erindringer hos Bønderne (!!!), deels fordi Frederik den 6te var streng og haard og heel og holden beskjæftiget med militaire Detailler (!!!).

---

*) Det er en meget paafaldende Talebrug, som man ikke sjeldent finder i den senere Tid, at Adoption nævnes som den Handling, hvorved en ny Slægts Adkomst til Thronfølgen begrundes. Naar først en Thronfølger paa lovlig Maade er udvalgt, kan det være ret smukt, at den regjerende Fyrste, til Tegn paa et inderligt personligt Forhold, erklærer ham for sin Søn, men Adkomsten kan dog ikke ligge i denne Handling, den er statsretlig uden Betydning, selv i uindskrænkede Monarchier, hvis ikke en særlig grundlovsmæssig Bestemmelse undtagelsesviis maatte have hjemlet den en saadan.

Derimod gaaer Thiers ud fra den Forudsætning, at alle tre Kroner, efter Frederik den 6tes og Carl den 13des Død, vilde være gaaede over i Hertugen af Augustenborgs Æt. Da, efter denne hans forvirrede Fortælling, Hertugen, om hvem det siges, at han ikke havde Noget af det, hvormed man forfører, men Alt, hvorved man gjør sig agtet, pludselig tog sin Død ved et overordentligt Tilfælde, der iøvrigt, det anseer han for vist, ikke, saaledes som Folkemassen i Sverrig troede, hidrørte fra noget forbryderiskt Attentat, maatte der tænkes paa et nyt Thronfølgervalg. Og, hedder det endvidere, alle oplyste Folk, med Carl den 13de i Spidsen, vendte nu endmere end forhen deres Tanker paa de tre Kongerigers Forening, og gjorde Skridt for at faae denne gjennemført ved Adoption enten af Frederik den 6te eller af dennes Fætter og nærmeste Arving, Prinds Christian, men det Første havde for store Vanskeligheder, deels paa Grund af de personlige Egenskaber, som man med mere eller mindre Føie tillagde Kongen, deels paa Grund af de Svenskes Stolthed, der vel kunde ønske, at bringe Danmark og Norge under deres Konge, men ei at underkaste sig Danmarks, hvorimod det klogeste Middel, efter Thiers, vilde have været at vælge Prinds Christian. Der blev imidlertid og Tale om en fjernere Vei, hvorved Maalet kunde naaes, nemlig at vælge den afdøde Kronprindses Broder, hvem han og benævner som Hertug af Augustenborg, men som var længere borte fra Thronen end Prinds Christian. Midt under denne Bevægelse af Tanker og Følelser bragte, mener han, den gamle og nye Hengivenhed for Frankrig Mange til at troe, at man gjorde bedst i at henvende sig til Frankrigs Keiser, til ham, som opreiste og omstyrtede Europas Throner, for at formaae denne til at give Sverrig en af sine Slægtninge eller af sine Hærførere til Thronfølger. Denne Tanke var, lærer han, endnu mere populair i Sverrig, end den, at forene de tre skandinaviske Riger. I disse Retninger skal Kongen have afsendt en Skrivelse til Napoleon, hvori han ganske overlod det til denne Europas Voldgiftsmand, at skille mellem de ulige Meninger, hvorhos han dog havde paalagt et hemmeligt Sendebud ind-

stændig at anholde om, at denne selv vilde skjænke de Svenske en Konge. Keiseren skal af adskillige Aarsager ei have villet indlade sig paa denne Begjæring, men have svaret, at den Politik, der gav Udsigt, nærmere eller fjernere, til de tre nordiske Rigers Forening, var i hans Øine den bedste, dog under den Tilføining, at han selv ei havde Andet at begjære af Sverrigs dygtige Konge, end at denne vilde være en tro Allieret af Frankrig og bistaae Samme mod England ved nøiagtigen at haandhæve Fastlandssystemet. Efterat have modtaget dette Svar, fortælles der endvidere, var Kongen af Sverrig fast bestemt paa at følge sin tidligere Tanke, at adoptere den afdøde Hertugs Broder, men da mødte den Omstændighed, at Kongen af Danmark, der ønskede allerede i sin Person at forene de tre Kroner, havde forbudt Hertugen af Augustenborg at modtage Valget. Medens dette nye Tilfælde forøgede den Tvivl og Forvirring, der saa længe havde beherskет Gemytterne, henvendte Tankerne og Ønskerne sig atter paa at faae en Prinds eller General, som Napoleon dertil kunde ville vælge, og man kom efter lange Overveielser desangaaende omsider til den Mening, at Pontecorvo var den, Keiseren vilde foretrække. Denne Prinds havde desuden stiftet Forbindelser med flere Svenske og vidste at tilegne sig Fortjenester af Sverrig, som han slet ikke havde havt.*) Hertil kom den ovenberørte Tilbagekaldelse af Desaugieres, og endelig indfandt sig en Franskmand, der længe havde været bosat i Gothenborg, og nu var sendt af Pontecorvo for, tildeels ved Pengemidler, at virke til dennes Fordeel.**) Han fik udbredt den Forestilling, at det ganske sikkert var Napoleons

---

*) I det, Thiers i saa Henseende anfører (S. 74), synes der at være en forunderlig Indblanding af de Fortjenester, som nogle Svenske Aaret forud havde tillagt Prinds Christian af Augustenborg for at fremme hans Valg.

**) Herved menes vistnok den hos Wegener (S. 156) og hos Schinkel 5te Bind S. 233—236 omtalte franske Viceconsul i Gothenborg, Fournier. Beretningen sammesteds er i dette Stykke ret vel stemmende med Thiers.

Ønske, at Pontecorvo blev ophøiet paa Sverrigs Throne, skjøndt han af politiske Hensyn, som det var let at gjætte, havde maattet skjule dette Ønske. Denne Mening udbredte sig med en saadan Hurtighed, at Pontecorvo faa Dage efter blev saa godt som eenstemmigt valgt, hvilket blandt Andet, saa mener Thiers, var et nyt Beviis paa, i hvilken Grad Sverrig var stemt for en Konge af fransk Herkomst. Vel skal Napoleon, efterat være bleven underrettet om de gjennem hiin Agent spillede Rænker, have paalagt sin Udenrigsminister, at gjøre Indsigelse, mod hvad bemeldte Person havde udbredt, men Udenrigsministerens Skrivelse, som Thiers anfører at have seet i Ministeriets Arkiv, kom for sildig til Stokholm. Hertil føies endnu Adskilligt om, hvorledes Napoleon nu, da Valget var skeet, udlod sig med Tilfredshed om Samme, og i Tillid til, at Pontecorvo ei vilde glemme, hvad han skyldte sit Fædreneland, samtykkede i, at han modtog Valget.

Det er forbausende, hvor forvirret den berømte Historieskrivers Fremstilling af den hele Begivenhed er. Han sammenblander den først udnævnte Thronfølger Prinds Christian August, der hverken var Hertug eller stod i et saadant Forhold til den danske Kongeslægt, at det kunde bringe Danmark og Norge til ham eller hans Æt, med hans Broder, hvorom der først efter hans Død blev Spørgsmaal, men som dog heller ikke var saa nær Arving til den danske Throne, som Thiers har forestillet sig. Disse og flere lignende Feiltagelser med Hensyn til Personerne og deres Forhold, ere allerede i sig saa paafaldende, at man har ondt ved at troe sine egne Øine, naar man finder dem hos en Forfatter, der kort forhen har givet de meest indtrængende Forsikkringer om den overordentlige Nøiagtighed, hvormed han har undersøgt enhver Omstændighed, førend han nedtegnede den i sit historiske Værk.*) Vigtigere er det imid-

*) See Fortalen til 12te Bind; da, som ovenmeldt, Thiers's Fremstilling skriver sig fra 1856, kan det ikke formodes, at de ældre franske Beretninger om hiint Anliggende, hvilke han naturligviis nøie har kjendt, have været frie for de aabenbare Bommerter,

lertid, at ved disse Feiltagelser med Hensyn til Enkelthederne ogsaa hele Betydningen og Sammenhængen af den Tildragelse, hvorom der var Tale, ganske og aldeles er blevet forvansket. Naar hiin vrange Forudsætning tages bort, bliver det endog aldeles umuligt, at Carl den 13de eller de, der ellers havde Indflydelse ved de omhandlede Leiligheder, ved at udsee Prinds Christian August til den svenske Throne, og ved efter hans Død at have arbeidet for hans Broder Hertugen, have søgt at sammenbinde de tre nordiske Kroner. Det er desuden en utvivlsom Kjendsgjerning, at Christian Augusts Udnævnelse, skjøndt vistnok tillige fremkaldt ved den Agtelse og Tillid, han havde erhvervet paa den Post, han beklædte i Norge, havde til Hensigt, at bane Veien til Norges Forening med Sverrig, med Adskillelse fra Danmark, — et gammelt Ønske i Sverrig, som under den forknyttede Tilstand, hvori Krigen havde bragt Norge, ogsaa havde faaet om ikke mange, saa dog betydende, Stemmer for sig i dette Rige. Ligeledes er det vitterligt, at det Ønske, der efter Prindsens Død traadte frem for hans ældre Broder, fornemmelig havde sin Grund i den Agtelse og Kjærlighed, som den Afdøde havde erhvervet sig.

Ikke mindre forfeiler Thiers Sandheden, naar han antager, at det Omslag i Meningen, som omsider bragte Carl den 13de og de svenske Stænder til at vælge Pontecorvo, hidrørte fra Hengivenhed for Napoleons Politik eller fra Attraa efter at slutte sig til Frankrig.*) Uden her at udpege de iøvrigt nok-

---

som findes hos ham. Jeg har derfor ei anseet det nødvendigt, at gjøre mig bekjendt med bemeldte ældre Skrifter.

*) Man kan ikke uden Forundring og Harme læse de Udtryk af blind Beundring og slavisk Underkastelse, som Thiers ved denne Leilighed lægger Sverrigs Konge og dets Stænder i Munden. Begge erkjendte vel Vigtigheden af, saavidt muligt, at vinde den mægtige Herskers Velvillie, eller dog ikke at støde ham, men de vare dog langt fra saaledes at lægge sig paa Knæ for Napoleon, som man efter Thiers skulde troe, at de havde gjort. Keiseren fandt endog, at Kongen af Sverrig ikke havde taget Hensyn nok

som bekjendte, og ved det Schinkelske Værk yderligere bekræftede ganske synderlige Omstændigheder, der gave Anledning til at fæste Øinene paa Pontecorvo (hvilke han har forbigaaet med Taushed), ligger det klart for Dagen, at Intet var længere fra Svenskernes Ønsker, end at blive indviklet i det Napoleonske System. Uagtet den Forpligtelse, Sverrig ved Pariserfreden havde paadraget sig til at lukke dets Havne for England, havde det i den korte Fredstid, uden at bryde sig om denne Forpligtelse, benyttet sin Fraliggenhed til at gjøre Gothenborg og Stralsund til store Oplags- og Afsætningssteder for de Varer, der ellers vare banlyste fra Fastlandet, og derved skaffet sig overordentlige Fordele, som i høi Grad tjente til at bøde paa dets slette Finantser. Thiers har selv givet et levende Billede af den store Udstrækning, som denne Smughandel havde faaet, og det Afbræk, som denne gjorde i de Forholdsregler, ved hvis

---

til ham. Det synes, at bemeldte Forfatter, skjøndt han ellers erkjender den ulykkelige Vending, hans Helts Politik havde taget i de senere Tider, dog begeistres af nationalt og absolutistisk Overmod, naar han tænker sig ind i Napoleons overlegne Magt og i de fleste andre Landes Ydmygelse. Dette, saavelsom Thiers's hele ubegribelig forkeerte Behandling af det ovennævnte Æmne, har ikke blot overrasket mig, men i Sandhed ogsaa smertet mig. Tidligere havde han just ikke været min Mand, men jeg havde dog faaet Hjertelag for ham, paa Grund af den hæderlige Virksomhed, han i flere Maader udviste strax efter Revolutionen af 1848, saasom ved med Kraft at modsætte sig de, Eiendomsretten og andre Grundvolde af Samfundsordenen undergravende, Retninger, der laae paa Bunden af denne Revolution, og for hvilke Banen syntes at være blevet aabnet ved den indførte almindelige Valgret. Der var neppe Nogen, der deels i Skrifter, deels i Nationalforsamlingen med saa indtrængende logisk Styrke tilbagevviste hine Retninger, som Thiers, og det skyldes maaskee for en stor Deel ham, at Frankrig blev reddet for en saadan Omstyrtning af Samfundets Grundpiller, medens det rigtignok kun har staaet fast imod samme, ved at kaste sig i Despotismens Arme, hvilket dog ikke kan tilskrives ham.

Hjælp Napoleon vilde lægge den engelske Handel øde. Det maatte ret ligge de Svenske paa Hjerte paa denne eller anden Maade at vedligeholde det Handelssamqvem, hvis Tilintetgjørelse vilde have ført til Finantsernes og Landets fuldkomne Ødelæggelse.

Efter de Oplysninger om Pontecorvos Sindelag og hans Forhold til Napoleon, som Rigsdagens Medlemmer vistnok havde faaet fra de forskjellige Svenske, der i Paris havde havt Leilighed til derom at skaffe sig Kundskab, holdt de dem derhos forvissede om, at han i den Stilling, hvortil de vare i Begreb med at opløfte ham, med Kraft og Uafhængighed vilde haandhæve Sverrigs Interesser, og Erfaring viste, at de ikke skuffede sig i dette Haab, ligesom Napoleon heller ikke feilede i den dertil svarende Frygt, som han nærede. I Wegeners actmæssige Bidrag S. 406—409 findes der nogle Optegninger af Christian den 8de under 1ste Mai 1811, indeholdende Meddelelser af Inspecteuren ved Frederiksværk, Oberstlieutenant Tscherning, der var udsendt herfra i Værkets Ærinder, men tillige i det mere magtpaaliggende Biærinde, at udforske Sindene i Sverrig og Norge; derved havde han blandt Andet fundet, at Stemningen i Sverrig var aldeles engelsk, og at ingen kongelig Befaling, vedkommende den kundgjorte Krigstilstand mod England, blev efterlevet. Jeg nævner dette, ikke fordi der jo haves andre nok saa vægtige Vidnesbyrd om den i Sverrig herskende Stemning; der kan desuden Ingen, der har sat sig noget ind i hiin Tids Forhold, troe, at den kunde være en anden. Men fornævnte i sig ikke betydelige Antegninger maae i et vist Parties Øine have faaet en stor Vægt ved den Plads, de indtage i et Skrift, der i sin Tid fik en canonisk Anseelse, som neppe endnu er gaaet tabt. Med Hensyn til den Forening med Norge, der stod alle politiske Mænd i Sverrig for Øie, havde man og, inden Thronfølgervalget gik for sig, søgt at udforske de meest gjeldende Meninger i dette sidste Rige, og navnlig havde en af Sverrigs meest udmærkede og indflydelsesrige Statsmænd, Baron Platen (senere Statholder i Norge), kort førend Valgdagen, i denne Hensigt havt en Sammenkomst

med Grev Wedel. Derved viste det sig, at denne havde erklæret Pontecorvos Valg for det bedste Parti, der kunde tages, og derimod fundet, at man ei kunde tænke paa Hertugen af Augustenborg, tilføiende, at Pontecorvos Valg ikke skulde være til Hinder for den ogsaa i Norge ønskede Forening, naar denne blev grundet paa Betingelser, som bestode med Norges Vel. Blandt disse var nu, at Normændene maatte overtydes om, at Pontecorvo ei vilde være et Værktøi for Napoleons Planer. I Særdeleshed bemærkede Platen, at Normændene afskyede Continentalsystemet. Ogsaa i Henseende til dette Normændenes Sindelag, hvilket desuden fremlyser af Aals historiske Skrift, ligesom det vel egentlig forstaaer sig af sig selv, maa den svenske Rigsdag, idet den valgte Pontecorvo, have havt en ganske anden Hensigt end den, hvoraf Thiers og flere franske Forfattere saa gjerne ville hidlede dette Valg.*) Iøvrigt

*) See Schinkel 5te Bind S. 261—262 og 6te Bind S. 46—47, men især S. 324—327. Dette sidste Sted meddeler en af Platen længere hen i Aaret afgiven Betænkning, der og fra andre Sider er særdeles interessant, blandt Andet derved, at han bestemt udtalte Nødvendigheden af at indrømme Normændene Uafhængighed med Hensyn til alle indre Anliggender, og ligeledes med Styrke udhævede, at der maatte gjøres det Fornødne, for at betage de demokratisksindede Normænd deres til Barnagtighed gaaende Frygt for Indflydelse af svensk Aristokrati. Det er sandsynligt, at denne høit anseete Mands Mening har bidraget til, at Sverrig i 1814, da der havde været Udsigt til ved Vaabenmagt at kunne gjøre den Adkomst til Norge gjeldende, som indeholdes i Fredsslutningen af 1814, og for hvis urokkelige Gyldighed Carl Johan saa stærkt havde udtalt sig, dog lod sig nøie med en fri Forening, under Vilkaar, der vare saa gunstige for Norge, som tænkes kunde. Det Ovenanførte viser og, hvormeget de feile, der med Vold og Magt ville, at det Ønske om en Forening med Sverrig, der rørte sig hos Normændene, kom fra Prinds Christian August, medens det vistnok er klart, at deres Interesse for at faae denne valgt til Thronfølger i Sverrig, for en stor Deel hidrørte fra hiint Ønske. Det sees og, at de ledende Mænd i Norge ikke efter hans Død vilde holde paa hans

ligger det og for Dagen, at Napoleon, skjøndt han havde fundet det stemmende med sin Politik at holde gode Miner, da Spørgsmaal derom blev ham forelagt, ikke ventede sig noget Godt af Pontecorvos Valg. Dertil var der et for grundigt Had mellem dem, hvilket senere har viist sig for al Verden, men havde sin dybe Rod i deres ældre Forhold og i deres i det Væsentlige meget forskjellige politiske Tænkemaade. Ei heller var Napoleon forblindet nok til ikke at see, hvormeget Sverrigs Interesser vare imod, at det nu underkastede sig hiint System.

§ 7.

Om den literære Virksomhed, der blev viist for at skaffe Tanken om Frederik den Sjettes Valg Indgang i Sverrig.

Ved Siden af det Tegn paa et kraftigt Frembrud af Ønsket om Calmarforeningens Fornyelse, som man finder i Frederik den Sjettes Bestræbelser for at vende Thronfølgervalget paa sig, fremhæver man og de flere Forfattere, der, størstedeels uden Navn, samtidig dermed udgave Smaaskrifter, sigtende til at skaffe Kongens Ønske Indgang i Sverrig. I Særdeleshed har Hr. Professor Schjern været omhyggelig i at opregne alle hine Skrifter og navngive Forfatterne, og derhos har han meddeelt en omstændelig Beskrivelse af andre Skridt, som i Forbindelse dermed bleve tagne for at bearbeide Meningen til Fordeel for det attraaede Valg *). Men alt dette er saa ubetydeligt, at det til en anden Tid vilde have været udtydet som Spot, naar Nogen vilde have draget det frem i en saadan Retning. Det var, som bemærket ovenfor Side 4—5, ingenlunde af Begjærlighed efter en tredie

---

Broder, som Sverrigs Konge var betænkt paa at sætte i hans Sted, men tvertimod foretrak en Mand, som de tiltroede større Kraft til for det første at sikkre dem imod Continentalsystemet og siden at bringe Foreningen istand.

*) Historiske Studier 1ste Bind S. 322—326.

Krone, at Frederik den Sjette meldte sig som Candidat til Thronfølgervalget, men han beqvemmede sig kun hertil, fordi han under de givne Omstændigheder antog, at den ene af de Kroner, som han bar, ikke paa anden Maade kunde bevares. Intet var naturligere end, at der blandt Kongens Undersaatter maatte være Adskillige, der deelte hans Ønske, og gjerne vilde bidrage, hvad de formaaede, til at fremme samme.

Man maa snarere undre sig over, at Fortegnelsen er blevet saa fattig, Noget, som kun kan forklares deraf, at mange af de meest oplyste, Kongen og Fædrelandet tro hengivne, Mænd, vare fuldt overbeviste om, at den hele Bestræbelse vilde være forgjæves, vel endog kunde gjøre Skade. Man har ingen Anledning til i hine Forfatteres Deeltagelse at see en videre gaaende Erkjendelse af Foreningens Ønskelighed end den, der laae til Grund for Kongens egen Bestræbelse. Hvad vore Ordførere have troet at kunne tillægge en særdeles Vægt er, at to af hine Skrifter skulle hidrøre fra Statsministre. Jeg har vel ingen Vished herom, men kan gjerne indrømme det. Det vil let indsees, at Mænd, der stode Kongen nær, og vare fulde af personlig Hengivenhed for deres Herre, kunde finde sig drevne til at forsøge, om de ved denne for Landet saa vigtige Leilighed mulig kunde udrette Noget, og det selv om de ingen synderlig Tro havde til, at det vilde lykkes. Af de to Ministres Skrifter fremhæver man særlig Frederik Moltkes*). Man

*) Det er urigtigt, naar Schiern benævner ham som Greve, hvilken ellers lidet vigtige Feiltagelse her kun bemærkes, fordi den mulig kunde føre til Forvexling af Personligheder. Jøvrigt kunde Moltkes Skrift ikke egentlig faae nogen særdeles Vægt ved hans Egenskab som Statsminister; thi dertil var han først ganske nylig udnævnt, og det paa en Tid, da Statsraadet var ude af Virksomhed, saa at det egentlig kun var honoris causa, han havde faaet denne Værdighed (see „Af mit Livs og min Tids Historie" 2 Bind S. 311—312). Men de Embeder, han i mange Aar havde beklædt, i Forbindelse med hans Evner og Dygtighed (cfr. nysnævnte Skrift 3 Bind S. 185—189) maatte dog give hans Mening en ikke ringe Betydenhed.

har især udhævet, hvad deri yttres om en maadeholden Forfatning for Danmark og Norge, som Betingelse for den tilsigtede Forening med Sverrig (Noget, hvorpaa iøvrigt allerede saavel Prinds Christian af Augustenborg som Hertugen ogsaa henvendte Kongens Opmærksomhed). Men en saadan Yttring kan ikke ved denne Leilighed have været af stor Betydenhed; for de Svenske var det kun af Vigtighed, at de (naturligviis med forfatningsmæssig Berettigelse til deri at gjøre Forandringer) beholdt deres egen Forfatning, hvilket og udtrykkelig var tilsagt i ovennævnte Frederik den 6tes Skrivelse til Carl den 13de. Men det synes dog, at, medens Schimmelmann, forudsat at det ham tillagte lidet Skrift virkelig er af ham, vistnok kun har ladet sig bestemme af ovenbetegnede Grund og ellers ikke har foretaget noget Videre i dette Anliggende, har Moltke med sin Sjæls hele Livlighed og Tillidsfuldhed kastet sig paa den Tanke, at der af det Ønske, der for Øieblikket kun var et Foster af Tidernes Trængsler, kunde udvikle sig en for Danmarks Fremtid velgjørende Virkning. I Særdeleshed har jeg, efter de mig bekjendte Forhold, Anledning til at antage, at det var fra ham den Tanke kom, at sende et Par Literatorer til Sverrig, for ved deres Bekjendtskaber sammesteds at fremkalde en Medvirkning fra den svenske Presses Side, eller at han idetmindste har været paa Raad ved denne Tankes Udførelse og navnlig givet Anviisning paa de to Mænd, som dertil bleve brugte, G. H. Olsen og J. K. Høst, hvilken Sidste i mange Aar havde arbeidet for en nøiere Sammenknytning mellem den danske og den svenske Literatur, samt var Secretair i det derved fremkomne skandinaviske Literaturselskab, hvoraf Moltke ogsaa var Medlem saavelsom den af denne meget yndede Olsen, et Selskab, for hvilket dog enhver politisk Hensigt var fremmed*). Hvor dette Foretagende ellers findes berørt, er det omtalt som

*) I saa Henseende forbeholder jeg mig, der ogsaa var Medlem af Selskabet, ved en anden Leilighed at meddele nogle oplysende Bemærkninger.

lidet heldigt*). Dette var og til den Tid en ganske almindelig Mening i Kjøbenhavn. Der opholdt man sig især over de dertil valgte Personligheder; men det var efter min Overbeviisning mere den hele Forholdsregel, der var forfeilet; jeg vilde idetmindste ikke have seet mig istand til at opgive Andre, der med Udsigt til Held kunde have været sendte i hiint Ærinde; selv at formaae Nogen, som meentes at være bedre skikket til at paatage sig det, vilde have været overmaade vanskeligt.

Hr. Professor Schiern har derimod en ganske anden Forestilling om hiin Sendelses Værd end den, jeg ellers nogensinde har fundet. Han mener nemlig, at man, efter gjennem Gyllemborg at have formaaet Munck af Rosenskjold (Professor i Medicinen ved Lunds Universitet og, saavidt vides, tillige Brøndlæge i Ramløse) til at tage Deel i Sagen, var kommet til et saa tilfredsstillende Grundlag for Rigernes Forening, og derfor havde vundet en saa dygtig Talsmand i Sverrig, (af hvis Rigsdag Rosenskjold som Adelsmand var selvskrevet Medlem), at der vilde have været gode Forhaabninger, saafremt ikke Alt var blevet for sildig færdigt, idet Sagen allerede var saa godt som afgjort, da han viste sig paa Ørebroe. Det er en ganske mærkelig Gave, Hr. Professor Schjern har til at see Tingene saaledes, som han vil, at de skulle være. Til hiin Tid var der ikke let Nogen, der turde overlade sig til slige Forhaabninger. Munck af Rosenskjold havde vel i mange Aar idelig ladet sig see i Kjøbenhavn, og var, saavidt jeg havde havt Leilighed til at bemærke, vel antagen som en dannet, beleven og venlig imødekommende Mand. Det har neppe heller manglet ham paa de Indsigter og den Tænksomhed, der maatte ventes af en Mand i hans Stilling. Men det antoges dog ikke, at han stod paa en ualmindelig Høide i Tænkning, Videnskab og anden aandelig Dygtighed, medens han vilde have havt de overordentlig Grad deraf behov, og i Forbindelse dermed en ganske sjelden Anseelse, saafremt han skulde have været istand

*) See t. Ex. Wegener l. c. S. 147—148, især Noten 259.

til paa Rigsdagen at sætte en Sag igjennem, der havde saa mange virkelige Grunde og saa mange Fordomme imod sig, som den, han havde paataget sig at føre. Det viste sig og i Ørebroe, at Frederik den 6te ingen Stemmer fik, medens det ikke er usandsynligt, at det var de herfra anvendte Bestræbelser, der gjorde, at Hertugen af Augustenborgs oprindeligviis paatænkte Valg gik tilbage, og at Meningen under Medvirkning af en ung Adelsmands Fusentasterie, vendte sig til Pontecorvo, hvorom der ei fra først af havde været Tanke. I Schinkels „Minnen" 5 Bind S. 268—269 omtales ogsaa den fra nogle danske og svenske Forfattere udgaaede Virksomhed til Bedste for Frederik den Sjettes Valg som intetsigende, og naar det dog yttres, at det vare nogle af Danmarks kløgtigste Statsmænd og dybsindigste Lærde, der havde grebet Pennen for denne Sag, saa er det neppe ret Alvor, men, om saa var, vilde det kun bekræfte, hvad der ovenfor S. 31 er bemærket om de i bemeldte Værk forekommende Domme om literaire Personligheder.

§ 8.

Sidebetragtninger til Belysning af den yderligere Fare, hvori Danmark var kommen ved den Modstand, der i Norge blev gjort mod dette Riges Overgivelse til Sverrig i Overeensstemmelse med Tractaten af 14de Jan. 1814, og af den Indflydelse, som Frederik den Sjettes og de ham ledsagende Statsmænds Nærværelse ved Wiener-Congressen fik paa Danmarks Skjæbne.

I Forbindelse med hvad jeg har udviklet om et temmelig uheldigt Foretagende, hvortil den nylig omtalte Statsminister havde ladet sig forlede af sine levende patriotiske Følelser, finder jeg mig foranlediget til at udtale mig over en senere Leilighed, hvorved denne samme Mand af lignende Følelser havde ladet sig drive til Handlinger, der baade paaførte ham og Staten meget store Fortrædeligheder. Da nemlig under den Reisning, som Norges Afstaaelse ved Fredsslutningen af 14de Januar 1814 havde foranlediget i dette Rige, Kongen havde

fundet sig i den Nødvendighed, at forbyde Handel og Samqvem med Norge, havde F. Moltke, som Præsident i General Toldkammeret, foranlediget, at der blev tilskrevet Toldstederne, at de ikke skulde tage det ganske alvorligt med dette Forbuds Overholdelse, og nogle Breve til Norge, der bleve opfangne i Sverrig, indeholdt Meddelelser herom, saavelsom videre Udtalelser i samme Retning, og herover blev der fra det svenske Gesandtskabs Side ført heftige Klager. Dette findes omtalt i Schinkels „Minnen" 8de Bind S. 174—175, vel med adskillige Urigtigheder i Enkelthederne, men dog, med Hensyn til det, der gav Sagen sin Betydning, overeensstemmende med hvad der virkelig er foregaaet (cfr. ovenfor S. 31).

Dette blev, navnlig hvad foranførte Tilkjendegivelse til Toldstederne angaaer, mig bekjendt derved, at Kongen befalede Cancelliet at afgive Betænkning over Sagen, et Arbeide, der for mig i Særdeleshed var saa meget piinligere, som Moltke var min særdeles Velynder, og netop den første Stormand, til hvem jeg var traadt i noget Forhold*). Udfaldet blev, at han med en skarp Tilkjendegivelse af Kongens Mishag blev fjernet fra sine Embeder og fra Hovedstaden; dog blev han, efter mindre end 2 Aars Forløb, atter sat i Virksomhed som Stiftamtmand over Aalborg Stift og Amtmand over Aalborg Amt, hvilke Embeder han senere beklædte indtil han i 1824 paa Grund af Alder og Svagelighed blev i Naade entlediget. Sagen medførte og Ubehageligheder for flere af bemeldte Collegii Medlemmer, og bidrog derhos, og det er det, der giver mig Anledning til her at gaae ind paa samme — Noget, jeg dog ikke skulde have gjort, naar den ikke i det titnævnte svenske Skrift var blevet lagt for Almeenheden — ikke lidet til at forværre den noksom vanskelige og mislige Stilling, hvori den norske Reisning havde bragt Danmark, der desuden blødte saavel af de Saar, som den nylig tilendebragte Krig havde paaført det, som af de friske Saar, selve Fredsslutningen havde slaaet. Det er begri-

*) Cfr. mit oftnævnte historisk-biographiske Skrift 1 Bind S. 179.

beligt, at hiin Opdagelse maatte styrke den saavel i Sverrig som andetsteds udbredte Mistanke, at Kongen hemmelig understøttede den norske Bevægelse. Foruden de umiddelbare Fortrædeligheder, som den foraarsagede Regjeringen, medførte den og Forurolligelse med Hensyn til den Indflydelse, Samme kunde faae under den forestaaende europæiske Congres, hvorved det Fredsforhold, til hvilket Danmark var vendt tilbage til de flere Stater, hvormed det ulykkeligviis havde været indviklet i Krig, først vilde faae fornøden Fasthed, og den Erstatning blive bestemt, som de med England og Sverrig under 14de Januar 1814 sluttede Fredstractater gave det Udsigt til at erholde foruden det forrige Svenske Pommern og Rygen, som allerede ved selve Fredsslutningen med Sverrig vare blevne det aftraadte. Til hiin Tid brændte der endnu i Europas fleste Stater et levende Had mod Napoleon, hvilket ogsaa udbredte sig til de af hans Bundsforvandte, der ei til betimelig Tid vare faldne fra. Som saadanne stode Danmark og Saxen fremfor alle paa det sorte Brædt, og ei alene blev det i lidenskabelige Skrifter tildeels af betydende Mænd udtalt, at disse Stater havde forbrudt deres Ret til at være, men Man har og Yttringer i denne Retning af indflydelsesrige Statsmænd. Saa udsvævende Synsmaader havde vel ikke Udsigt til at gjøre sig gjeldende i Fyrsternes Raad, men hvad der ogsaa under en maadeholdende Politik kunde være af nogen Betydenhed, og som endog havde Vægt i deres Øine, der ingenlunde vilde Danmarks Undergang, var, at dette ved det i Norge Foregaaede skulde have forskjærtset sin Adgang til yderligere Erstatning for Norges Afstaaelse, ja vel endog sin Ret til at beholde Pommern og Rygen. Dette var det Eneste, der kunde have nogen retlig Betydning, medens de øvrige Klager, der førtes over Danmark, dog ikke vare uden Betænkelighed med Hensyn til den Stemning, der kunde faae Indflydelse paa Sagens Udjevning og endelige Afgjørelse. Det var naturligviis Sverrig, som især vilde arbeide Danmark imod, og den store Anseelse, dets Kronprinds havde erhvervet ved sin Medvirkning til at styrte Napoleon, og i Særdeleshed det nøie Baand, som derved var

knyttet mellem ham og Keiser Alexander, maatte give den Maade, hvorpaa man fra svensk Side opfattede Begivenhederne i Norge, en stor Vægt i de europæiske Fyrsters Raad. Der var endog Frygt for, at man fra svensk og russisk Side vilde gaae endnu yderligere i de Fordringer og Planer, hvortil disse Begivenheder skulde indeholde Hjemmel. I Schinkels „Minnen" 8de Bind S. 252 Note 2 kan man ret see, at denne Frygt ikke var uden beføiet Anledning. Der meddeles nemlig endeel af en Skrivelse fra Lord Castlereagh til Lord Wellington, dateret 9de Aug. 1814, hvori der yttres levende Bekymring for, at det norske Spørgsmaal vilde kunne tjene Rusland og Sverrig til Paaskud for Danmarks Udstykning, en Bekymring, hvortil han havde fundet Stof ikke blot i den svenske Kronprindses yderst truende Sprog mod Danmark, (hvorom mere siden), men ogsaa i den af Keiser Alexander under hans Ophold i London yttrede afgjorte Tilbøielighed til at træde fiendtlig op mod dette. Det sees dog tydeligt af denne Skrivelse, hvad der og ellers er klart, at Lord Castlereagh nu, efterat Freden med Danmark var sluttet, var ganske anderledes tilsinds, og at han ved de fra de allierede Magter til Norge sendte Commissairers Udsagn fandt det beviist, at Kongen af Danmark havde gjort Alt, hvad han formaaede, for at bevirke Norges Overgivelse, ligesom han iøvrigt betragter den hele Udstykningsplan med stor Uvillie. Bemeldte Note indeholder og, hvorledes man i Sverrige troede, at denne Deling maatte blive, og at England og Preussen ogsaa vilde faae deres Lod, om de vilde gaae ind paa Delingsplanen, hvori man antog, at Stein var indviklet, som derved vilde skaffe Preussen det svenske Pommern for godt Kjøb.

De Schinkelske „Minnen" sætte nu den Række af Begivenheder og Forhold, hvorved Danmarks Skjæbne blev bestemt paa den europæiske Congres i 1814 og 1815, i et klarere Lys end det, hvori jeg forhen har seet dem; og da jeg tør troe, at Fleerheden af mine Landsmænd, og navnlig de, der føre det store Ord i Almeenheden, have været endnu længere fra dette Lys, saa har jeg fundet mig drevet til at benytte det rige Stof,

bemeldte Skrift giver til en rigtig Opfatning og velgrundet Bedømmelse over et betydende Parti i vor Historie, hvorom den danske Presse hidtil ikke har meddeelt nogen Oplysning. — I titmeldte Skrifts 8de Bind S. 24—25 seer man, hvilket stærkt Indtryk det gjorde paa Sverrigs Kronprinds, da han den 1ste Marts 1814 i Lüttich modtog Beretning om den Modstand, som Normændene, under Anførsel af den danske Thronarving, havde reist mod Fuldbyrdelsen af den med Kongen af Danmark sluttede Fred. Det var et overordentlig heftigt Sprog, hvori han endnu samme Dag for flere betydende Diplomater, som just vare indbudne hos ham til Middag, udgjød sin Harme over det skammelige Forræderi, som han saae i det, der var foregaaet i Norge. Han beklagede derhos, at han ikke havde benyttet den Leilighed, som han for kort Tid siden havde havt til at tilintetgjøre det danske Monarchi, og for Sverrig erhverve det hele dertil hørende faste Land, medens han kunde have overladt Øerne til England, men at han af Hensyn til sine Allierede havde ladet sig nøie med Norge, og endda aftraadt Pommern. Disse Udtalelser bad han de forsamlede Gesandter at lægge for deres Souverainers Øine under Yttringer om Tillid til deres troe Opfyldelse af de mod Sverrig indgaaede Forbund, Yttringer, hvorunder der dog syntes at skjule sig en halv Mistillid. S. 48—53 i Forbindelse med de S. 292—301 meddeelte Actstykker vise, med hvilken Mistænkelighed og Bitterhed saavel mod de Danske som mod Normændene og fremfor Alt mod Prinds Christian, den allerede i Kiel til General-Gouverneur over Norge udnævnte Feldtmarchal Grev Essen*), der i Slutningen af Januar forgjæves havde opfordret Prindsen til at overlevere Norge, betragtede den norske Reisning. Han meente endog, at der i Prindsens hemmelige Raad havde dannet sig en Plan til at overføre de tre nordiske Kroner paa ham, ved hvilken Plan man, saa meente han, havde gjort Reg-

*) Efterat Foreningen med Sverrig var fuldbyrdet, vedblev han nogle Aar dette Embede under den i Grundloven af 4de November 1814 § 12—14 m. fl. St. hjemlede Benævnelse af Statholder.

ning paa den stærke Stemning, der i Danmark havde viist sig for denne Prinds og for den Forfatning, man ventede sig af ham, og i Forbindelse dermed paa den Uvillie, som man indbildte sig, at der saavel i det svenske Aristokrati som hos de Souverainer, der havde Europas Kort i deres Haand, havde dannet sig mod Sverrigs Kronprinds. Han fortæller i Særdeleshed om Bestræbelser, der fra Prinds Christians Side skulde have været anvendte for i hiint Formaal at virke paa Carl den 13de og paa indflydelsesrige Personer i Sverrig. Der laae vistnok mange falske Forudsætninger og Slutninger til Grund for den høit anseete Krigs- og Statsmands Opfatning af de Forhold, som han den Tid kun havde havt Leilighed til ganske løselig at iagttage. I Særdeleshed maa man lægge meget ind af det, Man forud har sat sig i Hovedet for i det l. c. Side 294—296 meddeelte Brev fra Prinds Christian til Sverrigs Konge at læse en saadan Plan, som Grev Essen tillagde Prindsen. Dennes Skrivelse gik kun ud paa at overtyde Kongen om Normændenes bestemte Uvillie mod en paatvungen Forbindelse med Sverrig og om hans faste Forsæt at forsvare deres Rettigheder. Men vist er det, at der i Kjøbenhavn herskede en levende Følelse for de norske Brødres Reisning og for den Prinds, der havde stillet sig i Spidsen for samme*); og der

*) See herved mit lille Skrift, „Over det den forenede Rigsdag forelagte Kongelige Budskab om Arvefølgen" S. 34; ligesom jeg og i Tidsskrift for Literatur og Kritik 6te Bind S. 285—291 yderligere har yttret mine Tanker over den norske Reisnings moralske og retlige Natur. F. Moltke hørte vistnok til dem, der, mere end de fleste Andre, i en Alder og Stilling, der nærmede sig hans, var greben af foranførte Stemning. Hertil medvirkede uden Tvivl den særdeles Kjærlighed, han havde fattet for Norge, hvor han i en Række af Aar havde beklædt vigtige Embeder, til Slutningen det første Embede i Landet (som Stiftamtmand over Aggershuus Stift), og stedse fundet almindelig Anerkjendelse og Hengivenhed. Det maatte derfor være særdeles haardt for denne Mands Følelse at skulle, efter sit Embedes Medfør, overholde en saadan Tvangsforholdsregel som den ovennævnte mod det forrige

gik en Deel Rygter om i Sverrig opfangne Breve fra meget anseete Mænd, hvori de især havde givet deres Stemning for Prinds Christians Foretagende Luft paa en Maade, der kunde give nogen Anledning til deraf at udlede en Mening som den, Essen har angivet, ligesom det og synes, at dette, da det kom til vor Konges Kundskab, havde gjort et for disse Mænd uforfordeelagtigt Indtryk. Det kan ikke feile, at hiin høitbetroede Mands Opfatning af Forholdene allerede maatte have saa megen Vægt hos Sverrigs Kronprinds, at de mange skjøndt tildeels falske eller halvsande Rygter, der bare hen paa det Samme, maatte tjene til at styrke Mistanken og Misstemningen. Af hvad der i denne Retning var skeet i Danmark, var det, der angik General-Toldkammeret og dets Præsident, det meest betydende. At Carl Johan i lang Tid blev ved at have Frederik den 6te mistænkt for at spille under Dække med sin Fætter og Thronarving, er blandt Andet klart af hans Skrivelse til Keiser Alexander af 19de August 1814, der læses hos Schinkel l. c. S. 352. Sammesteds S. 251—267 finder man Indholdet af de fra den svenske Gesandt ved Wiener-Congressen Grev v. Løvenhielm afgivne meget omstændelige og oplysende Beretninger om de Forhandlinger, der med Hensyn til det dansk-svenske Anliggende foregik paa Congressen. Under disse har han vel, skjøndt i Ord, der ere satte noget paa Skruer, udtrykt, at hverken hans Konge eller Kronprinds vilde tiltroe Kongen af Danmark personlig Medskyldighed i den brødefulde Modstand, Norge havde gjort. Men han antog det for en afgjort Sag, at Danmarks Konge maatte staae til Ansvar for Følgerne af et Oprør, som Thronarvingen og flere danske Embedsmænd havde opægget og understøttet; og han udhævede i Særdeleshed, at endog Medlemmer af det danske Ministerium deri havde gjort sig medskyldige, hvorved der ei kan være sigtet til Andet, end til hvad der fra General-Toldkammerets Side var foretaget. Sverrig

---

Broderfolk, og han har troet, at han kun handlede i Kongens og Fædrelandets sande Interesse ved i Udførelsen at mildne det Forbud, som en politisk Nødvendighed havde afnødt hans Konge.

maatte altsaa, mener han, være berettiget til at fordre Erstating hos Kongen af Danmark for de Bekostninger, der vare det paaførte ved Modstanden, og kunde i alt Fald ei være pligtigt til at overgive Danmark Pommern og Rygen. Herved holdt han længe fast, men da de øvrige Magter efterhaanden bleve vundne for en mod Danmark mindre nærgaaende Behandling, beqvemmede Sverrig sig omsider til at slaae Noget af i sine Paastande, navnlig at give Slip paa Pommern og Rygen, dog mod en Pengegodtgjørelse, hvorved alt Mellemværende skulde være afgjort. For at fremme en saadan mindelig Overeenskomst gav Keiser Alexander „af Venskab for Kronprindsen af Sverrig" et Tilskud, men den større Deel af Godtgjørelsen overtog Kongen af Preussen sig, for at faae bemeldte Lande sig overdragne, imod at han igjen til Danmark afstod Hertugdømmet Lauenborg, hvilket han dog først maatte bevirke sig overdraget af Hannover, samt derhos udbetalte en Sum af 2 Millioner Daler Preussisk Courant, foruden at overtage sig en Sum, Danmark havde tilgode hos Sverrig. Danmark fik saaledes Intet af den yderligere Erstatning, hvortil Fredsslutningen af 14de Januar 1814 havde givet det Udsigt, men maatte tvertimod give Slip paa de Samme ved Kieler Freden tilsagte Lande mod et Vederlag, der neppe i sig selv var fuldstændigt. Dette Udfald svarede ikke til de Forventninger, som man i Kjøbenhavn havde dannet sig, navnlig efter hvad man under Løbet af Forhandlingerne med megen Tilfredsstillelse havde hørt om den særdeles Velvillie og Agtelse, Frederik den 6te havde vundet hos de i Wien forsamlede Monarker og Statsmænd. Der opstod saaledes den Tanke, at det ikke forholdt sig saa ganske rigtigt med hvad der i bemeldte Retning var blevet udbredt, eller at i alt Fald de øvrige Regenter omsider havde skuffet Kongen. Men ligesom man, naar man ret stiller sig hiin Tids Forhold for Øine, vil indsee, at det allerede maatte være vanskeligt at opnaae det, der blev udrettet, saaledes vil man ved at læse de nylig anførte Beretninger i det Schinkelske Værk kunne overbevise sig om, at, hvad der til hiin Tid blev fortalt om det gode Indtryk, som Frederik den 6te personlig gjorde i Wien,

var i det Væsentlige velgrundet, og at ligeledes de dygtige Diplomater, som ledsagede ham, gjorde Landet ypperlig Tjeneste. Det maa herved være i Erindring, at den Udsigt, der var givet Danmark til yderligere og passende Skadesløsholdelse for Norges Afstaaelse, hvilede paa det Tilsagn, Kongen af Sverrig i Fredstractaten af 14de Januar 1814 § 13 havde givet om, saavidt det stod til ham, at virke for saadan Skadesløsholdelse og i dette Øiemed anvende sine bona offiaia hos sine Allierede, samt at Kongen af Storbritannien ved sin under samme Dato med Danmark sluttede Fred § 10 havde forpligtet sig til at forene sine Bestræbelser i saa Henseende med Kongen af Sverrigs. Nu var Sverrigs Paastand, at det fra dansk Side givne Løfte om Norges Afstaaelse, hvoraf hiint Tilsagn var betinget, ei var gaaet i Opfyldelse, og at paa Grund deraf Danmarks Rettigheder til Pommern og Rygen vare forspildte, men at Sverrig derimod havde et retfærdigt Krav paa Erstatning for den Skade og de Udgifter, der vare det paaførte ved den uberettigede Modstand af Prindsstatholderen og adskillige Embedsmænd, for hvilke Danmark og dets Konge maatte staae til Ansvar. En særdeles levende og skarp Udtalelse af alle Sverrigs Anker over Danmark og derpaa grundede Krav findes i Carl Johans Skrivelse til Keiser Alexander af 30te Marts 1815, der viser, at han endnu nær ved Congressens Tilendebringelse ikke havde forandret sin Synsmaade, skjøndt det vistnok da var ham klart, at han ikke vilde være istand til at sætte den igjennem i dens hele Udstrækning (Schinkel 8de Bind S. 370—372). Det holdt, som man seer af alle bemeldte Meddelelser, haardt at formaae Sverrig til at gaae ind paa de ovennævnte Vilkaar, men at Sverrig endog skulde bearbeide sine Medallierede for at skaffe Danmark, der efter den svenske Paastand endog havde tabt sin Ret til de i Fredsslutningen nævnte Lande, en yderligere Erstatning, vilde være en Modsigelse. Englands Sendebud lod det under Fredscongressen være sig magtpaaliggende at formaae Sverrig til at nedstemme dets Anker og Paastande over Danmark, men kunde ikke derved bringe det videre end til den ovenmeldte Afgjørelse. Maaskee vil Nogen mene, at Sver-

rigs Anker og Paastande ei havde saa tilstrækkelige Retsgrunde, at de jo maatte kunne have været overvundne. Det kan nu vel være, at, hvis Spørgsmaalet skulde have været afgjort ved en Domstol, og efter den private Rets Grundsætninger om Hjemmelspligt og Vanhjemmels Tilsvar, Udfaldet kunde være blevet, at, da Kongen af Danmark havde gjort, hvad der stod til ham, for at fremme Norges Overgang til Sverrig i Overeensstemmelse med Fredsslutningen, saa kunde det, der imod hans Villie var foretaget til Forhindring herfor, ikke skille ham ved Retten til det Vederlag, der var ham tilsagt. Men hvad der under hiin Forudsætning kunde have været anført til Retfærdiggjørelse for denne Mening, og som endda turde have været af noget tvivlsomt Værd, kunde ikke gjøres gjeldende her, hvor det var et Spørgsmaal af Politiken og den offentlige Ret, der forelaae de forsamlede Fyrster, hvilke desuden havde Sverrig meget at takke, og som størstedeels nylig havde været i Krig med Danmark. Det var sandelig just ingen rigelig Affindelse, der indrømmedes Sverrig for de store Tjenester, det havde gjort den fælles Sag, derved, at det i Medhold af foranførte Overeenskomst fik nogen Godtgjørelse for Afstaaelsen af de omhandlede Lande, hvilke vel endog turde have ydet større finantsielle Fordele end de, Sverrig kunde have af Forbindelsen med Norge, saaledes som denne blev efter den dette Rige tilstaaede Forfatning som en selvstændig Stat. Ikke at tale om, hvor meget ufordeelagtigere Regningen endnu stillede sig for Sverrig, naar der tillige toges Hensyn til den vigtige Provinds, som det for faa Aar siden havde maattet afstaae til Rusland, uden at denne blev tilbagegivet nu, da det havde ydet Rusland Bistand mod den Magt, som da havde været dets Allierede mod Sverrig.

Det fremgaaer iøvrigt af ovennævnte Beretninger fra Sverrigs Gesandt ved Wiener-Congressen, i Forbindelse med de Oplysninger, som Schinkels „Minnen" paa andre Steder giver, at Østerrig var den Stat, der først og med størst Udholdenhed tog sig af Danmarks Sag paa en Tid, da det havde fuldt op af Fjender i Europa og ingen Venner. Det sees og,

at den Bistand, Danmark fik af denne Magt, skyldtes Christian Bernstorff, der, kort efter at han i 1810 havde fratraadt sin Post som Udenrigsminister, overtog sig Gesandtskabsposten i Wien, hvor han saavidt muligt benyttede sin Anseelse og sin venskabelige Forbindelse med Fyrst Metternich til at afvende det Uveir, som stærkere og stærkere trak op over hans Fædreneland. Oftnævnte Skrifts 7de Bind S. 53 ff indeholder, at Danmark, der i de første Dage af 1813 havde ved sin Udenrigsminister Rosenkrantz henvendt sig til Lord Castlereagh med Tilbud om Fred, bygget paa det Vilkaar, at det indtil den almindelige Fred indtog en neutral Stilling, til samme Tid ogsaa henvendte sig til Østerrig, der med Frankrigs Samtykke fremtraadte som Fredsmægler mellem det og England, og at den danske Minister havde forstaaet at belægge sine Ord saa vel, at Metternich lovede at gjøre, hvad han kunde, for at virke saavel hos Keiser Alexander, som paa Cabinettet i St. James. Østerrig lod det og være sig magtpaaliggende, uden Ophold at gjøre passende Skridt til Opfyldelse af dette Tilsagn. Det vilde ligge for langt fra min Vei her at afhandle disse Skridt, hvilke ikke førte til Hensigten, men dog vidnede om en alvorlig Villie. Kun bemærkes, at de vakte levende Uvillie og Uro hos Kronprindsen af Sverrig, der, som det hedder i det Schinkelske Værk 7de Bind S. 56, havde ladet det være sig magtpaaliggende, ved Løfter og smigrende Udsigter at drage Østerrig over paa de Allieredes Side, medens han og havde bestræbt sig for i lige Maade at vinde Danmark, og navnlig under 31te Marts 1813, for den danske Chargé d'affaires, Grev Baudissin, paa det Stærkeste udtalte, hvor redebon han var til at forhjælpe Danmark til rigelige Erstatninger i Tydskland for Norge, hvis Afstaaelse var en ueftergivelig Betingelse, hvorhos han gav Udsigt til, at Sverrig muligen efter Felttogets Tilendebringelse kunde være villig til igjen at afstaae det søndre Norge til Danmark, imod istedet derfor at erholde Skadeserstatning i de tydske Lande, der ellers vilde tilkomme Danmark (S. 61—62). I Særdeleshed blev han opbragt over det Gesandtskab, som Rusland, i Anledning af

Østerrigs Mellemkomst, sendte til Danmark. Han vilde vel ugjerne tiltroe selve Keiser Alexander den Troløshed, som han fandt i de, vistnok med Hensyn til de med Sverrig indgaaede Forpligtelser synderlige, Forslag, den russiske Gesandt havde gjort, men desto stærkere udtalte han sig mod de russiske Ministre, fremfor Alt mod Romanzow,*) som og mod det russiske Sendebud, Dolgoruki. Han bragte det og til, at Alexander strax tilbagekaldte denne med Misbilligelse af hans Udtalelser og Løfter. Men det varede dog temmelig længe, inden Carl Johan kunde vinde fuld Tillid til Alexanders Fasthed i at opfylde det Løfte, han havde gjort Kronprindsen, til Gjengjeld for den Hjælp, han i Raad og Daad havde ydet og fremdeles vilde yde til Europas Befrielse for Napoleons Aag, og han var derfor saameget mere paatrængende i at opfordre Keiseren til, uden Ophold at foretage det Fornødne til dette Løftes Opfyldelse (S. 104—111, 116, 118, 123, 158—160, 162—164 o. fl. St.) Et senere og følgerigere Skridt, som Østerrig gjorde for det fortrykte Danmark, var, at dets Konge blev indbuden til at deeltage i Wiener-Congressen. Hvor overraskende dette var for Alexander og Carl Johan, der nu vare forenede i det inderligste Venskab, kan blandt Andet sees af en i det Schinkelske Værk 8de Bind S. 370 meddeelt

*) Denne Minister blev anseet for meget vel stemt mod Danmark, hvilket, blandt Andet, viser sig i Frederik den 6tes, i Wegeners actmæssige Bidrag S. 348, meddeelte Skrivelse til Prinds Christian August. Denne havde nemlig yttret Mistro til Ruslands Hensigter med dets Erobringer i Sverrig, hvortil denne Prinds ved det Indfald i Sverrig, som Kongen saa stærkt paadrev, skulde være behjælpelig; i den Anledning svarer nu Kongen blandt Andet, at, saalænge man havde Romanzow, kunde man være rolig. Uden Tvivl har Rosenkrantz, der i flere Aar havde været dansk Minister i Petersborg, og giftet sig ind i en af Ruslands anseeligste Familier, staaet i venskabelige Forhold til Romanzow, ligesom og Dolgoruki var ham besvogret. Rosenkrantz's Eftermand, Blome, havde vist ogsaa vedligeholdt det gode Forhold til den mægtige Minister.

Skrivelse fra den Første til den Sidste; og de ommeldte Beretninger fra den svenske Gesandt paa Wiener-Congressen vise tilfulde, af hvilken Betydenhed dette blev for Danmarks Redning.

Det svenske Sendebud, en skarpsindig og paalidelig Iagttager, udtalte, at Kongen af Danmark kunde regne paa Østerrig og derhos kunde gjøre sig Haab om at vinde de øvrige Hoffer, ved at fremstille Sverrig som Ophavsmand til den uretfærdige Plyndring, som Danmark havde været undergiven. Keiser Alexander yttrede endog i Fortrolighed til Grev Løvenhjelm, at Østerrig arbeidede for at kunne bringe Norge tilbage til Danmark, og der fortælles om en meget stærk Udladelse, som et østerrigsk Sendebud til Petersborg lydelig skal have ladet falde om den dobbelte Uretfærdighed, Keiser Alexander havde begaaet, ved først at tage Finland fra Sverrig og siden forhjælpe dette til at skille Norge fra Danmark (see S. 257 Note). I Grev Løvenhjelms Beretning fremhæves derhos Vigtigheden af, at Kongen af Danmark havde begge Bernstorfferne og Rosenkrantz til diplomatiske Medhjælpere paa Congressen, idet disses personlige Credit, understøttet ved deres Souverains Nærværelse, gjorde det let at vinde dem, der gjerne saae, at Norge gik Sverrig af Hænderne, og som frygtede Rusland, med hvilket Sverrig gik Haand i Haand. Han anfører, at de danske Befuldmægtigede allerede den 19de November 1814 overleverede til Stormagterne en skarp Note, hvori de søgte at gjøre Danmarks Ret gjeldende, ikke blot til Pommern, men og til yderligere Skadeserstatning. Endvidere bemærker han noget senere, at ogsaa England antog sig Danmarks Sag, blandt Andet, fordi det ikke var tilfreds med Sverrigs nøie Tilslutning til Rusland, tilføiende, at det dog nu ligesom tilforn først og fremmest var Østerrig, som tog Danmarks Sag i Hænderne, og at de intime Forhold, hvori Grev Bernstorff allerede fra gamle Tider havde staaet med Metternich, maatte i nærværende Øieblik kraftig tjene Danmarks Hensigter. Om Lord Castlereagh anføres i Særdeleshed, at han ikke vilde indrømme Sverrig, som han fandt tilstrækkelig lønnet ved Foreningen med Norge,

nogen videre Ret i Anledning af de Omkostninger, det maatte have havt med at bringe Foreningen istand, og at han i det Hele talte stærkt imod Sverrigs formeentlig haarde og ubillige Fordringer, og ikke vilde erkjende, at den Modstand, der reiste sig i Norge, kunde betage Kongen af Danmark, som ei var fundet deri at have nogen Skyld, de ham ved Fredsslutningen tilsagte Fordele. I samme Retning udlod sig, efter hvad Løvenhjelm fremdeles anfører, Lord Wellington, som senere traadte i Castlereaghs Sted paa Congressen. Jeg finder det og ganske naturligt, at det engelske Cabinet baade af moralske og politiske Grunde var lidet tilfreds med, at Sverrig, istedetfor at søge Finland tilbagegivet, betingede sig Norge i Erstatning for sin Medvirkning til at styrte Napoleons Overvælde, og at bemeldte Cabinet derfor, uagtet det i sin Tid havde været nødsaget til at indvilge dette, dog under de senere, i Anledning deraf reiste Spørgsmaal, var mere tilbøielig til at gaae med Danmark end med Sverrig. Ogsaa Preussen tog sig af Danmarks Sag, vel tildeels fordi det ved en saadan Overeenskomst, som den der blev bragt istand, fik Leilighed til at tiltuske sig Svensk-Pommern, men uden Tvivl tillige, fordi Frederik den 6te ogsaa vandt den preussiske Konges Venskab. At Christian Bernstorffs Anseelse og Dygtighed ogsaa i denne Henseende har havt en god Virkning, er saa meget mere sandsynligt, som Kongen af Preussen siden formaaede Bernstorff til at modtage en udmærket Plads i det preussiske Ministerium, hvortil Kongen af Danmark med varm Anerkjendelse af denne Ministers Fortjenester gav sit Samtykke, uden Tvivl under Hensyn til, at Udenrigsministerposten her hjemme var besat til hans Tilfredshed, og at han i Joachim Bernstorff havde en fortrinlig dygtig Mand til at erstatte Broderen ved Wiener-Hoffet. Rimeligviis var det og en medvirkende Grund for Kongen af Preussen og hans Raadgivere til at være den danske Sag mere hengiven end den svenske, at det blandt de preussiske Hærførere var en almindelig Mening, at man overvurderede Carl Johans Fortjenester af den europæiske Sag, og i Særdeleshed misbilligede, at han holdt sig tilbage, indtil man først, ved at trække en betydelig

Deel af de fælles Stridskræfter til Holsteen, havde fremtvunget Kieler-Freden. Dette turde ogsaa andetsteds, navnlig hos de engelske Statsmænd, have virket til en mindre gunstig Stemning for Sverrig. Iøvrigt maa jeg, for ikke at være uretfærdig, bemærke, at saameget man end fra andre Sider og fornemmelig fra dansk Side maatte have derimod, saa havde Carl Johan dog i Sverrigs og sin egen Interesse ikke uvigtige Grunde til at handle, som han gjorde. Han vedblev ikke ganske uden Føie at nære den Mistanke, at, naar han først havde anstrænget Sverrigs Kræfter for at befrie Europa for det Napoleonske Aag, vilde man omsider ikke være meget ivrig for at skaffe Sverrig det betingede Vederlag for dets Tjenester, ja at man maaskee vilde opoffre ham som en Søn af den franske Revolution. Man finder trindt omkring i det Schinkelske Værk Beviser for, hvad jeg forhen ikke i den Grad havde antaget, at der baade i selve Sverrig og i andre Stater var en Deel Stemning for at bringe Gustav Adolphs Søn paa den svenske Throne, hvilket, foruden at skille Carl Johan og det Dynasti, han havde Udsigt til at grundlægge, ved en Throne, sandsynligviis vilde have været til Sverrigs Skade.

Den eneste Magt, der under Congresforhandlingerne bestemt stod paa svensk Side, var Rusland, og her synes det dog ikke at have været nogen Anden end Keiseren, paa hvem Carl Johan kunde stole. Efterat det Venskabsforhold, hvori disse to Fyrster vare indtraadte, en Tidlang idelig var blevet forstyrret ved Mistanke, som snart fra den ene snart fra den anden Side havde indtrængt sig, var deres indbyrdes Venskab og Tillid omsider blevet aldeles fast, og Carl Johan lod det ikke mangle paa varme Udtryk af den fulde Tillid, han havde til Alexander og til ham alene. Imidlertid saae Alexander sig ikke istand til under Congresforhandlingerne ubetinget at holde paa de svenske Paastande, men maatte tilraade Sverrig at give noget efter for de øvrige Regenters paatrængende Forestillinger. Han havde, efter Løvenhjelms Beretninger, været nær ved at undertegne en fra de øvrige Stormagters Side bifaldet Note, der gik ud paa at opfordre Sverrig til uden videre at overgive

Pommern, og da Grev Løvenhjelm, hvem han dog først over dette Anliggende vilde høre, derimod gjorde kraftige Forestillinger, men med Tilføining, at Kronprindsen gjerne vilde erkjende Keiseren som Voldgiftsmand i dette Anliggende, svarede den Sidste, at Kongen af Danmark vist ei vilde gjøre det Samme, men at denne tilligemed de øvrige Magter beleirede ham hver Time paa Dagen, for at erhverve hans Underskrift Med Hensyn til de indstændige Forestillinger, hvormed man saaledes fra alle Sider bestormede Keiseren, kunde denne ei Andet end ønske nogen Eftergivenhed fra Sverrigs Side. Løvenhjelm fandt sig og omsider bevæget til at tilraade en saadan, og Carl Johan bragtes til at indrømme, at Sverrig, efter de paa Congressen herskende Stemninger, maatte give Slip paa Pommern og Rygen og lade sig nøie med den Pengegodtgjørelse, der, efter den ommeldte Overeenskomst, lod sig tilveiebringe. Han bevidnede endog i de meest levende Udtryk Keiser Alexander sin Tak, fordi Sagen ved dennes mægtige Indflydelse og trofaste Venskab dog var blevet saaledes bragt til Ende, medens han yttrede sig med Bitterhed over de Magter, som modsatte sig Sverrigs, af Rusland understøttede, retfærdige og billige Fordringer, og derved tillige fornægtede den Taknemmelighed, de skyldte dette sidste *).

For Læsere, der med nogenlunde Agtsomhed ville overveie det her Anførte, maa det være indlysende, hvormeget det skyldtes Frederik den 6tes personlige Nærværelse paa Fredscongressen i Forbindelse med de Statsmænds Dygtighed og Anseelse, som han havde valgt til sine Medhjælpere, at dette Danmarks Velfærdsanliggende fik en Afgjørelse, der, saalangt den end var fra at kunne tilfredsstille Danskes billige Ønsker, dog efter den forladte Stilling, hvori det befandt sig, da Kongen besluttede sig til at indfinde sig i Fyrsteraadet, og efter de mangfoldige Vanskeligheder, som havde optaarnet sig imod ham, maa erkjendes for heldig. De Vidnesbyrd, hvorpaa jeg bygger, komme fra Fjendehaand, og da der ikke kan være nogen grundet Indvending mod deres Indhold, forsaavidt de her benyttes,

*) See Schinkel 8de Bind S. 370—372.

saa har man deri et aldeles uforkasteligt Beviis for det, jeg deraf har udledt. Naar Sverrigs Gesandt ved Congressen, der fornemmelig er det Vidne, hvorpaa jeg beraaber mig, klager over Danmarks listige Politiks Krogveie, hvori det maatte være vanskeligt at trænge ind (8de Bind S. 255), saa kan dette i hans Mund og efter Sagens Beskaffenhed ikke tjene til at kaste nogen Skygge paa vor Færd. De danske Diplomaters List kan alene have bestaaet deri, at de have vidst vedbørlig at imødegaae de svenske, med stor Kraft og Dygtighed forfægtede, Paastande; og skjøndt jeg ingenlunde vil nægte, at disse fra Sverrigs Standpunkt havde ikke ringe Vægt, saa er det dog umiskjendeligt, at Danmark havde den fuldeste Ret til at modarbeide samme. Sandsynligviis have vore paa Congressen virkende Statsmænd med Styrke og Held tilbageviist de Grunde, hvormed det svenske Gesandtskab vilde gjøre det gjeldende, at den Modstand, der viste sig i Norge mod Kieler Fredens Fuldbyrdelse, maatte paadrage Danmark Ansvar og berøve det de Rettigheder, der ved Freden vare Samme tilsagte, ligesom de uden Tvivl og have vidst paa flere Maader at bibringe de forskjellige Fyrster og Statsmænd, som vare forsamlede i Wien, et andet Syn for Sagen end det, hvormed de vare komne til Congressen. Der var Ingen bedre end Bernstorfferne istand til at oplyse, hvor langt det var fra, at den danske Regjering havde næret nogen Forkjærlighed for Napoleon og det fordærvelige Spærringssystem, han vilde paatvinge Europa, men at det engelske Overfald med Vold og Magt havde kastet Danmark ind i Samme. Det kan heller ikke feile, at de med deres nøie Kundskab til alle Forholdene og deres øvede Takt have vidst at udføre det paa en Maade, der ikke frastødte de engelske Statsmænd, men tvertimod maatte bringe dem til at antage, at Danmark var rede til at ombytte det fjendtlige Forhold, hvori Skjæbnen havde kastet det, med et oprigtigt og paalideligt Venskab. De, Englænderne velbekjendte, sunde og faste Grundsætninger, som fra de ældre Bernstorffer vare nedarvede paa de tvende Statsmænd af dette høithædrede Navn, der nu talte Danmarks Sag, maatte give deres Forestillinger forøget Vægt

og Tillid. Alt dette kan heldig have medvirket til, at de engelske Statsmænd vare de, der strax gjorde fælles Sag med de østerrigske. Jeg kan vel ikke tænke mig, at vore Diplomater i deres Fremstillinger af de til Bedste for Danmark talende Grunde kunne engang have havt Brug for Noget, der med Føie kunde henføres til Krogveie eller anden List; men det var begribeligt, at den svenske Gesandt, der havde sat sig ind i andre Forestillinger om adskillige af de Forhold, hvorom der var Tale, kunde finde slige Betegnelser anvendelige paa vellykkede Bestræbelser for at sætte disse Forhold i et andet Lys end det, hvori han kunde ønske dem sete. Naar iøvrigt den svenske Gesandt fornemmelig fremhæver Bernstorffernes, i Særdeleshed Christian Bernstorfs, Indvirkninger paa Congressen, saa giver dette ingen Anledning til at omtvivle, at ogsaa Rosenkrantz værdigen har fyldt sin Plads. Det var baade forstandigt og smukt, at denne fornemmelig lod sin Formand paa den Post, han nu beklædte, føre Ordet, men han har vist nøie overlagt Alt med Bernstorfferne og, hvor det fandtes passende, i sine Samtaler med de tilstedeværende Monarker og Statsmænd støttet den fælles Sag ved mangt et sundt og indtrængende Ord. Men fremfor Alt maa han ved sin Personlighed, der bar et umiskjendeligt Præg af Sandhed og Paalidelighed, have styrket den Credit, de danske Diplomater, efter den svenske Gesandts Vidnesbyrd, nød i Forsamlingen, og der var saa meget i Veien for den Sag, som denne med Iver og Dygtighed forfægtede.

Det Gode, der paa Fredscongressen blev udrettet for Danmark, kan iøvrigt ikke bedømmes uden under Hensyn til den meget betænkelige Stilling, hvori Danmark, saavel ifølge af sin Forbindelse med Frankrig som af Begivenhederne i Norge, stod umiddelbart, da Congressen begyndte. Blandt de opnaaede Fordele indtager den en ikke ringe Plads, at Danmark, der nylig havde staaet i et fjendtligt Forhold til de fleste europæiske Stater, nu havde erhvervet sig almindelig Agtelse og Velvillie hos disse. Keiser Alexander var den af de tilstedeværende Souverainer, der længst stod imod; det Venskabsbaand, der forenede

ham med Sverrigs Kronprinds og hans levende Erkjendelse af de store Tjenester, denne havde gjort ham og hans Rige saavelsom den hele europæiske Sag*), gjorde ham til dennes naturlige Bistand mod de øvrige Magter, der snart vare blevne stemte for Danmark. Han lod det derfor være sig magtpaaliggende i det Øieblik, da han blev overrasket ved Efterretningen om Kongen af Danmarks Reise til Congressen, at berolige Carl Johan ved den Forsikring, at Hans Danske Majestæts Nærværelse eller Fraværelse ei skulde gjøre nogen Forandring i den Deel, han tog i Sverrigs og Kronprindsens Interesser**). Efter hvad der er blevet fortalt, viste han sig i Begyndelsen noget stram i sine personlige Berørelser med Frederik den Sjette, men blev dog ogsaa efterhaanden vunden ved den Aabenhed og Sandhed, hvormed denne kom ham imøde; hvad der her er meddeelt af Løvenhielms Indberetninger indeholder og et Vidnesbyrd om, at Frederik den Sjette jevnlig talte Danmarks Sag for Keiseren, og at dette ei blev uden Virkning paa denne. Ogsaa til Sverrig kom Danmark, efter at det Mellemværende, der spændte Sindene mod hinanden, var afgjort ved Congressen, i et Forhold, der snart blev aldeles venskabeligt. Carl Johan blev uden Tvivl fuldkomment overbevist om det Ugrundede i den Mistanke, han tidligere havde

---

*) Efter de Oplysninger, der gives i Schinkels „Minnen", upaatvivlelig grundede paa skriftlige og mundtlige Overleveringer af Carl Johan, have disse Tjenester nok saa meget bestaaet i den Kraft, denne havde sat i Alexander, da denne vaklede, og de gode Raad, hvormed han havde udrustet ham, som i den Hjælp, han siden ydede i Spidsen af sine egne og Andres Tropper.

**) l. c. 8de Bind S. 370. Der var til hiin Tid idelig Tale om et eller andet Ord, der under Congressen blev vexlet mellem Frederik den Sjette og Alexander; deriblandt at den Sidste, som man meente, ikke uden en hemmelig Misundelse, fremhævede, at Kongen havde været saa lykkelig at vinde Alles Hjerter; hvortil denne skal have svaret: „men ikke en Sjæl". Dette uovertræffelige Svar vil uden Tvivl flere Gange være gjengivet ved Trykken.

huset om, at Frederik den Sjette hemmelig havde understøttet Bevægelsen i Norge, ligesom han havde for megen Forstand til, efterat de politiske Sammenstød, der havde fremkaldt bittre Følelser, vare overstaaede, at holde paa disse. Danmark vedblev ogsaa fremdeles fra alle Regjeringers Side at nyde Agtelse og Velvillie. Det er allerede ovenfor S. 55 bemærket, at Alt, hvad der fortælles om Tryk, som Rusland udøvede paa Danmark, ikke er Andet end vore Bladskriveres Opspind. Det Samme gjelder og med Hensyn til det tydske Forbund. Maaskee jeg paa et senere Trin nærmere skal belyse dette, kun maa jeg allerede her udtale, at man for al Ting ikke herved maa tage Hensyn til den Færd, det tydske Forbund eller enkelte tydske Stater viste mod Danmark, efterat de Folkebevægelser vare indtraadte, hvorved Forbundsmagten for en Tid gik over fra Regenterne til Demokraterne, en Bevægelse, hvortil Martsministeriet strax rakte sine Hænder *), og at man ligesaalidet maa betragte den Storm, som Stænderforsamlingerne i enkelte tydske Stater, under de nogle Aar forud mellem Danmark og Hertugdømmerne opstaaede Spændinger, reiste mod os, som et Værk af det tydske Forbund. Disse Stænderforsamlinger og de Forfattere, der vare deres Organer, hvoriblandt det Rotteck-Welkerske Statslexikon, stode netop fjendtlig mod den tydske Forbundsmagt, medens de have udøvet en overordentlig stor Indflydelse paa de Stemninger i Danmark, der bragte dette ind i Bevægelsen af 1848 og paa de opløsende Retninger, der have viist sig paa Rigsdagen og i Pressen.

Wegener har i sine aktmæssige Bidrag S. 283—288, udbredt sig over den store Velvillie, hvormed baade Østerrig og Rusland kom Frederik den 6te imøde, da han ikke længe førend sin Død paakaldte disse Staters Medvirkning til at faae Thronfølgen saaledes ordnet og befæstet, at Monarchiet, ogsaa efterat den mandlige Kongestamme var uddød, kunde forblive udeelt til-

*) See Kongens Svar til den slesvig-holsteenske Deputation af 24de Marts 1848, jevnfør „for den danske Stats Opretholdelse i dens Heelhed", S. 244—245.

sammen. Som bemærket i mit i 1853 udgivne lidet Skrift „Yderligere Bemærkninger i Anledning af det den forenede Rigsdag forelagte kongelige Budskab om Arvefølgen for den samlede danske Stat" S. 50, forholder dette sig ganske rigtigt med Hensyn til den velvillige Stemning, som disse Regjeringer ved fornævnte Leilighed lagde for Dagen, udenat der dog just blev given saa megen Udsigt til Sagens Afgjørelse paa den Grundvold, Frederik den 6te søgte at gjøre gjeldende, som hiin Forfatter gjerne vil lægge navnlig i den østerrigske Udtalelse *).

Det er noget længe, jeg her har dvælet ved Begivenheder og Forhandlinger, som ved første Øiekast kunne synes at være Gjenstanden for nærværende Skrift aldeles uvedkommende. Men naar man sætter sig ind saavel i den første Fremtræden af en Skandinavisme, der havde en politisk Farvning, som i dens senere Gang her i Danmark, vil man dog uden Tvivl erkjende, at de her meddeelte Oplysninger ikke ere uden Betydning for dens rette Vurdering. Som allerede bemærket ovenfor S. 12, skulde hiin første livlige Fremtræden i 1843, vistnok ikke i Fleerheden af de Deeltagendes Bevidsthed, men dog efter Ledernes Hensigt, være et Pirringsmiddel for at sætte Liv i den Bevægelse for en Forandring i vor Statsforfatning, der umid-

*) Til hiin Tid gjorde Christian Bernstorff et Besøg, sit sidste, i Danmark, som jeg formoder paa Indbydelse af Kongen, der ønskede at raadføre sig med ham angaaende den rette Behandling af ovennævnte Anliggende, der i hans sidste Levetid brændte ham paa Hjertet. Begges Dage vare imidlertid snart udrundne, og der indtraadte ikke nogen Virkning af denne Raadførsel. Jeg vilde heller ikke være istand til at gjøre nogenlunde nøiagtig Rede enten for Indholdet af de Raad, Bernstorff gav, eller for den videre Bearbeidning, der efter samme blev givet Sagen (jevnfør dog Wegener l. c. 286); jeg har blot nævnt foranførte Omstændighed, fordi den afgiver et yderligere Vidnesbyrd om den Tillid, Kongen stedse vedblev at bære for sin forrige Minister, om hvem Mange gjerne ville antage, at han allerede i 1807 var faldet i Kongens Øine (cfr. „Af mit Livs og min Tids Historie" 3die Bind S. 233—235).

delbart efter Christian den 8des Thronbestigelse var brudt frem, og som med stor Iver blev næret saavel af Pressen, som gjennem Folkeforsamlinger, Petitioner med talrige Underskrifter m. v. Men saavel den constitutionelle Bevægelse selv, som de flere Sidebevægelser, hvorved den skulde drives frem, havde sin fornemste Støtte i de uafladelige Bestræbelser, som ad alle Veie bleve anvendte for at nedsætte den nærmest liggende Fortids Regjering i Folkets Øine, og derved bringe det til at troe, at det ikke var muligt ad den Vei, Regjeringen vilde føre det, at komme til en ønskelig Statstilstand, men at der behøvedes et levende Folkerøre for at tvinge den ind paa andre Veie. I den seneste Tid udtales det og ganske uforbeholdent, at det, hvorfor Danske bør tye til deres skandinaviske Brødre, er, at en slet Regjering har styrtet Danmark i en uholdbar Tilstand, hvoraf den ikke kan hjælpes ud, medmindre de Svenske kunne formaaes til at tage sig af os. Under det første Frembrud gik vore Skandinavisters Tanker vist ikke saavidt, ligesom de ei heller udtalte deres Hjerters Tanker med en saa stor Aabenhed som nu. Men det laae kjendelig paa Bunden af deres Tale, at det var for at bøde paa, hvad vor Regjerings Synder havde bragt i Ulave, at man skulde søge Hjælp ved en Tilslutning til de øvrige skandinaviske Folk, hvis egentlige Væsen man dog ikke den Tid saae sig istand til at udtale. I Begyndelsen af den Bevægelse, som Thronskiftet af 1839 fremkaldte, var der endnu for megen Kundskab til den foregaaende Tid, og hos mange da gjeldende Personer for megen Ærlighed til, at man kunde miskjende de fra Regjeringen udgaaende kraftige Fremskridt, som Landet og Folket havde gjort i en Deel af den Tid, hvorpaa man da henvendte sin Opmærksomhed. Dog søgte man efterhaanden at forringe disses Betydning ved at eftervise, hvad der endnu stod tilbage, og anke over de Standsninger, som vare indtraadte, uden ret at ville erkjende de naturlige Hindringer, der vare traadte i Veien for de tilsigtede Forbedringers hurtigere og mere uafbrudte Gjennemførelse. Men især holdt man sig til de for Danmark ulykkelige Tider, der frembrød i 1807, og vilde gjerne kaste Skylden paa Regjeringen for de Ulykker og

Trængsler, som fulgte af Krigen, hvis Eftervirkninger endnu i en lang Række af Aar efter dens Tilendebringelse hvilede tungt paa Landet. Jeg har i mit oftnævnte historiske Værk havt Leilighed til at belyse de fleste Vendepunkter i hiin Tids Historie og, som jeg tør paastaae, ved en sand og upartisk Fremstilling af Forholdene, sat de Læsere, der kunne og ville prøve, istand til at fælde en billig Dom derover. Kun det Afsnit af samme, som jeg har gjort til Gjenstand for nærværende Skrift, har jeg hidtil ikke havt Leilighed til nogenlunde nøiagtigt at oplyse. Vel har jeg i bemeldte Skrift 3die Bind S. 218—219, navnlig i den der anbragte Note kort og bestemt angivet, hvori Aarsagen laae til, at Danmark ved den europæiske Congres ikke kom til den Erstatning, hvortil Fredsslutningen af 14de Januar 1814 havde givet Udsigt. — Men jeg havde den Tid ikke et Stof, der kunde sætte mig istand til at føre et tilfredsstillende Beviis for den der fremførte Mening, om hvis Rigtighed jeg dog personlig ingen Tvivl havde. — Først senere bragte de historiske Meddelelser, som en Adjutant hos Carl Johan under dennes Øine har optegnet og samlet, et ganske fortræffeligt Materiale til at sætte dette Anliggende i et klart Lys. Dette Værk indeholder afgjørende Beviser paa, at Danmarks politiske Tilværelse, saaledes som jeg i bemeldte Note har udtalt, var kommet paa Spil ved den Modstand, der i Norge var gjort mod dette Riges Overgivelse til Sverrig, saaledes som den i Henhold til Fredsslutningen blev fordret. Ligeledes har man og der et uforkasteligt Vidnesbyrd om den heldige Virkning, som Frederik den 6tes Nærværelse paa Congressen havde til at frelse, hvad endnu frelses kunde, saa og om den udmærkede Tjeneste, som nogle af vore Statsmænd og navnlig de ovenfor S. 29 betegnede ved denne Leilighed gjorde Kongen og Fædrenelandet. Disse Vidnesbyrd maae vinde i Kraft og Betydning derved, at de komme fra Fjendehaand, og at de ere optegnede i en ganske anden Hensigt end den, hvori de her paaberaabes; men det fortjener dog Anerkjendelse, at der, naar man ei vil opholde sig ved enkelte Udtryk, som have faaet en Farve af det svenske Sind, som man ikke kunde Andet end formode, ikke er Noget, som man jo kan lade

gjelde, saaledes som Forf. har givet det. Fornævnte Meddelelser have været mig til stor Tilfredsstillelse, og jeg har ikke kunnet undlade noget udførlig at fremhæve det Væsentlige af deres Indhold. Det burde vel have været nok at henvise til den svenske Samling, men det vilde dog ikke have været det i et Tilfælde, hvori man kan være vis paa, at vore Ordførere ugjerne ville see. Selv om jeg ved min Gjengivelse kan fremkalde nogen Opmærksomhed paa de deri meddeelte Oplysninger, er uvist; men vist er det, at der ikke er et fornuftigt Ord at sige mod deres Værd og Gyldighed.

Det vil for Resten især falde disse Ordførere for Brystet, at jeg udhæver den fortrinlige Dygtighed vore Diplomater ved den omhandlede Leilighed have lagt for Dagen. De have i saa lang Tid vænnet dem til at tale haanligt om vor jammerlige Diplomati saavel i ældre som i nyere Tider, at de uden videre maae ansee det for en formastelig Daarskab, naar Nogen, efter Alt, hvad de saa ofte og saa eftertrykkelig have sagt, ikke vil anerkjende denne Jammerlighed. Men ligesom de vistnok efterhaanden ville blive nødte til at trække meget tilbage af deres skarpe Tale, eller at henvende den imod andre Tider og andre Personer, end dem, som de ønske Fordømmelsen underkastede, saa ere Beviserne for det Held og den Dygtighed, hvormed vore Diplomater have virket paa Wiener Congressen, saa tvingende, at Partiet dog neppe vil paatage sig at udstøde Haan over disse danske Diplomater. Det burde være overflødigt, — men jeg veed, at man i det Forhold, hvori jeg er kommen til det læsende Publikum, ikke kan være forsigtig nok, — naar jeg tilføier, at jeg ingenlunde deri vil søge en Maalestok for vor Diplomaties almindelige Kræfter, men jeg maa dog bemærke, at disse og til andre Tider have viist sig ret tilfredsstillende, og at jeg ikke fra den Tid, hvorover jeg kan have nogen Oversigt, veed noget Exempel paa, at noget vigtigt Anliggende er blevet fordærvet af vore Diplomater.

Imidlertid kan man i selve de ovenstaaende Meddelelser søge et Stof til at forringe det Fortjenstlige i vor Konges og de ham ledsagende Statsmænds Virken paa Wiener Congressen.

De vise nemlig, at de Stemninger, som de der tilstedeværende Monarcher og Statsmænd førte med sig, ikke hos Alle vare saa meget mod Danmark eller for Sverrig, som man, efter de nylig tilendebragte Krigsforhold, kunde have formodet, men at foruden Østerrig ogsaa vor hidtilværende Fjende England var med Hensyn til det, der nu skulde afgjøres, mere stemt for os end for Sverrig eller for Keiser Alexander, der ganske stod paa Sverrigs Side. Jeg har imidlertid aldeles Intet imod, at man erkjender, hvormeget disse Forhold vare til Hjælp og Lettelse for de danske Diplomater; jeg ønsker paa ingen Maade, at man skulde tillægge enten Frederik den 6te eller dennes Medhjælpere nogen Trolddomsmagt til at beseire Kræfter, der eenstemmig og bestemt vare rettede mod Danmarks Undergang. Men ligesom det ikke kan omtvivles, at den danske Regjering, allerede inden Congressen begyndte, havde, navnlig gjennem Bernstorff, virket til Danmarks Fordeel paa et eller vel tvende af de meest indflydelsesrige Steder, og at Frederik den 6te derfor med Tillid gik til Wien, hvad Mange her hjemme antoge for et meget misligt Skridt, saaledes blev det og Kongens og de ledsagende Statsmænds Fortjeneste at have vedligeholdt, næret og styrket de gunstige Stemninger, og med Kraft og Klogskab bekjæmpet dem, der fra først af stode skarpt mod Danmark. Hvad denne sidste Opgave angik, turde det være, at det danske Kabinets gamle moralske Anseelse, som Alexander i 1807 paa den meest levende Maade havde hyldet, og som baade Kongens og de ham ledsagende tre Statsmænds hele personlige Holdning var vel skikket til at bringe ham i ny Erindring, har udrettet, hvad ingen diplomatisk Kløgt kunde have gjort. Hvor høit man nu vil sætte paa den ene Side de Vanskeligheder, der fra vor Side vare at overvinde, og paa den anden Side de Stemninger og Forhold, der kom os til Hjælp, det beroer for en stor Deel paa Enhvers Sind og Tilbøielighed. Jeg kan meget vel finde mig i, at der ere Mange, hvis Syn er meget skarpt paa den ene Side og noget stumpt paa den anden, og skal ikke stride mod dem, der ere bange for at tillægge Frederik den 6te, Christian eller Joachim Bernstorff eller Rosenkrantz for stor

Fortjeneste. Saadanne maae for mig gjerne komme derfra for saa godt Kjøb, som de nogenlunde kunne. Men det staaer fast, at Danmarks Sag paa den store europæiske Congres blev ført med Ære og Dygtighed, og under tilbørligt Hensyn til den næsten fortvivlede Tilstand, hvori den havde befundet sig, maa det og erkjendes, at den blev ført med Held.

Hvad der endvidere har tilskyndet mig til at benytte det rige Stof, det Schinkelske Værk giver til Oplysning om den Tingenes Gang, der førte til det Udfald, Wiener Congressen fik, forsaavidt Danmark vedkommer, er den store Mangel paa al Kundskab derom, der viser sig i vor Presse. Med Undtagelse af den oven S. 94 anførte korte Bemærkning, som jeg ved en foregaaende Leilighed har meddeelt, men først nu har seet mig istand til nærmere at belyse, turde man saa godt som intet Andet finde, end i en ældre Tid nogle almindelige Udtalelser om de Fortjenester, Frederik den 6te ved sin Nærværelse paa Congressen indlagde sig af Fædrelandet, hvilke Udtalelser, skjøndt i det Hele vel begrundede, dog ikke vare ledsagede af en Belysning, som kunde gjøre dem gjeldende, og i en senere Tid nogle Yttringer i en ganske modsat Retning, der kun ere Udtryk for Vedkommendes Sindelag, men ikke hidrøre fra nogen Kundskab til Sagen. Hvor lidet dette hele Anliggende har været bekjendt hos os, vil man allertydeligst see af et Skrift, hvori man, saavel efter dets Bestemmelse som med Hensyn til Forfatterens Stilling og Kundskaber, mere end andetsteds skulde have ventet at finde Tegn til et saadant Bekjendtskab, nemlig Wegeners aktmæssige Bidrag til Danmarks Historie i det nittende Aarhundrede. Her læser man vel noget Lidet om fornævnte Æmne, men dette er ikke alene saare manglende og ufuldstændigt, men endog saa bestemt urigtigt, at man kun med Nød og Neppe kan forklare sig det. Aarsagen ligger dog uden Tvivl i den Omstændighed, at Forfatteren har været saa aldeles optaget af sin Omsorg for at udfinde Alt, hvad der kunde sætte de i Hertugdømmerne foregaaede Bevægelser og de Personligheder, hvorfra han hidledte disse, navnlig ikke blot de daværende Augustenborgere, men og deres Fader og Farbroder, i et forhadt

Lys, at han ikke har havt Øie for det meget Andet, der hørte til den Deel af vor Historie, som han aktmæssig vilde oplyse. Han har vel Noget om de Bestræbelser deels fra russisk deels fra østerrigsk Side, der viste sig i 1813 for at frelse Danmark fra den Undergang, hvormed det blev truet (S. 184 og 192). Men dette er meget ufuldstændigt. Navnlig omtaler han ikke, hvad der fra østerrigsk Side var foretaget for at formaae Rusland til at sende en Gesandt med Fredstilbud til Kjøbenhavn, og heller ikke finder man et Ord om, at det var Christian Bernstorff, der havde fremkaldt Keiser Frantz's velvillige Optræden, hvorimod det seer ud, somom den veltænkende Keiser blot i Erindring om den Modgang, der forhen havde besøgt ham selv, var blevet dreven til dette Skridt ved Medfølelse for en anden Monark, som nu truedes med at blive udslettet af Regenternes Tal. Det kan dog ikke feile, at Wegener, hvis det ikke udelukkende havde været i hiint eensidige Formaal, han havde gransket i de Akter, han havde til sin Raadighed, maatte have fundet Noget til Oplysning saavel om Østerrigs Forhold til den russiske Sendelse som om Bernstorffs Virksomhed i denne Sag, hvilket Sidste maatte fortjene Danskes særdeles Opmærksomhed. Men et andet, maaskee endnu stærkere Beviis paa, hvorlidet denne Historiker har sat sig ind i den Stilling, hvori Danmark paa Congressen befandt sig lige over for de øvrige Magter og navnlig en af dem, hvis Indflydelse maatte være af største Betydenhed, findes Side 206, Note 292, hvor han tillægger Lord Castlereagh en Yttring, der gik ud paa, at han aldeles ingen Betænkelighed kunde finde ved at tilintetgjøre Danmark som Stat. Hvorvidt han har havt Uret i at henføre, hvad han har fundet om saadan Udtalelse i et af ham citeret Skrift, til hiin engelske Statsmand (cfr. Schierns historiske Studier 1 Bind S. 349 Note 2), er af liden Vigtighed, men mærkeligt er det, at han har været saa fremmed for de Stemninger, der viste sig i Wiener Congressen, at han kunde troe det muligt, at Castlereagh havde brugt hiin Udladelse. Vi have ovenfor S. 84—85 anført klare Beviser for, at det engelske Kabinet, og netop i Særdeleshed

han, nærede et ganske andet Sind mod Danmark; ligesom man og vil have ondt ved at forestille sig, at nogen betydende engelsk Statsmand kunde have en al engelsk Politik saa modsigende Tanke og derhos have fundet Fornøielse i at udtrykke den paa den kaadeste Maade.

Jeg troer heller ikke, at det vil være uden Interesse her at finde nogle Bidrag til Kundskab om andre Regjeringers Stemninger og Forhold til den danske saavel i hiin Tid som tildeels i en senere. Hvad jeg har sagt udenfor det, der har sin Hjemmel i det svenske Kildeskrift, er grundet paa, hvad jeg ellers i min Stilling har havt Leilighed til at erfare. Det er derimod i flere Maader afvigende fra de i vore Blade herskende Forestillinger, men det er i Sandhed ganske mærkværdigt, hvor uheldige disse næsten altid ere, naar de ved Hjælp af egen Skarpsindighed eller af Kundskabskilder, som de have for dem selv, ville oplyse deres Læsere om Regjeringshandlinger og Regjeringshensigter.

Man tænke ikke, at der, uagtet min Belysning af de omhandlede Forhold i det Hele maatte føre til et velvilligt eller dog forsonligt Sind imod de Regjeringer, hvorom der har været Tale, skulde derfra være en Undtagelse med Hensyn til Sverrig, eller maaskee tillige til Rusland, hvilket Sidste iøvrigt kunde tjene til nogen Forsoning for, hvad der skulde forraade Uvillie mod Sverrig. Det ligger klart for Dagen, at jeg ingenlunde har havt til Hensigt, at opvække nogen Bitterhed enten mod den svenske Regjering eller mod det svenske Folk. Jeg har tvertimod i mit oftmeldte Skrift 3die Bind S. 220—221, Note yttret, at Danmark ikke havde Grund til Andet, end at være tilfreds med det Sind, Sverrig, efterat Freden af 1814 var bleven fuldbyrdet, har viist mod Danmark; og ligeledes har jeg i nærværende lidet Skrift gjentagne Gange udtalt, hvorledes vel den svenske Regjerings Adfærd deels under Krigen, deels i Anledning af Fredsslutningens Fuldbyrdelse, i flere Maader har været noget skarp og ubillig, men at den dog fra sit Standpunkt har havt ikke uvigtige Grunde for sig, saa at det vilde være ufornuftigt under Fredsforholdet at gjemme

Noget af bittre Følelser derover. Der er maaskee ikke mange af mine Landsmænd, som ere saa langt borte fra eensidig at gjøre Danmarks Tarv til Grundregel for Domme over andre Staters Forhold. Det er i mine Øine en forkastelig Egoisme, naar et Folk eller dets Regjering ikke vil erkjende nogen anden Regel for sin Adfærd mod andre Folk end Statens egen Fordeel; men det er utaaleligt, naar man fordrer, at andre Stater skulle gjøre det, der bedst stemmer med vor Interesse, til øverste Grundsætning for deres Handlinger. Jeg har derfor stedse holdt mig fri for lidenskabelige, hadefulde Yttringer, som det til forskjellige Tider i mit Liv har næsten været anseet som Borgerpligt at føre i Munden, snart mod den ene, snart mod den anden Stat, saasom i en Tid, der end ikke først begynder med 1807, mod England, men dersom jeg engang havde næret og pleiet de Følelser, som derved udtryktes, saa vilde det ogsaa have faldet mig vanskeligere end de fleste Andre at dreie Munden i en modsat Retning, og umuligt at gjøre det paa en saa ugeneert Maade, som Andre have vidst at gjøre det (cfr. mit Skrift 3die Bind S. 223—224). Dog det hele udstrakte Æmne om den rette Begrændsning af den patriotiske Iver i Bedømmelsen af vore Forhold til andre Stater skal jeg forbeholde mig ved en anden Leilighed nærmere at behandle.

§ 9.

Tilbageblik paa det Foregaaende. — Prøvelse af den Paastand, at den calmarske Unions Undergang maa tilskrives de unordiske Konger, hvormed Unionstiden begyndte.

Under Bearbeidelsen af de ovenstaaende Paragrapher er det oftere faldet mig ind, om jeg ikke vilde gjøre bedst i at lægge dem tilside, og derimod forsøge i en anden og mere sammentrængt Skikkelse at belyse mit Æmne. Historien har nemlig, saavidt jeg skjønner, forlængst afsagt sin Dom over Fortidens Bestræbelser for at samle de tre skandinaviske Folk i en fælles Stat; og, med al den Umage, som et Parti i den

senere Tid har gjort sig for at læse Aarbøgerne saaledes, at de skulde kunne bruges som Støtte for den Fornyelse af disse Bestræbelser, hvorfor det nu sætter Himmel og Jord i Bevægelse, saa har det dog ikke været istand til at frembringe Noget, der i og for sig var skikket til at opvække grundet Tvivl om, hvad der virkelig er Historiens Dom. Det kan følgelig synes, at man, naar man dog, i Betragtning af den Magt, Partiet har vundet over Mange, ikke ganske vil lade dets Forsøg i hiin Retning upaaagtet, burde indskrænke sig til en ganske kort Efterviisning af de aabenbare Feiltagelser, som ligge til Grund for samme. Jeg er derimod traadt ind paa en ganske anden Vei. Jeg har nemlig opholdt mig længe ved de Kjendsgjerninger og Autoriteter, som det er blevet Skik og Brug at opstille til Beviis for den naturlige Trang til at være sammen, der skal have aabenbaret sig i de skandinaviske Folks Historie. Og medens disses omstændelige Gjennemgaaelse har været et trættende Arbeide, saa er jeg dog derved ikke blevet færdig med, hvad der kunde synes at høre til en fuldstændig Belysning af den skandinaviske Politiks Værd. Det egentlige Spørgsmaal maatte dog være, hvorvidt der kan udfindes en Forbindelse mellem de nordiske Stater, som under behørigt Hensyn til alle indre og ydre Forhold kan antages at styrke deres faste Bestaaen, saavelsom de enkelte Staters Udvikling og Velvære. Imidlertid er det nu engang hine Kjendsgjerninger og Autoriteter, som vore Skandinavister med en Eenstemmighed, der kunde synes at tyde paa en fælles Vedtagelse, have sat i Spidsen for den Lære, der prædikes som den eneste, hvori Danmark kan finde Frelse. Derimod undgaae de saavidt muligt at udtale sig om, hvorledes Foreningen maatte ordnes, for at kunne svare til sit Formaal, og naar de enkelte Gange finde sig nødsagede til at lade nogle Ord derom falde, da er det saa uklart, saa ubestemt, og derhos til forskjellige Tider saa forskjelligt, at det Intet frembyder, hvorved man kunde holde sig. Saafremt jeg vilde bøde derpaa, ved fuldstændig at udvikle de forskjellige Veie, ad hvilke Foreningens Talsmænd kunde formodes at ville have den gjennemført, saa vilde det

lede til en endnu større Vidtløftighed end den, der følger af den Fremgangsmaade, jeg har brugt, og der vilde dog naturligviis altid kunne nævnes Et og Andet, hvorom jeg ikke havde truffet deres rette Mening. Man turde heller ikke vente, at bringe dem til en saa klar og omfattende Udtalelse, at man fik at vide, hvad der var deres Mening. Jeg har saaledes ei kunnet komme tilbage fra den Forudsætning, hvori jeg har begyndt dette Arbeide, at jeg fornemmelig maa holde mig til det, som Partiet selv har gjort til Udgangspunkt for dets Lære. Ogsaa er det vedblevet at være mig klart, at jeg, hvis jeg skal have noget Haab om at overbevise mine Medborgere, ikke bør indskrænke mig til at paavise det Ubegrundede i de forskjellige Sætninger, hvorfra Partiet gaaer ud, men at jeg tillige ved adskillige Leiligheder bør udhæve de mange Kjendsgjerninger, der indeholde slaaende Beviser for det stik Modsatte af det, vore Ordførere have villet finde i de af dem paaberaabte Begivenheder og Forhold. Ogsaa har jeg stundom benyttet den Leilighed, Æmnet frembød, til udførlig at behandle Partier af vor nyere Historie, der ei staae i nogen umiddelbar Forbindelse med det skandinaviske Spørgsmaal, men hvis urigtige Opfatning dog har havt væsentlig Indflydelse paa den Bedømmelse af vore ældre Regjeringer, der ogsaa ligger paa Bunden af den skandinaviske Politik. Naar først de mange vildfarende Forestillinger ere trængte tilbage, ved hvis Hjælp man har skaffet denne Politik Indgang her i Landet, saa vil maaskee ingen videre Prøvelse af samme være fornøden; og i alt Fald vil den, naar Veien for samme saaledes er banet, kunne være meget kort. Hvis dens Velyndere, idet de erkjende de Udenværker, hvormed de have søgt at omgive samme, for uholdbare, maatte ville forsøge deres Kræfter paa at befæste det, der skal være det Indre i Læren, saa vil der og blive Leilighed til at prøve denne Befæstning.

Med den vedtagne Opregning af Kjendsgjerninger, der skulle bære Vidnesbyrd om den Trang til indbyrdes Forening, som skal gaae igjennem de skandinaviske Folks Historie, søger man at forbinde den Betragtning, at den ulykkelige Skjæbne,

Calmarunionen havde, maa hidledes fra de flere unordiske Konger, der bestege den skandinaviske Throne, og som ved deres Uforstand forstyrrede det, der i og for sig var saa vel anlagt, at man gjerne vil have det betragtet som et Forsynsværk. Dette Sidste har man, ligesaavel som det Første, fra det Luftballons-Dokument, som i den senere Tid er kommet til en saa stor Ære og Værdighed. Begge Dele følges derfor ogsaa ad, og udgjøre tilsammen den egentlige Grundvold for den Politik, der nu prædikes. Efterat have udbredt os over den første Deel, skulle vi nu see, hvorledes det staaer sig med den sidste.

Der frembyder sig strax den Bemærkning, at det ingenlunde var en tilfældig Omstændighed, at de ved Calmarunionen forenede Riger strax kom under fremmede, navnlig tydskfødte Fyrster. Dette var deels umiddelbart givet ved Unionens Indhold, deels laae det i de daværende Forholds Natur. Erik af Pommern var allerede Aaret førend Calmarunionens Stiftelse kronet som Konge for de tre Riger, skjøndt han endnu i nogen Tid var umyndig under Formynderskab af Dronning Margarethe, og denne, saalænge hun levede, i Gjerningen beholdt en Indflydelse, om hvis Omfang der dog savnes Vished, ligesom det i alt Fald er afgjort, at Erik traadte frem som selvhandlende. Det laae og ganske i Tingenes naturlige Gang, at de næstfølgende Unionskonger ligeledes bleve valgte i fremmede Fyrstehuse. Der var nemlig ingen Prinds til enten i Erik af Pommerns eller Christopher af Baierns Ætt, og ligesom man hverken til hine eller til andre Tider, være sig i de nordiske Lande eller andetsteds, har været tilbøielig til, naar Thronen i noget Tilfælde skulde besættes ved Valg, da dertil at kalde en Indlænding udenfor Fyrsteslægten,*) saaledes var der netop her, hvor tre hidtil forskjellige, i den nærmeste Fortid endog fjendtlige, Stater nylig vare bragte sammen, aldeles ikke at tænke paa, at Vælgerne fra disse tre forskjellige Stater vilde give en

*) Undtagelse vil vanskelig kunne finde Sted uden til Bedste for en Enkelt, som i udvortes eller indvortes Krige maatte som Krigsanfører have indlagt sig en særdeles fremragende Anseelse.

enkelt af disse den Overvægt, som den vilde faae, naar den fælles Konge toges af dens Midte. De Svenske havde og i flere Tilfælde, som laae nær ved Calmarunionen, søgt at bringe Kronen paa en tydsk Fyrstes Hoved, i et af disse navnlig henvendt deres Tanke paa det holsteenske Grevehuus, hvilket kun ved Valdemar Atterdags og Dronning Margarethes Kunster i Forbindelse med føielige Omstændigheder var blevet forpurret.*) Der vilde saaledes allerede ligge et stærkt Beviis paa Calmarunionens Uholdbarhed i den Erkjendelse, at den maatte mislykkes, naar Throncandidater maatte søges udenfor de forenede Riger.

Iøvrigt er det langtfra, at ældre eller nyere Tiders Erfaringer vidne om, at det i Almindelighed skulde være til en Stats Fordærvelse at kalde et fremmed Fyrstehuus til Thronen, naar den Stamme, der forhen havde givet Staten dets Overhoved, var uddød. Som bekjendt var England og de tvende andre dermed forenede Kongeriger under den engelsk-skotske Slægt nedsjunket i Afmagt, Forvirring og Undertrykkelse, men har efterhaanden, først under en Konge af det Nassauske Huus, og siden under en Række Konger af det Hannoverske Huus, arbeidet sig op til den høie Grad af Vælde, Frihed, Velstand og Udvikling af ethvert Slags, hvorved det rager ud over alle andre Verdens Stater (her er ikke Tale om noget parceque, men kun om et quoique). Ei heller have Belgierne havt Aarsag til at fortryde Valget af en Coburgsk Prinds, saalidt som Svenskerne, at de, istedetfor den fordrevne Vasaslægt, kaldte en fransk Slægt, end ikke af fuldt fyrsteligt Blod, til Thronen. Det vidner saaledes om en ganske synderlig Mangel paa Syn for de daværende Forhold, naar man gjentager, hvad der er blevet overantvordet gjennem hiin Luftballon, at Calmarunionen i sig var vel udtænkt, men at det kun var, fordi man havde det Uheld at faae tydske Fyrster paa Thronen, at den saa snart blev sprængt. Skjøndt det just ikke ganske kunde være en Retfærdiggjørelse for denne Paastand, vilde den dog faae nogen

*) See derom især Holberg, 14de Bind S. 256—258.

tilsyneladende Betydning, hvis man kunde eftervise, at Skylden laae i hine Fyrsters personlige Egenskaber, og navnlig i et Sind, der var bortvendt fra de Rigers Interesse, som de vare kaldte til at regjere. Men ogsaa hermed brister det aldeles. Hvad den Konge angaaer, der umiddelbart ved Calmarunionen blev kaldet til at bære de tre Kroner, da var Erik af Pommern vistnok en for sine Lande skadelig Konge, maaskee ikke saameget paa Grund af egentlig Mangel paa Duelighed, som ved Skjævhed og Stivsindethed. Men Feilen stak ingenlunde i hans Tydskhed; han var fra Barndommen af opdraget i Danmark af Dronning Margarethe, der havde udseet ham til Konge med Udelukkelse af en nærmere Green af hendes Slægt (den Meklenborgske), hvori der havde viist sig et fjendtligt Sind mod hende og mod Danmark. Han har heller ikke efterladt sig Spor af den Tiltrækning til Tydskland, der saa umiskjendelig findes hos adskillige af hans, i den danske Historie høit anskrevne, Forfædre, deriblandt Valdemarerne.*) Vel havde han en Deel Svaghed for sine pommerske Landsmænd (Wender), især naar de tillige vare af hans Slægt, men der er Intet, som vidner om en Forkjærlighed for Tydskerne i Almindelighed, mellem hvilke der heller ikke til den Tid var nogen synderlig Følelse af Eenhed. Den ene af de fixe Ideer, hvorved han beredede sin ulykkelige Skjæbne, var, at han vilde paatvinge sine Riger deels som Medregent deels som Eftermand sin Fætter paa Fædreneside, Hertug Bugislaus i Pommern, istedetfor Christopher af Baiern, hvilken i Overeensstem-

*) Jevnfør mit oftnævnte historiske Skrift 2det Bind S. 361—365. Ogsaa Valdemar Atterdag havde i mange Aar levet ved Keiser Ludvigs Hof, da han blev kaldet til Konge i Danmark, og havde saavel af ham som af andre tydske Fyrster Bistand mod indvortes og udvortes Fjender. Endog efter det Oprør, der i 1368 gjordes mod ham af jydske Adelsmænd, som havde forbundet sig med de holsteenske Grever og Hansestæderne samt flere Fyrster, reiste han omkring for at faae Hjelp af Keiseren og andre tydske Fyrster, ogsaa af Paven (see Holberg l. c. S. 263 ff).

melse med de Slægtskabsforhold, som man ved Kongevalgene omhyggelig hyldede, allerede af Dronning Margarethe var udseet til eventuel Thronfølger, og havde en afgjort Stemning for sig i det danske Rigsraad, saa og Udsigter til ogsaa at blive valgt i de tvende andre forenede Riger. Det er ikke usandsynligt, at det, som Gejer antager*), har været forat sikkre den pommerske Arvefølge, som Erik havde sat sig i Hovedet, at han betroede saa mange svenske Slotte til Fremmede. Ogsaa Holberg mener, at det var et pommersk Familiesind, der styrede ham, og at han, hvis det havde staaet i hans Magt, gierne havde hengivet hele Riget til pommerske Herremænd, ligesom han og fremhæver de prægtige Talemaader, hvormed Eriks Priis staaer antegnet i de pommerske Aarbøger.**) Det er iøvrigt kjendeligt, at de Klager, der førtes over, at Fremmede bleve trukne frem til Forlehninger og Embeder i Sverrig, nok saa meget gjaldt de Danske; thi ligesom de Svenske allerede i Dronning Margarethes Tid besværede sig over det Fortrin, hun gav Danske (cfr. ovenfor S. 17), saaledes bleve i de i Erik af Pommerns Tid førte Besværinger netop stærke Træk fremhævede af danske geistlige og verdslige Embedsmænds Tyranni, saavelsom af disses foragtelige Personlighed.

Den ene af de Yndlingstanker, der gav Erik af Pommerns Regjering en saa ulykkelig Retning, kan følgelig ei med Føie skrives paa hans Tydskheds Regning. Dette gjelder endnu kjendeligere om den anden, der iøvrigt vel var den, der nærmest førte ham til sin Undergang: den ubøielige Haardnakkethed, hvormed han forfulgte de Paastande, der allerede i Dronning Margarethes Tid bleve reiste imod Grev Geert den Fjerdes Sønner angaaende Vilkaarene for den arvelige Forlehning, som hun for faa Aar siden, i Egenskab af Formynderske for sin Søn, Kong Oluf, og tilligemed denne havde givet bemeldte nu i et Slag faldne holsteenske Greve (Sønnesøn af den navnkundige Grev Geert) paa Slesvig, efterat den Abelske

*) l. c. S. 191.

**) l. c. S. 515—516.

Slægt var uddød. Hvor meget der end kan have været beretiget i disse Paastande, saa gik han dog uden for alle Grændser af det Fornuftige, da han mere end 20 Aar vedblev i en frugtesløs Kamp for at sætte sin Paastand igjennem at opoffre sine Folks Blod og Formue og omsider æggede dem til Oprør, hvorfor han snart veeg bort. Det kan gjerne være, at det uheldige Udfald af de store Anstrængelser for en meget stor Deel maa tilskrives en keitet Udførelse. Men der ligger dog en ganske falsk Opfatning af Stillingen til Grund, naar man i den Anledning udraaber sin Forundring over, at Herskeren overNordens tre Riger ikke kunde faae Bugt med de holsteenske Grever. Det var ikke blot mod disse, Erik havde at kjæmpe. Foruden den Understøttelse de, naar der saaes hen til nærliggende Erfaringer, kunde vente ikke blot i selve Slesvig, men og i Nørre-Jylland, vare Hansestæderne den Tid deres stadige Bundsforvandte, hvortil og flere nordtydske Fyrster idelig sloge sig, og Hansestæderne overlegne Pengekræfter gjorde dem og til en ikke ubetydelig Magt til en Tid, da Krige førtes fornemmelig med hvervede Tropper. Under alle Omstændigheder laae det, hvorved Erik nærmest fremskyndte sin og Rigernes Ulykke, ikke i en tydsk Retning, men i den Uforstand, hvormed han arbeidede i eensidig dansk Retning. Det er saaledes ikke uden Føie, naar en Forfatter nylig har betegnet ham som „eiderdansk". *)

Foruden Andre have tvende lærde Historikere **), der umiddelbart efter 1848 arbeidede for det, der da traadte frem som det danske Sinds første og vigtigste Anliggende, under deres Udvikling af den Paastand, at Slesvig, da den Abelske Slægt var uddød, burde og kunde have været inddraget, udtalt, at det just var Dronning Margarethes Lyst til at samle de tre nordiske Kongekroner, der gjorde, at hun maatte søge de holsteenske Grevers Venskab ved at give dem dette Hertugdømme i Lehn. Disse Historiekjendere have saaledes i en Tid, hvori den nationale Begeistring var steget til det Høieste, ingenlunde i Cal-

*) Molbech l. c. S. 2.

**) Wegener og Velschou.

marunionen seet en Støtte, men tvertimod en Hindring for Slesvigs Inddragelse. Wegener kalder den et Skyggebillede og yttrer, at de sørgelige Følger af hiint Margarethes Misgreb øieblikkelig viste sig. I mit oftnævnte historiske Skrift 2det B. S. 367, og 391 har jeg udviklet, hvad jeg deri finder fuldberettiget, og hvad der idetmindste forekommer mig tvivlsomt. Her har jeg blot villet bringe det i Erindring, fordi det bekræfter, hvad jeg ovenfor S. 3 har bemærket om, at den skandinaviske Bevægelse i 1848 var gaaet i Staa, hvilket tillige viser, hvorledes den, i alt Fald indtil den seneste Tid, ikkun har været brugt som en Bihjælp, hvortil Bevægelsespartiet tyede, naar det fandt det fornødent til at holde Liv i det, der egentlig laae det paa Hjerte. Vel har den Forfatter, der har antaget Navn af Thorodd Snorreson meent, at Broderrigerne ei vilde have undslaaet sig for at bringe de betydelige Offre i Mandskab og Penge, som de maatte yde Kong Erik i den slesvigske Sag, hvis de havde havt nogen Udsigt til, at Tvistens Æble endelig kunde komme i Danmarks varige og trygge Besiddelse (S. 14—15). Denne Sætning vilde just ikke betyde meget, naar man rettelig opfatter, hvad der ligger i den tilføiede Betingelse; men selv med den har den dog Historiens Vidnesbyrd saavelsom de naturlige Forhold imod sig. Gejer yttrer,*) at uagtet de gode Egenskaber, de danske Historieskrivere tillægge Christian den 1ste, tiltog dog Hadet til Unionen i Sverrig, da det Oldenborgske Huus ved sine Besiddelser og sin Tænkemaade snart indlevede sig i Danmark og saaledes maatte blive farligere for Nordens Frihed end de forrige fremmede Unionskonger, der ikke turde have været behageligere for de Danske end for Svenskerne og Normændene. Han tilføier, at ogsaa Norge, skjøndt paa Grund af dets Udtømmelse under Middelalderens Kampe hidtil roligere end Sverrig, nu begyndte at blive noget bekymret over det danske Herredømme, og at det norske Raad derfor, efter Christian den 1stes Død, oversendte en Mængde Klagepunkter til det svenske Raad over den Magt og de For-

*) l. c. 1 B. S. 231—232.

dele, som Udlændinge havde faaet i Norge fremfor forhen, og derunder yttrede, at man bedre burde have betænkt den Overeenskomst, der gik ud paa en vedvarende Forbindelse mellem de tre Riger, hvorimod det fandt en venskabelig Forbindelse mellem Sverrig og Norge tjenlig for begges Frihed, Ret og Velstand. Denne Tale vil være paafaldende for Mange, men Gejer er dog vel et saa godt historisk Vidne, som haves kan, og Indholdet vil derhos findes heel naturligt af Enhver, der har læst Nordens Historie anderledes end gjennem de Briller, som man i de sidste 10 til 20 Aar har villet sætte paa Læsernes Næse. Den calmarske Forening havde, som bemærket ovenfor S. 15—16, aldeles ingen Rod i de derved forenede Folks Tilbøieligheder, men hidrørte kun fra Valdemar Atterdags og hans Datters noget listige Politik, hvorfor Sverrigs daværende ulykkelige Forhold og den Bistand, som man havde vidst at skaffe sig hos Geistligheden, banede Veien. Den kunde saaledes ikke føre til Hjerternes Forening. De Følger, som der strax viste sig, kunde heller ikke Andet end give den Mistanke ny Næring, at Foreningen vilde bringe de to andre Riger i en trykkende Afhængighed af Danmark. Det er saaledes ikke tænkeligt, at de Svenske og Norske, af Kiærlighed til de Danske, skulde med god Villie have gjort de Offre, som den lange slesvigske Krig fordrede. Ligesaalidet havde Unionen fremkaldt saadanne Fordele, der kunde tjene til at holde dem skadeløse for disse Offre. Maaskee den allerede tidlig har havt nogen lettende Indflydelse for Samqvemmet med de Provindser, som da hørte til Danmark, men senere ere blevne svenske, vel og med nogle af de danske Øer, men det øvrige Danmark, navnlig den cimbriske Halvøe, kom derved ikke i noget nærmere Forhold til Sverrig. Da det ikke var Danmarks tydske Naboer, hvorved de Svenske fandt deres Selvstændighed truet, men de Danske selv (see ovenfor S. 104 og 108), saa kunde det paa ingen Maade have været de Svenskes Ønske at styrke Danmark paa dets sydlige Grændser; men de maatte tvertimod finde det tjenligt for deres Sikkerhed, at Danmark paa hiin Side af Kongeaaen ikke havde Andet end en Fordring paa en Lehns-

høihed, der lige siden Valdemar den Andens Tid aldrig havde kunnet gjøre sig gjeldende, men kun havde indviklet det i evindelige Krige, hvori Nørrejylland idelig tog Parti mod Sønderjylland, og hvorved Danmark saa godt som altid kom til kort, stundom, og det i Tider, som laae Unionens Stiftelse nær, endog var blevet bragt paa Bredden af Afgrunden. Der var saaledes Intet, som kunde gjøre de Offre taalelige for de øvrige skandinaviske Folk, som Erik af Pommerns haardnakkede Anstrængelser for at erobre Slesvig, fordrede af dem. Den slesvigske Krig medførte, som Gejer bemærker, vedvarende Leveringer af Mandskab, der størstedeels omkom i Fangenskab og Elendighed, og derhos nye yderst bebyrdende Skatter, som gik til Danmark, og som hver By og hvert Landdistrikt maatte tilsvare med et vist Beløb, hvilket man ikke forsmaaede at inddrive ved de voldsomste og afskyeligste Midler. Man maa snarere undre sig over, at de Svenske saalænge vedbleve at finde sig i disse Lidelser, end over at Taalmodigheden omsider forgik dem; og dog kunde de ikke beklage, at Eriks Politik slog feil. Det vidnede kun om deres gode Eftertanke, at der vaagnede en forøget Bekymring for at komme under Tryk af de Danske, da der omsider kom et Dynasti paa Thronen, som havde Tegn til Varighed, og som tillige havde forenet saavel Slesvig som Holsteen med Danmark. Dette var vel kun skeet ved en Personialunion, men selv en saadan maatte i Forhold til den ulykkelige Stilling, hvori Danmark i nærliggende Tider havde befundet sig, i høi Grad forøge dettes Styrke, og det gav derhos rimelig Udsigt til en fastere Forening, der vilde give Danmark end større Overvægt. Paa den Tid, hvortil hiint Sted hos Gejer sigter, havde denne Udsigt ikke lidt den Svækkelse, som en senere ulykkelig Deling medførte. Endnu længere var man den Tid fra de indvortes Krige, der først efter nær ved 200 Aars Forløb begyndte at udbryde, dog ikke, som man gjerne vil fremstille det, mellem Danmark-Slesvig paa den ene og Holsteen paa den anden Side, og ligesaa lidet mellem Danmark og et

*) l. c. 1 B. S. 199—200.

Slesvig-Holsteen, men mellem den Gottorpske og den Kongelige Andeel af begge Hertugdømmers stedse under Tilslutning til Sverrig og Ledelse af dettes krigslystne og dygtige Konger, og uden at nogensinde Befolkningerne i disse forskjellige Dele af Hertugdømmerne svigtede Troskaben mod den, der ifølge den vedtagne ulykkelige Statsorden, var deres lovlige Landsherre (see oftmeldte mit historiske Skrift Side 399—402, cfr. „For den danske Stats Opretholdelse o. s. v." S. 207—210.)

Den anden Unionskonge Christopher af Bayern har Forfatteren til den „nordiske Union" ogsaa anklaget som den, der ved sin tydske Politik havde bidraget til at styrte den calmarske Union. Den Ankepost over denne Konge, som især skulde begrunde hiin Beskyldning, er, at han begyndte sin Regiering 1440 med til Hertug Adolph at afstaae de Dele af Slesvig, som endnu, da Erik af Pommern bortveeg af Landet, vare i dansk Besiddelse, samt at forlehne de holsteenske Hertuger med Slesvig og det som et frit og arveligt Lehn, og han tilføier, at Erik af Pommern dog aldrig dertil havde givet sit Samtykke. (S. 15.) Dette Sidste kan vel være; thi man veed ei om Erik, hvis Rigsraadet ikke havde taget Regjeringen fra ham, maaskee vilde have drevet sin Forstokkelse vidt nok til at fortsætte Krigen. Men hvad der aldeles tilintetgjør hiin Anke, er, at det, som bekjendt, ikke var ved Christophers egen Beslutning, Krigen endtes paa nysanførte Maade, men at det var Rigsraadet, som under de overhængende Farer, der truede Danmarks Tilværelse, da Erik havde forladt Riget, (hvilke Farer bleve forstærkede ved de Oprør, der reiste sig paa flere Steder, hvor Erik havde Parti i Almuen), og niende Dag efter at det havde opsagt ham Huldskab og Troskab, afsluttede en Fred af ovennævnte Indhold, hvilken Christopher af Bayern uden videre maatte holde sig efterrettelig, hvis han ikke vilde give Riget og sig selv til Priis for Undergang*) Iøvrigt er det ikke Meget, Historien har overleveret om denne Konges Gjerninger, men, medens der

*) Jevnfør „Af mit Livs og min Tids Historie" 2det B. S. 392.

Intet deraf er, som kunde sætte ham i et uforbeelagtigt Lys, er der Eet, der taler for, at han havde opfattet det, der til hiin Tid maatte være den vigtigste Opgave for en fælles skandinavisk Stat. Historien vidner nemlig om, at han var alvorlig sysselsat med Planer til at formindske Hanseстædernes Overvælde, hvori han kun blev forhindret ved sin tidlige Død.

Mod den tredie Unionskonge gjentager hiin Forfatter den nyere Tids Anke, at han istedetfor at benytte Hertug Adolphs Død til at inddrage Slesvig som et hjemfaldet Lehn, lod sig ved den Attraa at komme i Besiddelse af Holsteen forføre til at modtage begge disse Fyrstedømmer som Lehn, det ene af sig selv, som Danmarks Konge, det andet af det tydske Rige. For bemeldte Forfatter er det naturligviis en afgjort Sag, at Christian den 1ste vilde have havt baade Ret og Magt til at forvandle Slesvig til en dansk Provinds, saafremt han havde villet lade Holsteen fare, og at dette vilde have været Danmarks Lykke. Jeg har imidlertid deels i nysnævnte Skrift 2det B. S. 367—378 deels i mit Skrift „For den danske Stats Opretholdelse i dens Heelhed" S. 170—189 oplyst, at den nyeste Tids Fremstilling og Bedømmelse af dette Anliggende i Meget er ligefrem urigtig og i det Øvrige er aldeles usikker. I Særdeleshed er det en grundig Vildfarelse, naar man paastaaer, at det, der da skete, var en Danmark af slesvigholsteensk List paanødt Politik. Det var tvertimod et Værk af en kløgtig og velberegnet dansk Politik, hvortil vel den første Tanke kan være givet af Hertug Adolph, hvem det danske Rigsraad havde ønsket til Konge, men som dog dette havde erkjendt og tilegnet sig. Der er aldrig fremkommet et Ord til Gjendrivelse af min omhyggelige Udvikling af dette Anliggende i dets forskjellige Dele, kun gjentager man uden videre det, som vore Ordførere engang have fundet for godt at stemple som Sandhed. Jeg kan ikke Andet end gjentage min Opfordring om at eftervise de Feiltagelser eller Feilslutninger, som der maatte findes i min Udvikling, men skal her alene tilføie, at, ligesom vore ældre anseete Historieskrivere vare komne til en i det Væsentlige dermed overeensstemmende Opfatning af Sagens Stilling, saaledes viser og det nylig

anførte Vidnesbyrd af en stor svensk Historieskriver, at de Svenske og Norske betragtede hiin Overeenskomst som Noget, der styrkede Danmark, og at det derfor forøgede den Frygt for Danmarks overlegne Betydenhed under den calmarske Union, som besjælede de øvrige skandinaviske Folk, især det svenske.

Den fjerde Unionskonge Hans skal og, liig Margarethes øvrige for simpel Menneskeforstand blottede Efterfølgere, have givet Unionen et Knæk derved, at han i den halmstadske Haandfæstning af 1483 forpligtede sig til at amnestere Unionens Dødsfjender Steen Sture, Iver Axelsen Thott og Andre, hvormed han dengang baade kunde og burde have gjort kort Proces (l. c. S. 10—11). Det er utroligt, med hvilken Sikkerhed vore Ordførere see sig istand til at dømme og fordømme de Forholdsregler, som vore Fædre for flere Aarhundreder siden have taget i vanskelige Tilfælde, og det saadanne, der kun ere Nutiden løselig bekjendte. Men naar man ikke uden videre vil bøie sig for den Myndighed, Forfatteren har fundet for godt at tiltage sig, kan man paa ingen Maade lade hans Dom gjelde. Jeg skal lade være usagt, hvad han forstaaer ved den korte Proces, som Kong Hans burde have gjort med de svenske Mænd, der foraarsagede ham eller havde foraarsaget hans Fader Vanskeligheder ved at blive annammet som Sverrigs Konge. Dersom disse Ord skulde forstaaes efter, hvad der nærmest synes at ligge i Samme, saa vilde de gaae ud paa Voldsgjerninger, som Forfatteren dog neppe vilde vedkjende sig, og hvis de ikke sigte til en yderlig Fremgangsmaade, seer jeg ikke, hvorledes der kunde være Udsigt til dermed at udrette Noget. Men, hvad der nu end maatte være hans Mening, er det klart, at der hverken fra Retssiden eller med Hensyn til de Midler, der havdes til Raadighed, var anden Vei for Kong Hans til at blive den svenske Throne mægtig end den at blive valgt af Rigsraadet. Og dette Valg var vist ikke at erholde uden ved Medvirkning af den hidtilværende Rigsforstander. Denne havde vel paadraget sig Adelens og tildeels Geistlighedens Had, men han stod dog i Spidsen for Adelen, ved Siden deraf var han Folkets Mand og derhos i Besiddelse af

Magten. Geistligheden og Adelen havde vist ikke formaaet at skyde Steen Sture tilside, og Kongen kunde ei arbeide derpaa, uden at udsætte Staten for Opløsning og Borgerkrig. Stemningen var desuden, efter Gejers Vidnesbyrd, i den seneste Tid blevet endnu mere imod en dansk Konge end forhen. Sagen blev imidlertid drevet saaledes, at Raadet dog valgte Kong Hans, men paa Betingelser, hvormed Steen Sture kunde være tjent, foruden at dets Rettigheder og Privilegier i mange Maader bleve forøgede, saa at den calmarske Reces af 1483, den samme, der i den danske Historie betegnes som den Halmstadske (cfr. ovenfor S. 113)*), blev, som Gejer siger, Aristokratiets Høidepunkt i Sverrig**). Alt dette var Noget, som Kong Hans naturligviis maatte finde sig i, hvis han ei vilde have givet Slip paa den svenske Krone og derved strax kastet Unionen over Ende. Forfatteren af den nordiske Union vil vel, at ogsaa den Tilvæxt, Aristokratiets Magt fik under Unionskongerne, skal hidrøre fra disses tydske Forbindelser, men det er aabenbart, at det var Sverrigs Rigsraad, som benyttede hiin Leilighed til at forøge de høiere Stænders Rettigheder, og at Omstændighedernes Tvang gjorde, at Kongen ei kunde Andet end gaae ind derpaa. Men den seneste Tids Erkepatrioter ere altid færdige til at skyde Skylden paa de Tydske for Alt, hvad de enten i den nærværende eller i den forbigangne Tid finde anderledes, end de vilde, at det skulde være. De Ord: „Al vor

---

*) Den blev nemlig først vedtaget i Halmstad, og der underskreven af de danske og norske Rigsraader, men da de svenske ei turde underskrive uden dertil at have erholdt Steen Stures nærmere Samtykke, blev en ny Samling holdt længere hen paa Aaret i Calmar, hvorved Steen Sture mødte, og Haandfæstningen, med nogle fra svensk Side foreslaaede Tillæg, fik Alles Samtykke. Man kan fuldstændigere læse saavel Sagens Gang som selve Haandfæstningen i Badens Danmarks Riges Historie 2det Bind Side 300—317, og ved at læse denne kan man ikke have nogen Tvivl om, at den ogsaa med Hensyn til Danmark indeholdt et stort Fremskridt i Adelens Vælde.

**) Side 233.

Fortred er tydsk" *) synes for dem at have faaet Betydning som en erkjendt Sandhed, hvoraf Alt, hvad der er Danmark i Veien, maa forklares. Jøvrigt vedblev Steen Sture, uagtet Alt, hvad Kongen havde indrømmet for at forsone ham, i mange Aar under adskillige Forevendinger, at holde ham ude fra sin Regjerings Udøvelse. Men dette beviser dog ikke, at Kongen handlede uklogt, da han søgte at vinde ham. Selv hvor en Regent har bedre Retshjemmel til at tvinge den Modstand, der gjøres ham, end Kong Hans her havde, er det ofte en Nødvendighed, at han, istedetfor at tye til den strenge Ret, forsøger at forvandle sine hidtilværende Modstandere til Venner. Dette er vistnok i mange Tilfælde et misligt Forsøg, men det var her, som ofte ellers, den eneste Vei at gaae; og det lykkedes dog omsider Kong Hans ikke alene at blive kronet til Konge af Sverrig,

*) Jeg har ikke sjeldent hørt disse Ord paaberaabte som et kraftigt Sandsprog af en stor Digter. Jeg veed ikke, om det og saaledes findes nævnt i noget af vore erkepatriotiske Blade; tildeels have Redacteurerne dog formeget Bekjendtskab med Literaturen til at vove det, men de turde dog vist ret gjerne tage den almindelige Uvidenhed til Indtægt. Det er derfor neppe uden Nytte, naar jeg her anbringer den literariske Trivialitet, at hine Ord rigtignok findes hos to af vore største Digtere, men kun for at gjøre en Pseudopatriotisme latterlig, hvoraf til deres Tid en Deel var tilstede her tillands, men som dog, tildeels ved deres Hjælp, længe havde været forjaget, indtil den i de seneste Aar igjen har reist Hovedet. Ewald lader i sin Harlequin Patriot 2den Handling 8de Optrin sin Puff blandt andre Talemaader i lige Retning sige „Tydsk er en Gift for Landet, Al vor Fortred er Tydsk". Og Baggesen udraaber i sin Hymne til Smør, der i min Ungdom var Enhver, der havde nogen Læsning, bekjendt: „O lytter, Cimbriens Zeloter, I ægte, kjække Patrioter, som over Alting elske Jydsk, og see bag Eiderstrømmens Rende, Vor Jord den bedste Verdens Ende, Og føle vor Fortred er Tydsk". Vor Presse er i den senere Tid uafladelig beskjæftiget med at levere en Commentar over det, hine Digtere have havt for Øie, og er allerede længe kommet videre deri, end Ewald eller Baggesen nogensinde kunde have tænkt sig.

men og at efterlade alle sine Riger til sin Søn. Forfatteren har saaledes heller ingen skjellig Grund havt til at tilskrive den fjerde Unionskonge Skyld for Opløsningen. Men, naar han fordømmer det stockholmske Blodbad og dets Ophavsmand, saa kan jeg ikke Andet end deri være aldeles enig. Kun er jeg i nogen Tvivl om, hvorvidt han vilde være traadt saa bestemt frem mod Christian den 2den, dersom han havde turdet Andet for Svenskerne. Men hvorfra det end kommer, skal det være mig kjært, om den med de herskende liberalistiske Lidenskaber beslægtede Tilbøielighed til at retfærdiggjøre Christian den 2dens grusomme og troløse Fremfærd, der allerede fra Slutningen af forrige Aarhundrede begyndte at vise sig hos os, maatte for stedse være forjaget ved dens Uforenelighed med selv den lunkneste Skandinavisme. Ei heller kan jeg have det Mindste imod, at Svenskerne anstrængede alle deres Kræfter for at afkaste et af saa megen Uret og saa meget uskyldigt Blod besudlet Aag. De kunne snarere fortjene Bebreidelser for den Slaphed og de Partilidenskaber, der gjorde, at Mange af dem befordrede Unionen, end for den Modstand, de omsider gjorde. Denne Modstand har imidlertid dog efterladt hæderlige Minder i Sverrigs Aarbøger, medens jeg desværre ikke veed noget Træk af Unionshistorien, som en Dansk kan erindre med Tilfredshed. Vi Danske gjøre derfor ilde, naar vi rose os af den calmarske Union. Hertil ere vi dog, i en vis Grad, vante fra gammel Tid, og det har ikke været meget Andet end en temmelig uskyldig og uskadelig Nationalforfængelighed, skjøndt den altid maatte være noget uhyggelig for den, der nogenlunde saae Sagen i dens rette Lys.. Men en forvirrende Misforstand er det, naar man nuomstunder i den calmarske Union og dens Historie søger Hjemmel for en ny Forening af de tre skandinaviske Riger. Hvad enten man seer hen til dens Indhold og Oprindelse eller til hvad der foregik i den Tid, hvori den havde et Slags Tilværelse, eller til de Følger, som de fremfarne Tiders Bestræbelser for dens Fornyelse have medført, giver Alt kun Stof til Advarsler, Intet til Opmuntring. Naar Begivenheder fra vore Dage have ført det med sig, at ogsaa den

Deel af den skandinaviske Union, som i flere Aarhundreder overlevede Foreningen med Sverrig, blev sønderrevet, men at derimod en ny Forening opstod mellem de to skandinaviske Riger, som indtil den Tid vare adskilte, og ikke frie for et indbyrdes fjendtligt Sind, saa er dette Noget, der, saameget det end i sin Tid skar os Danske i Hjerterne, maa erkjendes som en naturlig og for begge hine Riger, fornemmelig for Norge, heldig Ordning, medens Danmark, Alt overveiet, paa ingen Maade kan ønske nogen Omændring af dette Historiens Værk. Men da denne nye Forening langtfra som den, der forhen bestod mellem Danmark og Norge, at føre til en Statseenhed, indskrænker sig til fælles Konge og fælles Fjende, og der i Løbet af de nu henrundne 42 Aar ikke deraf har udviklet sig nogen videre indbyrdes Forbindelse,*) saa frembyder dette kun et yderligere Beviis mod den Trang til en saadan Forbindelse, som man nu vil finde i Historiens Gang. Ogsaa medfører Beliggenhed og mange andre forskjellige Vilkaar, at heller ikke den Art af Forbindelse, der er fremkommen mellem hine to Stater, kan tjene

*) Der har, saavidt jeg veed, end ikke været et eneste Tilfælde, hvori en Svensk ved Naturalisation har faaet Adgang til Embeder i Norge, medens dog enkelte Gange en saadan ved Storthingets Beslutning er tilstaaet deels Danske deels Tydske. Dersom man virkelig i Norge har været mere ængstelig for svenske end for danske eller tydske Embedsmænd, saa er dette Noget, som bør og uden Tvivl vil forandre sig; thi i den senere Tid begynde de to Nationer dog at faae noget mere Hjertelag for hinanden end i Begyndelsen, og efterhaanden have de ogsaa foretaget Noget for at lette det indbyrdes Samqvem, hvilket dog hidtil er gaaet noget trevent. Det vidner vistnok i det Hele til Fordeel for Normændenes Klogskab og Selvstændighed, at de stedse have taget sig saa meget i Vare for at komme til at gaae op i de Svenske, medens vore Erkepatrioter ikke vide noget Bedre, end at kaste alt Dansk for de Svenskes Fødder. Men der findes dog i Norge en Deel Levninger af den oprindelige Mistænkelighed, som kunde og burde aflægges. Herom skal jeg maaskee yttre mig nærmere en anden Gang.

til Støtte for en lige Forbindelse med den tredie. Enhver rolig Overveielse af Forholdene viser derhos, at de tre Rigers Sammenbindelse kun vilde føre til Besvær og Farer for dem alle.

§ 10.

Geistlighedens og tildeels Adelens Hengivenhed for Calmarunionen, paaberaabt til Beviis paa dens Holdbarhed m. m.

Af de Bemærkninger, ved hvis Hjælp man har søgt i Calmarunionen og dens Historie at finde en Støtte for en ny skandinavisk Forening, er der endnu Et og Andet, som jeg har troet at burde berøre, inden jeg forlader det, der skal udgjøre denne Forbindelses historiske Begrundelse. Saaledes har man sagt, „at Datidens eneste oplyste Stand, Geistligheden, trolig i den Tid, Unionen bestod, søgte at opretholde den og rimeligviis vilde have formaaet dette, hvis ikke Christian den 2dens Bøddeløxe paa eengang havde omhugget, hvad de tidligere Unionskongers slette Politik havde svækket og undergravet" („Fædrelandet" for 1857, Nr. 70, S. 322, Sp. 1).

Man skal have ondt ved at finde en Beviisførelse, der er saa riig paa Besynderligheder, som denne. Med den største Kjækhed bliver en Sætning, hvorfor man i Øieblikket har Brug, forkyndt som en erkjendt Sandhed, medens man med Vished kan antage, at Forfatteren, naar den har gjort denne Tjeneste, ikke længere vil vedkjende sig samme, men tvertimod behandle den som en Daare, der vilde vove ved en anden Leilighed deraf at gjøre Brug. Men, endog afseet fra den Retning hos Forfatteren, der maatte gjøre det utroligt, at han for Alvor kunde i Middelalderens Geistlighed ville erkjende de Eneste, der kunde have en fornuftig Dom over den Statsordning, hvorved Folkenes Ret og Velfærd bedst kunde opretholdes, indeholder dette ogsaa en saadan indvortes Urimelighed, at selv den blindeste Tilhænger af Præstevældet ikke let vilde vedkjende sig samme. Blandt meget Andet, som taler derimod, er det især

fremtrædende, at hiin Tids Geistlighed intet ret Hjem havde i de Lande, hvori den udførte sit Kald. Det var fra Rom, den havde sin Bemyndigelse, saavelsom de Love, hvorefter den havde at rette sig, ligesom og det Overhoved, hvorfor de Geistlige havde at svare, fandtes sammesteds. Denne Forbindelse med Rom var iøvrigt ikke stedse en umiddelbar, den gik igjennem flere Led, og over forskjellige Lande, men Alt kom dog fra Rom og viste tilbage til samme. Hiin Middelbarhed maatte desuden, efter de nu herskende Forestillinger, endog gjøre Sagen betænkeligere, idet Veien for en stor Deel gik over Tydskland, hvorfra saavel Christenlæren selv, som de christelige Indretninger vare komne til Norden. Da Geistligheden var udelukket fra Ægteskab, kunde den saameget mindre fæste Rod i de Lande, hvori den udøvede sin Mission. Iøvrigt vidne og alle Erfaringer, saavel i de nordiske Riger som andetsteds, om, at Landenes egentlige Befolkning, i Særdeleshed større og mindre Eiendomsbesiddere, hvilke i Tidernes Løb have affondret sig som Adel og Bonde og ere blevne forøgede ved dem, der ernærede sig af Handel og Industri, ingenlunde have været uden Medvirkning paa de borgerlige Forholds Ordning, og heller ikke uden Forstand derpaa. Folkenes instinctive Fornuft, oplyst i Livets Skole, har netop nedlagt frugtbare Spirer til en sundere og gavnligere Ordning af mange Samfundsforhold, end den, der kunde være kommen fra Geistligheden, naar denne havde havt denne Ordning udelukkende i sin Haand. Navnlig har man i Norden, som i England, fundet sig vel ved en national Ret, uden nogensinde at indrømme enten den romerske eller den canonske Ret, der var Geistlighedens Enemærke, det Herredømme, Samme havde faaet i andre Stater, i hvilke dog ogsaa den fremmede lærde Ret har været lempet ved Love og Retsvedtægter, som havde deres Rod i Folketilstandene og Folkeeiendommelighederne.

Det forholder sig vel rigtigt, skjøndt ikke i det Omfang, hvori man nu er faldet paa, til Unionens Ære, at paastaae det, at det kun var ved Geistlighedens Hjælp, at dens Stifterinde fik sit Værk sat igjennem, og at det ligeledes var ved

dens Bistand, Unionskongerne bragte det til at blive valgte i Sverrig, og hver for sig i kortere eller længere Tid holdt sig paa Sverrigs Throne. Dette læser man paa hvert Blad i Unionens Historie, men ingenlunde er det førend i 1857 udhævet som Noget, der vidnede om dens Værd. Navnlig er det i svenske Skrifter stedse i en ganske modsat Hensigt fremdraget, hvorledes Margarethe lønnede og opmuntrede denne Geistlighedens Redebonhed ved at hæve den til forøget Vælde og til forøgede Rigdomme; og ligeledes at Geistligheden vedblev at benytte den større Indflydelse, Unionen havde givet den, til sin egen Fordeel. Gejer udtrykker sig overalt, som om Unionens Dom umiddelbart laae deri, at det kun var ved den Leilighed, Samme gav Geistligheden og Adelen til at forøge deres Magt og de Fordele, der følge Magten, at den i nogen Tid vedligeholdt en skrøbelig Tilværelse. Som allerede bemærket, har han iøvrigt ogsaa hos Adelen fundet samme Tilbøielighed til at holde paa Unionen; ligesom han og idelig udhæver, hvorledes Unionstiden og hele den Tilstand, som deraf opstod, havde en høist demoraliserende Indflydelse i Sverrig. I alt Dette har han vist aabenbar Ret, og det Følgende vil give mig Anledning til at nævne nogle slaaende Beviser paa, hvorledes ogsaa Adelen i Sverrig vidste at udbytte Unionsforholdene for egennyttige og ærgjerrige Hensigter. Her skal jeg blot nævne det sidste Stykke af den svenske Geistligheds Virksomhed i Unionskongernes Tjeneste. Den af de svenske geistlige og verdslige Rigsraader affatte Erkebisp Gustav Trolle udvirkede nemlig, med Christian den 2dens Understøttelse, en pavelig Bulle, hvorved Steen Sture og alle hans Tilhængere bleve satte i Ban og hele Sverrig belagt med Interdikt, og Christian den 2den indsattes til Udfører af denne Pavens Straffedom, og det var denne pavelige Bulle, hvori Kongen, uagtet det nylig indgaaede Forlig med sine Modstandere, fandt Hjemmel til at faae en stor Mængde af disse henrettede, hvorved saadanne af Christian den 2den, til de høieste geistlige Værdigheder fremhjulpne Personer, som Diderik Slaghæk og Jens Beldenak, med stor Iver gik ham tilhaande. Saaledes

virkede Geistlige til at bringe den „Bøddeløxe" i Bevægelse, der omsider omhuggede Unionen.

Den Forfatter, der under Navn af Thorodd Snorrosson har udgivet „Den nordiske Union", har ligeledes paaberaabt sig Geistlighedens Kjærlighed for Unionen som Beviis paa dens Folkelighed. Men han har dog strax (S. 7) taget Adelen med som den Stand, der tilligemed Geistligheden „i alle tre nordiske Lande, paa Norge alene maaskee nær, var den eneste politiske Stand, den eneste Bærer af offentlig Mening i politiske Anliggender." Han tilføier, at, naar man i Actstykker fra den Tid, f. Ex. i de os overleverede Breve fra Bo Jonsson Grips Executores Testamenti, samt fra den svenske og norske Geistlighed til Dronning Margarethe, finder de utvetydigste Udtalelser om Ønskeligheden af de tre beslægtede Rigers Forening, saa veed han ikke, hvilke andre stærkere Beviser for Unionstankens Rodfæstelse i Folkebevidheden man kan ønske sig (!!!). Det falder ham dog ind, at man maaskee vilde indvende, at disse Udtalelser vare fremkaldte af Dronningen selv; men han er ikke forlegen med Svaret. Deels bemærker han, at det Samme med lige Ret eller Uret kunde siges om Yttringerne af vore Dages Folkevillie, deels at saavel Bo Jonssons Executorer, som Sverrigs og Norges Prælater vare for mægtige og uafhængige Mænd, til at kunne lade sig paavirke af saadanne kunstige og vægtige Midler, som pleie at staae til ærgjerrige Fyrsters Raadighed. Mod den første Deel af dette Svar har jeg Intet at bemærke. Ved den anden vilde og enhver Bemærkning være ligesaa overflødig, dersom jeg hos Læserne kunde gjøre Regning paa nogen bedre Kundskab om hine Tiders Forhold, end den, de kunne samle sig af den grundforvirrede men myndige Tale, vore senere Blad- og Pamphletskrivere føre derover. Dog selv for den, der er aldeles indbrukket af de Forestillinger, som udvælde fra disse Kilder, maatte det, skulde man troe, falde haardt at anerkjende Geistlighedens og enkelte store Besidderes Udtalelser til Understøttelse for, hvad den mægtige Dronning ønskede, som et sikkert Beviis paa en almindelig Folkevillie, og det af den Grund, at deres

Rigdom og Magt maatte gjøre dem utilgjængelige for urene Bevæggrunde. Men Mange ere imidlertid saa hildede i de Baand, et herskesygt Parti har lagt paa Meningerne, at det ikke turde være overflødigt at bringe i Erindring, at de paaberaabte Ønsker om Rigernes Forening fremkom ved Underhandlinger, som Margarethe endnu i Kong Albrechts Tid, og inden denne ved Falkebjergslaget var overvunden og fangen, førte med Geistligheden og andre Mægtige, navnlig med Arvingerne af den afdøde Rigsdrost Bo Jonsson Grips, om at hjelpe hende paa Sverrigs Throne, og at hun derunder havde tilsagt dem kraftig Bistand imod deres Konge, og Haandhævelse af de Privilegier og Rettigheder, som de forhen havde havt, men som Albrecht havde bestridt, saa og Overladelse af en Mængde Slotte og store Landstrækninger, til Erstatning for de Forskud, som den afdøde, overvættes rige, Drost sagdes at have gjort Kongen, med andre Fordele, hvilke i Forbindelse med den forvirrede Tilstand, hvori Alt befandt sig i Sverrig, meget vel kunde have havt en forførende Indflydelse baade paa Geistlige og paa Rigmænd.*)

En anden Kjendsgjerning, der ligeledes efter Thorodd Snorroson skal indeholde et sikkert Beviis for, at Unionstanken, tiltrods for Misgrebene ved dens Iværksættelse, virkelig havde fæstet Rødder i de tre Folk, er, at Nordens ærgjerrigste og herskesygeste Privatmand, Carl Knudsen, frivillig understøttede Christopher af Baierns Valg i Sverrig og trak sig selv tilbage til sit Lehn Finland (S. 10). Hr. Forfatteren har ret en uforlignelig Dristighed i de Paastande og Beviser, som han byder sine Læsere. Medens han ikke kan opvise mindste Tegn til, at der i det svenske Folk var nogen Stem-

*) Dersom Nogen ønsker omstændelig Kundskab om de ovenberørte Forhandlinger, vil han kunne finde samme i G. L. Badens i 1829 begyndte udførlige Danmarks Riges Historie 2det Bind S. 24 ff, et Værk, der, læst med behørig Critik, indeholder vigtige Bidrag til at belyse Danmarks Forhold saavel til Sverrig, som til Slesvig og Holsteen.

ning for Unionen, og der heller Intet er, der kunde gjøre endog blot Muligheden af en saadan Stemning begribelig, skal det være et uomstødeligt Beviis for dens Tilstedeværelse, at en herskesyg Høvding havde paataget sig at befordre den, af de danske Stænder valgte, Christopher af Baierns Valg ogsaa i Sverrig. Forfatteren maa gaae ud fra den Forudsætning, at det til den Tid havde staaet til Carl Knudsen Bonde, at sætte den svenske Krone paa sit eget Hoved, men at han, enten i egen Erkjendelse af, hvad Nordens Vel krævede, eller af Frygt for en Folkevillie, hvorimod han ellers vilde støde an, foretrak at faae Christopher af Bayern valgt. Selv har Forfatteren vel ikke fundet for godt at angive den Tankegang, hvori han søger sit Beviis, men jeg tør antage, at der ikke gives nogen anden mulig Forklaring, end den fremførte. Alt, hvad Sverrigs og Danmarks Historie har overantvortet os om hiin Tids Tilstande, vidner nu om, at det ved nysberørte Leilighed ingenlunde var kommet saavidt, at Carl Knudsen, der allerede for nogle Aar siden havde af det svenske Rigsraad ladet sig udnævne til Rigsforstander, kunde tænke paa, at blive valgt til Konge i Erik af Pommerns Sted. Han havde baade i sin egen Stand en Deel Skinsyge imod sig og havde ved sit Forhold paadraget sig meget Had endog i Adelen, men endnu mere i Almuen, og Geistligheden holdt fast paa, at man skulde blive ved Unionen. Intet er derfor begribeligere, end at han begvemmede sig til at vise Iver for Christopher af Baierns Valg, som det, efter alle historiske Vidnesbyrd, maa antages at Geistligheden ligefuldt vilde have sat igjennem, og derved sikkrede sig den anden Plads i Riget, istedetfor at udsætte sig for Undergang ved at beile til den første. Idet han ved Christophers Indtog i Stokholm spillede en høist glimrende Rolle, havde han dog vist ikke opgivet Tanken om engang at sætte Kronen paa sit Hoved. Han havde kun fundet, at en Udsættelse dermed var det Klogeste, og i sit mangeaarige senere Liv seer man ham flere Gange snart at modtage Sverrigs Krone, snart igjen at overgive den til en Unionskonge, eftersom Omstændighederne enten drev denne ærgjerrige og lidet sam-

vittighedsfulde Mand til at gribe efter den første Plads, eller gjorde, at han indtil videre lod sig nøie med den anden.

Fra S. 18 af ombytter vor Forfatter ganske den Synsmaade, som han fra først af lagde til Grund for sin Paastand om Calmarunionens Folkelighed, med den stikmodsatte. S. 20 kommer han pludselig til den Erkjendelse, at den katholske Geistlighed er og altid har været den meest unationale Stand, efterdi den søger sit egentlige Tyngdepunkt udenfor Landets Grændser. Fra nu af er det og langtfra, at han vedbliver i Adelen og de store Eiendomsbesiddere at see et paalideligt Speil for Folkevillien (cfr. ovenfor S. 121), men tvertimod skulle Unionskongerne nu have forstyrret det store Værk derved, at de, istedetfor den sunde Politik, som han tillægger Margarethe, at kue Adelen, størstedeels overgave Magten til den og Geistligheden, hvilke Stænder med Eet ere blevne noget ganske Andet, end de vare i den første Deel af Skriftet. Nu fører Forfatteren sine Læsere til en Tid, da en dygtig og oplyst Bondestand regjerede Landet, men for ikke at holde mig til de øvrige Erindringer, som herved frembyde sig, var jo hiin gyldne Tid forsvunden længe førend Calmarunionens Tid. Alle de Konger, der havde hævet Danmarks Anseelse, ligefra Knud den Store af, havde jo holdt Geistligheden i høi Ære, og lagt Grunden til et Aristokrati, der mere og mere uddannede sig, hvorimod de, der indlode sig i Kamp, navnlig med Geistligheden, kun beredede sig Undergang og et slet Eftermæle. Det er vel umiskjendeligt, at Adels- og Præstevælde voxede, og at hvad der var tilbage af folkelig Frihed svækkedes under Unionen, men man skulde ikke have ventet, at see dette paaanket i et Skrift, der gaaer ud paa Unionens Anpriisning, og som begynder sin Priis med at paaberaabe sig den Erkjendelse, den fandt i hine to oplyste Stænder. For ikke at dvæle ved den Modsigelse, der er mellem de tvende Dele af Forfatterens Udvikling, er det aabenbart, at hiin Forøgelse af Geistlighedens og Adelens Magt var en naturlig og nødvendig Følge af Unionen selv. Dette er og Noget, som alle vore Historikere have erkjendt. Saaledes udhæver Allen, hvorledes Adelsvælden steeg til en forhen ukjendt

Høide, da det ældre Kongens Raad blev til et egentligt Rigsraad, at det vel dermed allerede gik noget frem i Valdemar Atterdags og Dronning Margarethes Tider, men at Foreningen med Sverrig dog var det, der slog Hovedet paa Sømmet, idet Kongemagten i dette Rige var, under den nærmest foregaaende Tids svage Konger, nedsjunket til et Intet, og det danske Rigsraad ikke forsømte den Leilighed og Opfordring, som Forbindelsen indeholdt, til at faae en lignende Tingenes Orden indført i Danmark. Endvidere bemærkes det, at det ogsaa allerede maatte give Raadet forhøiet Betydning, at ethvert af Rigerne havde sin særegne Forfatning og Bestyrelse, og at ethvert Riges Raad under de indbyrdes Forhandlingor blev betragtet som dette Riges Befuldmægtigede (Allens Haandbog 4de Udgave, S. 204—208). Alt Dette er i sig naturligt og forstaaeligt, ligesom det og bekræftes af alle historiske Kjendsgjerninger, og saavidt vides erkjendes af alle Historieskrivere (jevnfør hvad der ovenfor S. 114 er anført om den betydelige Tilvæxt, som Rigsraadets og Adelens, saavelsom Geistlighedens allerede saa udstrakte Magt fik i Sverrig under Unionen).*) Det

*) Endog i et langt Tidsrum, efterat Unionen syntes at være gaaet aldeles til Grunde, frembyder Sverrigs Historie mærkelige Beviser paa endnu vedvarende Følger af den forhen ukjendte Høide, hvortil den havde bragt Adels- og Præstevælden, ved Tilintetgjørelse af den gamle folkelige Medvirkning paa Landets Anliggender, hvoraf først Noget er kommet tilbage, efterat Tanken om Unionens Fornyelse omsider var blevet aldeles trængt tilbage. Saaledes finder man hos Gejer 2det Bind S. 235 ff et stærkt betegnende Udtryk for vemodige Erindringer, der endnu 60 Aar, efterat Sverrig havde befriet sig for Christian den 2dens Tyrani, rørte sig hos Adelen, ja selv i Befrierens nære Slægt, af de gyldne Tider, hvori Rigets geistlige og verdslige Herrer under Konger, der skyldte dem deres Magt, og som levede i et andet Land, havde nydt Friheder og Herligheder, som de under deres senere indenlandske Konger, navnlig i Gustav Vasas Tid, havde tabt, men senere igjen med større eller mindre Lykke havde kjæmpet for at gjenvinde.

kan altsaa ikke tilskrives Unionskongernes Svaghed, at Sagen tog denne Vending, og at skyde Skylden paa Forholdene i Slesvig er en aabenbar Urimelighed, da dette Hertugdømme i omtrent 150 Aar før Unionen havde været ude af al Lovgivnings- og Regjerings-Forbindelse med Danmark, og en saadan heller ikke under Unionen blev tilveiebragt.

Det er en aldeles vrang Forudsætning, som man stiltiende lægger til Grund, at Sverrig og Norge ved Forbindelsen med Danmark bleve indkastede i tydske Forhold, som forhen vare dem fremmede. Navnlig var Handelen i disse to Riger endog mere i Tydskernes Magt, end den var det i Danmark. Endnu langt inde i Unionstiden skulde i alle Sverrigs Handelsstæder Halvdelen af Øvrighedspersonerne tages af den tydske Befolkning,*) og efterat dette i 1470 var blevet afskaffet, erklærede Rigsraadet i 1491, at Riget havde fundet sig vel ved det Kjøbmandskab, som de Tydske forhen havde ført i Landet, idet de selv havde opkjøbt Varerne, og disse altsaa ikke behøvede at føres ud af Landet, hvilket nu medførte Forvirring og kun var de danske Stæder til Fordeel**).

Denne sidste Bemærkning har uden Tvivl fornemmelig Hensyn til de skaanske Stæder, hvilke den Tid hørte under Danmark. Men det sees dog, at de Svenske i Slutningen af det femtende Aarhundrede endnu ikke vare komne vidt i at frigjøre sig for Hansestædernes Overmagt, hvilket dog var et af de Goder, man kunde have havt meest Grund til at love sig af Unionen, og som fra dansk Side ogsaa baade var efterstræbt og tildeels opnaaet***), ja at man end ikke ret erkjendte dette Formaal. Ligeledes viser det Anførte, at man der ingenlunde betragtede Danmarks Fordeel lige med sin egen. Dette er iøvrigt ikke vanskeligt at forklare. Der var ei alene intet Fæl-

*) Gejer 1ste Bind S. 270.

**) l. c. Side 290.

***) See „Af mit Livs og min Tids Historie" 2det Bind, Side 399 og ovenfor Side 112. Erik af Pommern havde endog under sine haardnakkede Bestræbelser for at inddrage Slesvig indviklet sig i vedvarende Krig med Hansestæderne.

lesskab mellem Rigerne med Hensyn til de indre Forhold og Interesser, men det maatte endog, efter Foreningens Beskaffenhed, Oprindelse og Benyttelse, fremfor Alt være svenske Patrioter magtpaaliggende, at den Overlegenhed, som Forholdene havde givet Danmark, ikke forøgedes. Hvad der mere end noget Andet havde lammet Sverrig og under Medvirkning af ulykkelige Tider givet Danmark den Overmagt, som det benyttede til at faae Unionen istand, var den Omstændighed, at de vigtigste Kyster og Havne, hvorigjennem Sverrigs Søforbindelse maatte gaae, tilhørte Danmark *). Man havde vel endog før Unionens Tid fundet sig trykket ved de tydske Kjøbmænds Anmasselser; men deels formedelst Rigets uheldige Begrændsning, deels af Mangel paa den Erfaring og de Midler, som behøvedes til at drive en fordeelagtig Handel, maatte man dog i lange Tider lade Handelen blive i Fremmedes Hænder, indtil man omsider saae sig istand til at tage den i sine egne Hænder. Mindst kunde de Svenske finde sig bevægede til at give de nærmeste Naboer, de Danske, hvilke, Unionen uagtet, vedbleve at være Fremmede, endog med en Bismag af Fjendtlighed, særdeles Begunstigelser, hvilke let kunde have faaet Virkninger som et Monopol. Hvad man end iøvrigt vil dømme om de hidhørende Forhold, hvilke det ikke gaaer an her nærmere at udvikle, saa er det soleklart, at det paa ingen Maade laae i Unionskongernes Politik eller i Danmarks Forbindelser med Hertugdømmerne, at

---

*) Hos Gejer 3die Bind, Side 82—84 kan man finde dybt indgribende Blik paa Sverrigs af ovennævnte særegne Stilling flydende oprindelige Svaghed og Ubetydenhed, saavelsom paa den fra Gustav Adolph og hans Minister Axel Oxenstjerna hidrørende Politik, der har fremhjulpet det til en ikke ganske uanseelig Plads blandt Europas Stater. Det er og fra hiin ældre Stilling den Talemaade stammer, at Danmark altid, naar det vilde, kunde bide Sverrig i Hælen, hvilken Talemaade man i den senere Tid har fundet for godt at omdanne og give en Anvendelse, der svarede til visse Partihensyn, men hverken til dens oprindelige Betydning eller til de Begivenheder, hvorpaa man har villet anvende den. See ovenfor Side 48.

Sverrig under Unionen gjorde saa ringe Fremskridt i foranførte Henseende, men at dette havde sin Grund i Unionens eget Væsen i Forbindelse med Sverrigs særegne Forhold og den svenske Opfatning af disse.

Det er ganske mærkeligt, i hvilken overvættes Grad de Forfattere overalt skyde feil, der have opbudt deres Kræfter for at begrunde deres Paastand om Calmarunionens Værd og de dertil knyttede Klager over deres Uforstand, som havde forsømt at hævde samme. Alle de øvrige ufortalt, har dog den ubekjendte Forfatter til det Skrift, hvorved vi sidst have dvælet, givet de fleste blotte Sider. Han har af det, som det synes, rige historiske Materiale, han har havt til sin Raadighed, grebet fat paa mangfoldige Enkeltheder, som ret skulde belyse hans Sag, men altid været saa uheldig, at de netop førte til det Modsatte af det, han har villet gjøre gjeldende. Jeg har her, som ved mange andre Leiligheder, hvor jeg er traadt frem mod de Forestillinger, som i den senere Tid have vundet et betænkeligt Herredømme blandt mine Medborgere, ikke troet at burde indskrænke mig til en enkelt klar Efterviisning af det Ubegrundede i de Paastande, jeg bestrider, men har i en, som det kunde synes, overflødig Maade udhævet de mangesidige Urimeligheder, der ligge i disse Paastande. De Grunde, som dertil have bevæget mig, ere de samme som ved de andre paapegede Leiligheder, hvortil jeg altsaa skal henholde mig. Der er Intet i de af mig paaberaabte Kjendsgjerninger eller i de Slutninger, hvoraf jeg har betjent mig, der i og for sig har levnet mig noget Stof til Tvivl. Men just fordi Alt forekommer mig aldeles klart og afgjørende, har jeg dog stundom været nær ved at vakle i min Overbeviisning, naar jeg seer, at saamange Forfattere af gode, ja tildeels endog af udmærkede, Evner og Kundskaber med stor Selvtilfredshed erklære sig for det Modsatte. Saadanne udvortes Grunde kunne imidlertid ikke gjøre sig gjeldende mod, hvad man, efter nøie og upartisk Prøvelse, erkjender for Sandhed. Der er desuden en Omstændighed, som gjør, at ingen af de Forfattere, som jeg kan regne til mine Modstandere, saa megen Agtelse jeg end ellers kan have for Enkelte af dem,

kan gjøre noget Afbræk i den Sikkerhed, som jeg tillægger de Sætninger, jeg forfægter. Der er neppe nogen af dem, der med den Nøiagtighed som jeg har gjennemtænkt de Anliggender, hvori vor Tids politiske Presse bevæger sig, og som i det Væsentlige var kommet paa det Rene, førend Lidenskaberne havde saaledes bemægtiget sig disse Anliggender, at den rolige Prøvelse, der behøves for at finde Sandheden, blev forstyrret. Fra den Tid af har man vel faaet en særdeles frugtbar og levende politisk Presse, men den har kun arbeidet for det, der af et Parti var vedtaget som det, den gode Patriot burde hylde og af alle Kræfter forsvare. Forfatterne have saaledes kun gjort sig til Opgave at udfinde og med største Liv og Eftertryk at fremhæve Alt, hvad der kunde tjene til at skaffe denne constituerede Sandhed Indgang, uden at bebyrde sig med nogen dybere Undersøgelse af den virkelige Sandhed. En saaledes stemt Forfatter er strax rede til at benytte enhver Enkelthed, der ved det øieblikkelige Indtryk synes at tyde hen til den Sætning, der skal gjøres gjældende, uden at bekymre sig om den Sammenhæng, der muligen kunde aldeles forandre dens Betydning, ligesom en Saadan og med stor Lettroenhed antager Alt, hvad der meddeles ham om Kjendsgjerninger, der synes at bestyrke det, han har at gjøre gjældende, stolende paa, at det, der er den egentlige Hovedsag, dog bliver ved at gjælde for Sandhed, om der end i de Enkeltheder, der ere blevne samlede for at skaffe den Indgang, maatte findes nok saa meget urigtigt eller intetbetydende. Jo mere en Forfatter af Iver for sit Æmne og ved Hjelp af sine historiske Kundskaber eller sin Combinationsevne er istand til at opdrive af slige Enkeltheder, jo flere aabenbare Urigtigheder og Urimeligheder vil man kunne opvise i hans Skrift. Saaledes er det gaaet Thorodd Snorroson, der uden Tvivl og har fundet sig saa meget mere foranlediget til at gribe efter mere Stof, for en stor Deel af historiske Overleveringer, der just ikke ere Mange bekjendte, som hans Forgjængere allerede forud saaledes havde gjennemtærsket det Øvrige, at han ei mere gad komme igjen med dette, saaledes som Skik var blevet.

Jeg har nu atter leveret mine Medborgere en talrig Mængde Beviser paa de Forfatteres Uefterrettelighed og Upaalidelighed, der synes at have den offentlige Mening i deres Haand. Om det nye Forsøg, jeg har gjort paa at vække mine Medborgere, skal have en anden Skjæbne, end at de Ord, jeg har talt, gaae ind af det ene Øre og ud af det andet, vil maaskee beroe paa, om der blandt de ikke faa Medborgere, som dog i det Væsentlige dele min Mening om vore Forhold, maatte være En eller Anden, som har Alvor og Taalmodighed nok til at indlade sig i en Smule Kamp med de Partilidenskaber, som man hidtil har overladt Marken. For mig selv vil det just ikke være nogen Ulykke, om de ogsaa denne Gang ville lade mig staae ene.

Det kgl. Bibl. Bogb.